

Kaisa Juusela

”IKUINEN MUISTO JÄI”
Parisuhdeväkivalta nuorten yliopisto-opiskelijanaisten
kirjoituksissa

TIIVISTELMÄ

Kaisa Juusela: "IKUINEN MUISTO JÄI" Parisuhdeväkivalta nuorten yliopisto-opiskelijanaisten kirjoituksissa
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Sosiaalipsykologia
Huhtikuu 2021

Parisuhdeväkivallalla tarkoitetaan tässä tutkielmassa parisuhteessa tapahtuvaa, miehen naiseen kohdistamaa väkivaltaa. Parisuhdeväkivalta on Suomessakin yleinen ongelma, sillä noin joka kolmas nainen on jossakin elämänsä vaiheessa kokenut väkivaltaa parisuhteessaan. Nuoret naiset ovat uhreina vanhempia naisia useammin. Tilastoissa ei ole viimeisten vuosikymmenien aikana tapahtunut muutosta parempaan tutkimuksen lisääntymisestä, auttamiskeinojen kehittämisestä tai naisten oikeuksien tietoisuuden lisääntymisestä huolimatta. Parisuhdeväkivalta on myös kulttuurinen ilmiö, sillä sen määrittelyyn vaikuttaa aina aika sekä paikka, jossa eletään. Vaikka yhteiskunnalliset muutokset ovat helpottaneet naisten irrottautumista väkivaltaisista parisuhteista, kokevat monet nuoretkin naiset edelleen toistuvaa väkivaltaa suhteissaan pitkäänkin.

Tämä laadullinen tutkimus tarkastelee sisällönanalyysin avulla, millaisia erilaisia kuvauksia nuoret opiskelijanaiset rakentavat parisuhteessa esiintyneestä väkivallasta suhteessa itseensä ja parisuhteeseensa. Retorisen analyysin avulla selvitän lisäksi miten he näitä kuvauksia rakentavat. Taustoittavana kuvauksena tarkastelen myös näiden naisten parisuhteessa esiintyneen väkivallan luonnetta sekä seurauksia. Aineisto on kerätty sähköisen kyselylomakkeen avulla vuosien 2007 ja 2008 vaihteessa. Kyselyyn vastasi yhteensä 165 Tampereen Yliopiston opiskelijanaista, joista 32 kuvaili väkivaltaa parisuhteessaan myös avoimissa kysymyksissä. Näiden 32:n 19–33-vuotiaan naisen selonteosta muodostui tutkimuksen laadullinen aineisto.

Väkivalta vastaajien parisuhteissa jakautui luonteeltaan kahteen ryhmään; poikkeukselliseen, kertaluontoiseen väkivaltaan ja toistuvaan, pidempään jatkuneeseen väkivaltaan. Nykyisessä suhteessa esiintynyt väkivalta oli tavallisesti poikkeuksellista ja lievempää, kun taas aikaisemmissa suhteissa väkivalta oli ollut myös toistuvaa, vakavampaa ja sillä oli kauaskantoisiakin seurauksia. Parisuhteessa esiintyneen väkivallan kertaluontoisuus tai toistuvuus sekä kyseisen suhteen jatkuminen kyselyn hetkellä määritti osaltaan vastaajien tapaa kuvata väkivaltaa. Parisuhteessa esiintyneen väkivallan kuvauksia rakennettiin kolmella tavalla; uhriuden, normaaliuden ja ristiriitaisuuden kautta. Poikkeuksellista väkivaltaa kuvattiin pääasiassa normaaliuden kautta, jolloin kumppanin väkivaltaiset teot kategorisoitiin osaksi tavallista parisuhdetta sekä siinä esiintyviä konflikteja ja jossa korostettiin naisen aktiivista toimijuutta väkivallan lopettamiseksi tarvittaessa. Pidempään jatkunut, toistuva väkivalta puolestaan kategorisoitiin parisuhdeväkivallaksi ja sitä kuvailtiin passiivisen uhriuden kautta, jolloin naisen toimijuus näyttäytyi rajoitettuna. Näiden väliin asettui ristiriitaisuus, jossa vastaaja tasapainotteli väkivallan vähättelyn ja pelkäävän uhrin välimaastossa.

Avainsanat: parisuhdeväkivalta, naisiin kohdistunut väkivalta, sisällönanalyysi, retorinen analyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	Johdanto	4
2	Parisuhdeväkivallan monet kasvot	7
2.1	Parisuhdeväkivalta Suomessa	7
2.2	Suomalaisen parisuhdeväkivallan muodot	10
2.3	Parisuhdeväkivalta rangaistavana tekona	13
2.4	Nainen väkivallan kohteena parisuhteessa	15
2.5	Nuoret naiset parisuhdeväkivallan uhreina	17
2.6	Toimijuus ja väkivaltaisesta suhteesta irrottautuminen	19
3	Teoreettiset lähtökohdat	23
3.1	Väkivallan määrittely ja tulkinta	23
3.2	Parisuhde väkivallan tapahtumapaikkana	25
3.3	Sukupuolistunut väkivalta	27
3.4	Naisiin kohdistuvan väkivallan selitysmalleja	28
3.5	Valta ja väkivalta parisuhteessa	31
4	Tutkimuskysymykset	35
5	Aineisto ja tutkimusmenetelmät	37
5.1	Tutkimusaineiston keruu	37
5.1.1	Tutkimuksen etiikka	39
5.2	Laadullinen aineisto	39
5.3	Analyyysin toteuttaminen	40
5.3.1	Sisällönanalyysi	41
5.3.2	Retorinen analyysi	44
6	Tulokset ja tulkinta	48
6.1	Väkivalta opiskelijanaisten parisuhteessa	49
6.1.1	”Kuole huora, kuole!” – Väkivallan luonne	49
6.1.2	”Rakkaus kaikesta huolimatta” – Väkivallan jälkeen	52
6.2	Väkivallan kuvauksien rakentaminen	56
6.2.1	Uhrius	58
6.2.2	Normaalius	61
6.2.3	Ristiriitaisuus	62
7	Pohdinta	65
7.1	Päätelmät	65
7.2	Tutkielman arviointia	69
7.3	Yhteenveto	70
	Lähteet	72
	Liitteet	76
	Liite 1: SAATEKIRJE	76
	Liite 2: KYSELYLOMAKE YLIOPISTO-OPISEKELIJANAISILLE	77

1 JOHDANTO

Parisuhdeväkivallassa on kyse yhteiskunnallisesta ongelmasta, mutta myös yksityiselämästä sekä läheisistä, seksuaalisista suhteista. Parisuhdeväkivallan tapahtumapaikkana on usein uhrin oma koti ja tekijänä tämän oma kumppani, joka on myös rakastava asuinkumppani. Tämän vuoksi parisuhdeväkivalta on erityinen niin uhrin kokemuksena, väkivallan muotona kuin rikoksenakin. Yleensä on kyse myös pitkäkestoisesta prosessista, joka pitää sisällään väkivallan eri muotoja, eikä vain yksittäisestä tapauksesta. (Hamner 1996, 8; sit. Husso 2003, 13.) Parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa voikin olla vaikea ymmärtää ulkopuolisena, ilman omaa kokemusta. Tavallista ja inhimillistäkin on ihmetellä sitä, miksi kukaan haluaisi jäädä suhteeseen, jossa joutuu kokemaan väkivaltaa, fyysistä tai henkistä, pelkäämään, salailemaan ja tuntemaan syyllisyyttä tai häpeää. Ulkopuolisen on helppo sanoa ”lyö takaisin” tai ”jätä se”, mutta itse väkivallan kokijalle asia ei näyttäydy näin mustavalkoisena. Kuka tahansa voi joutua väkivallan kohteeksi parisuhteessaan tai tulla tietoiseksi läheisen ihmisen elämästä väkivaltaisessa parisuhteessa. Miten asia tulisi nähdä ja käsittää, miten tulisi toimia tai mistä hakea apua? Parisuhdeväkivaltaa tutkimalla, siitä puhumalla ja tiedottamalla vastataan osaltaan myös näihin kysymyksiin.

Ymmärrän parisuhdeväkivallan perheväkivallan alakäsitteeksi, jolla halutaan tarkentaa väkivallan osapuolia. Laajempaan käsitteeseen perheväkivalta käsittää kaiken perheen sisällä tapahtuvan väkivallan, kuten lapsiin kohdistuvan väkivallan, puolisoitten välisen väkivallan, sisarusten välisen väkivallan, perheenjäseniin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan sekä vanhuksiin kohdistuvan väkivallan. Suomalaisessa keskustelussa perheväkivalta on pitkään ollut vallitseva käsite, mutta sitä voidaan pitää ongelmallisena uhrin ja tekijän asemien peittävyiden vuoksi. Perheväkivallan tapauksista suuri osa on kuitenkin juuri parisuhdeväkivaltaa, jossa nainen on ollut puolisonsa väkivallan kohteena. (Notko 2000, 5-7.) Tarkoitan tutkimuksessani parisuhdeväkivallalla nykyisessä tai entisessä parisuhteessa tapahtuvaa seurustelukumppanin, avo- tai aviopuolison naiseen kohdistamaa fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai näillä uhkailua. Keskityn heteroparisuhteessa tapahtuvaan, ainoastaan miesten naisiin kohdistamaan väkivaltaan. Käytän pääasiassa käsitettä parisuhdeväkivalta sekä tässä tapauksessa synonyyminä ymmärrettävää naisiin kohdistuva väkivalta -termiä. Perheeseen mahdollisesti kuuluvat lapset jäävät tässä tutkimuksessa tarkastelun ulkopuolelle. Näen parisuhteessa tapahtuvan väkivallan määrittävän sen mukaan, miten uhri itse sen kokee ja ymmärtää. Tietty teko, kuten omaisuuden rikkominen, huutaminen tai tönäisy,

voi ulkopuolisesta tuntua vähäpätöiseltä, mutta oman kumppanin tekemänä yllättävältä, uhkaavalta ja pelottavalta. Jos nainen siis itse kokee tilanteen tai teon väkivaltana ja määrittää sen sellaiseksi, ymmärretään se myös tässä tutkimuksessa väkivaltana.

Parisuhdeväkivalta on käsitteenä suhteellisen uusi, mutta viimeaikoina se on ollut suosittu keskustelun sekä tutkimuksen kohde. Kotona ja parisuhteissa tapahtuva väkivalta on Suomessakin yleistä ja aiheuttaa vakavia seurauksia uhrin lisäksi muillekin läheisille ihmisille, mutta sitä on alettu tukimaan vasta 1990-luvun lopulla, mikä on myöhäistä verrattuna esimerkiksi muihin Pohjoismaihin. (Husso 2003, 14). Uusimpien tutkimusten mukaan parisuhdeväkivallan tilanne Suomessa on pysynyt samana jo yli vuosikymmenen ajan ja useat naiset joutuivat kumppaninsa väkivallan kohteeksi 2010-luvullakin. Vuonna 2014 julkaisi European Union Agency for Fundamental Rights tuloksensa koko EU:n kattavasta tutkimuksestaan ja osoitti parisuhdeväkivallan ongelman laajuuden niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa. EU-maiden naisista 43 prosenttia oli 15 vuotta täytettyään kokenut nykyisessä tai aikaisemmassa parisuhteessaan henkistä väkivaltaa ja 22 prosenttia fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa. Suomalaisista naisista henkisen väkivallan kohteeksi oli joutunut jopa yli puolet (53 prosenttia) ja fyysisen ja/tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi noin joka kolmas (30 prosenttia). (Nevala 2015, 33.)

Itse kiinnostuin parisuhdeväkivallasta sattumalta seminaarityötä tehdessä jo opiskelun alkuvuosina. Näiden kuluneiden vuosien aikana kiinnostus on pysynyt yllä, sillä sekä miehiin että naisiin kohdistunut väkivalta on saanut entistä enemmän huomiota niin julkisessa keskustelussa kuin tutkimuksen kohteenakin. Nuorena yliopisto-opiskelijana minua hämmästytti ja kiinnosti erityisesti nuoriin, korkeasti koulutettuihinkin naisiin kohdistuneen väkivallan yleisyys. Tämän ryhmän naisten voidaan ajatella olevan ainakin tietoisia niin tasa-arvosta kuin omista oikeuksistaankin. Näkyykö tämä jollakin tavalla naisten tavassa suhtautua väkivaltaan ja määrittellä sitä? Parisuhdeväkivalta on kuitenkin kulttuurinen ilmiö, jonka määrittelyyn ja kokemiseen vaikuttaa aina aika ja paikka, jossa eletään. Tämän vuoksi onkin yllättävää, että nuorten naisten kokema väkivalta on edelleen niin yleistä tasa-arvoisessa 2000-luvun Suomessa.

Pro gradu -työssäni tarkastelen kyselylomakkeen tuottaman laadullisen aineiston avulla nimenomaan nuorten yliopisto-opiskelijanaisten parisuhteissa esiintynyttä väkivaltaa, mutta erityisesti heidän tapansa kuvata sitä selonteissaan. Pyrin näkemään näiden naisten parisuhteiden sisään ja ymmärtämään, miten he siinä esiintyneet väkivaltaiset teot ja tilanteet tekevät itselleen

ymmärrettäviksi. Miten he määrittelevät ne osaksi parisuhdettaan? Kuvaillessaan väkivaltaisia tekoja, joiden kohteeksi he ovat suhteissaan joutuneet, naiset samalla jäsentävät itseään ja paikkaansa parisuhteessa. Tutkimukseni päätehtävänä onkin selvittää sisällönanalyysin avulla, millaisia erilaisia kuvauksia aineistoni naiset rakentavat parisuhteessaan esiintyneestä väkivallasta suhteessa itseensä ja parisuhteeseensa. Tämän lisäksi tarkastelen retorisen analyysin avulla, miten he näitä kuvauksia rakentavat. Kiinnitän huomiota siihen, eroavatko naisten kuvailut jollakin tavalla toisistaan sekä vaikuttaako parisuhteessa koettu väkivalta vastaajan tapaan kertoa tapahtumista. Miten nainen kuvaa itseään ja paikkaansa väkivaltaisessa parisuhteessa? Tarkastelen myös sitä, millaisia kielellisiä keinoja aineistoni naiset käyttävät luodessaan kuvauksia väkivallasta.

Jotta voidaan ymmärtää vastaajien tapoja rakentaa kuvauksia väkivallasta, muodostan aluksi varsinaisen analyysin pohjaksi taustoittavan kuvauksen itse parisuhteessa esiintyneen väkivallan luonteesta ja seurauksista. Selvitän, millaisten väkivallantekojen kohteeksi naiset ovat parisuhteissaan joutuneet sekä millaisia vaikutuksia ja seurauksia näillä teoilla on ollut naiselle itselleen sekä hänen parisuhteelleen. Fyysisten ja psyykkisten seurausten lisäksi väkivallan voidaankin ajatella osaltaan vaikuttavan myös siihen, miten uhri tekee tapahtumat itselleen sekä muille ymmärrettäväksi ja hyväksyttäväksi. Näkeekö hän itsensä väkivaltaisen suhteen voimattomana vankina, onnellisessa parisuhteessa elävänä tasapuolisena kumppanina tai jotakin siltä väliltä? Olen kiinnostunut myös siitä, millaisia tekoja vastaajat ymmärtävät parisuhdeväkivallan piiriin, kuinka lievistä väkivaltaisista teoista ja tilanteista he raportoivat.

2 PARISUHDEVÄKIVALLAN MONET KASVOT

Tässä kappaleessa esittelen naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan esiintymistä ja tutkimusta erityisesti Suomessa. Olen valinnut tässä käsiteltäviksi pääasiassa nuoria naisia koskevia sekä kvalitatiivisia että kvantitatiivisia tutkimuksia. Parisuhdeväkivallan yleisyyden lisäksi tarkastelen väkivallan eri muotoja sekä siihen suhtautumista rikoksena. Lopuksi käsitelen sitä, miten toimijuus edelleen liitetään parisuhdeväkivallan uhriin olettamalla tämän ratkaisevan väkivallan ongelma lähtemällä parisuhteesta sekä sitä, mikä uhrin suhteeseen sitoo.

2.1 Parisuhdeväkivalta Suomessa

Perheväkivaltaa on Suomessa tutkittu jo pidempään, mutta tällöin väkivaltaa on tarkasteltu sukupuolineutraalisti ja se on voinut koskettaa myös lapsia. Parisuhdeväkivallan tutkimus onkin vielä suhteellisen uutta ja käsite ”naisiin kohdistuva väkivalta” on otettu käyttöön muuhun maailmaan verrattuna myöhään. Parisuhteessa tapahtuva väkivalta on tutkimusten mukaan kuitenkin Suomessakin yleistä ja koskettaa kaikkia ikäryhmiä ja sosiaaliluokkia. Kotona ja parisuhteissa tapahtuvan väkivallan tutkimus on saanut alkunsa vasta 1990-luvun loppupuolella, kun esimerkiksi muissa Pohjoismaissa sukupuolta ja läheisiä suhteita koskevaa tutkimusta on pidetty tärkeänä jo pidempään (Husso 2003, 14). Väkivallan ei ole nähty olevan sukupuolittunut ongelma, vaikka tilastojen ja käytännön kokemusten perusteella väkivallan tekijä ja kohde määrittyvät vahvasti sukupuolen perusteella. Suomalaisellekin naiselle väkivalta- ja henkirikosten suhteen oma koti on kaikkein vaarallisin paikka ja miehille turvallisin. Noin 90% niistä kotona tapahtuvista pahoinpitelyistä, jotka tulevat tietoon, kohdistuu naiseen ja mies on tekijänä noin 90%:ssa näistä tilanteista. (Husso 2003, 16.)

Ensimmäisen kerran parisuhdeväkivallan ongelman todellinen laajuus Suomessa paljastui vuonna 1997 tehdystä Usko, toivo, hakkaus -kyselytutkimuksen tuloksista, jotka osoittivat naisen joutuneen joskus puolisonsa väkivallan kohteeksi joka viidennessä parisuhteessa. (Heiskanen & Piispa 1998; sit. Piispa 2004, 15.) Naisiin kohdistunut väkivalta ymmärrettiin tuolloin sosiaalisesti ongelmaksi ja se nousi yhteiskunnallisen keskustelun sekä monien tutkimusten kohteeksi. Erilaisia väkivallan osapuolille suunnattuja palveluja kehitettiin ja lainsäädäntöön tehtiin muutoksia, kuten vuonna 1994 avioliitossa tapahtunut raiskaus kriminalisoitiin, seuraavana vuonna yksityisellä paikallakin

tapahtuneesta pahoinpitelystä määriteltiin virallisen syytteen alainen ja 1999 säädettiin lähestymiskieltolaki, joka laajennettiin käsittämään myös saman talouden sisällä asuvan vuonna 2005. Vuosien 1998–2002 ajan Stakesissa toimineen Naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution ehkäisyhankkeen tehtävänä oli koulutuksen järjestäminen väkivaltatyön tekijöille, tukipalvelujen kehittäminen väkivallan uhreille sekä tiedon välittäminen. Vuosien 2004–2007 hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen otettiin kolmen ministeriön ohjelmassa yhdeksi tavoitteeksi, sillä se nähtiin yhtenä tasa-arvon toteutumisen esteenä naisten ja miesten välillä. (Piispa & Heiskanen 2006, 1–2.)

Kiinnostus parisuhdeväkivaltaa kohtaan jatkoi kasvuaan 2000-luvulla ja aihetta on tutkittu monesta näkökulmasta Suomessa. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005 -kyselytutkimuksella (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006) kartoitettiin uudelleen miesten naisiin kohdistaman väkivallan ja väkivallalla uhkailun yleisyyttä vuonna 2005 sekä tarkasteltiin parisuhdeväkivallan muutosta vuodesta 1997. Kyselyn tulokset osoittivat naisiin kohdistuneen väkivallan yleisyyden pysyneen lähes muuttumattomana näiden kahdeksan vuoden ajan. Vuonna 2005 vähintään kerran seksuaalisen tai fyysisen väkivallan tai näillä uhkailun kohteeksi 15 vuotta täytettyään ilmoitti joutuneensa 43,5 prosenttia naisista, kun vastaava luku vuonna 1997 oli 40 prosenttia. Kyselyyn vastanneista noin 12 prosenttia ilmoitti kokeneensa viimeisten 12 kuukauden aikana fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai näillä uhkailua. Vuonna 1997 tulos oli sama. Naisiin kohdistuvan väkivallan rakenteessa oli kuitenkin tapahtunut pieni muutos, sillä väkivalta nykyisessä parisuhteessa oli hieman vähäisempää, kun taas väkivalta parisuhteen ulkopuolella oli hieman yleisempää kuin aikaisemman kyselyn tuloksissa. Poliisin tietoon tullut väkivalta oli kuitenkin lisääntynyt, mikä saattaa johtua poliisin kirjaamiskäytännön tehostumisesta tai tekotavaltaan lievän perheväkivallan ja uhkailun lisääntymisestä. Parisuhteessa elävistä naisista viidenneksellä (20%) oli vähintään yksi kokemus avo- tai aviopuolisonsa väkivaltaisesta käytöksestä, näistä kahdeksalla prosentilla tilanne oli tapahtunut viimeisen vuoden sisällä. Kaiken kaikkiaan parisuhdeväkivalta oli vähentynyt 25–34-vuotiaiden ikäryhmässä, mutta 18–24-vuotiailla parisuhteissa olevilla hieman lisääntynyt. Molempien vuosien tulosten mukaan opiskelijat, nuoret, pienituloiset ja työttömät naiset olivat muita ryhmiä useammin väkivallan kohteena parisuhteissaan. Viimeisen vuoden ajalta avoliitossa olevilla ja erityisesti lapsettomilla oli enemmän väkivallan kokemuksia kuin avioliitossa olevilla. Väkivallan kokemuksia oli enemmän alle viisi vuotta kestäneissä parisuhteissa kuin tätä pidempään kestäneissä. (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006.)

Tutkimuksen mukaan virallisen avun hakeminen parisuhdeväkivaltaan koettiin edelleen hankalaksi, eikä yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin oltu tyytyväisiä. Kolmasosa (31%) parisuhdeväkivaltaa kokeneista naisista oli hakenut virallista apua joltakin taholta, mutta vastaavasti kolmasosa (34%) ei ollut hakenut koskaan virallista apua. Luku oli kuitenkin hieman noussut vuodesta 1997, jolloin virallista apua oli hakenut vain 26%. Apua haettiin siis kuitenkin aktiivisemmin, mikä saattaa kertoa tuen piiriin hakeutumisen kynnyksen madaltumisesta, hoidon ja tuen tarjonnan lisääntymisestä tai väkivallan luonteen muuttumisesta vakavammaksi. Apua oli yleisimmin haettu terveyskeskuksesta tai poliisilta (runsas 10%). Eniten tyytymättömyyttä aiheuttivat sosiaaliviraston, perheneuvolan ja poliisin kanssa asioiminen. Apua hakeneet naiset kokivat palvelujen tarjoajien työntekijät passiivisiksi ja haluttomiksi tarttumaan väkivallan ongelmaan ilman naisen omaa aloitetta. Tämä kertoo parisuhdeväkivallan ympärillä edelleen vallitsevasta puhumattomuuden kulttuurista, jossa väkivalta koetaan vahvasti ”yksityisasiaksi”. Epävirallista tukea sen sijaan oli haettu useammin, sillä yli puolet (53%) parisuhdeväkivaltaa kokeneista oli puhunut asiasta ystävän kanssa ja vajaa puolet (42%) puolisonsa kanssa. Kuitenkin joskus parisuhdeväkivallan kohteeksi joutuneista naisista jopa 35% ei ollut puhunut kokemuksestaan koskaan kenellekään. (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006.)

Parisuhdeväkivallan tilanne jatkui yhtä synkkänä myös 2010-luvulla sekä Suomessa että muualla Euroopassa. Tästä kertovat vuonna 2014 FRA:n (European Union Agency for Fundamental Rights) julkaisemat tulokset koko EU:ta koskevasta tutkimuksestaan naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tulokset perustuvat yhteensä 42 000 naisen kasvokkaiseen haastatteluun 28:ssa EU:n jäsenmaassa. Tutkimuksen tulosten mukaan fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa oli kokenut joka kolmas (33%) eurooppalainen nainen 15 vuotta täytettyään ja joka viides (22%) oli kokenut näiden tyyppistä väkivaltaa parisuhteessaan. Kaiken kaikkiaan 43 prosenttia naisista, joilla oli nykyinen tai entinen kumppani, kertoi kokeneensa yhden tai useamman tyyppistä henkistä väkivaltaa parisuhteessaan. Kumppanilla tarkoitettiin tässä tutkimuksessa miehiä, joiden kanssa nainen oli avioliitossa, avoliitossa tai parisuhteessa haastatteluhetkellä tai aikaisemmin. Suomen luvut olivat vielä EU-maiden keskiarvoa synkemmät. Suomalaisista naisista lähes puolella (47%) oli kokemus seksuaalisesta ja/tai fyysisestä väkivallasta 15 vuotta täytettyään ja nykyisen tai entisen kumppanin seksuaalisen ja/tai fyysisen väkivallan kohteena oli ollut noin joka kolmas (30%) nainen. Psykkistä väkivaltaa parisuhteessaan naisista oli kokenut jopa yli puolet (53%) 15 vuotta täytettyään. Suomi on näiden tilastojen kärkimaita, sillä suuremmat väkivaltaluvut löytyivät ainoastaan Tanskasta (fyysinen ja/tai seksuaalinen väkivalta parisuhteessa 32% ja psyykkinen 60%)

ja Latviasta (fyysinen ja/tai seksuaalinen 32% ja psyykinen 60%). (FRA 2014a sit. Nevala 2015, 32–34.)

Eri maiden luvut parisuhdeväkivallasta voivat osaltaan olla yhteydessä yhteiskunnassa yleisemmin tapahtuneisiin muutoksiin, jotka vaikuttavat naisten herkkyyteen raportoida kokemastaan väkivallasta. Joissakin maissa väkivallasta puhutaankin avoimemmin. Naisten tietoisuus väkivallasta sekä halukkuus puhua siitä voivat kasvaa sukupuolten välisen tasa-arvon lisääntymisen myötä. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa onkin raportoitu useammin maissa, joissa tasa-arvo on korkeammalla. Keskustelu väkivallasta, ihmisarvosta, tasa-arvosta ja syrjinnästä näyttää siis olevan sitä avoimempaa mitä tasa-arvoisempi yhteiskunta on. (Piispa & Heiskanen 2017, 78) Parisuhdeväkivallan nouseminen yhteiskunnallisen keskustelun ja tutkimuksen keskipisteeseen ei kuitenkaan näytä vaikuttaneen väkivallan vähenemiseen tai loppumiseen. Aihe pysyy siis edelleen ajankohtaisena, lisää tutkimusta sekä auttamiskeinoja vaativana ongelmana.

2.2 Suomalaisen parisuhdeväkivallan muodot

Minna Piispa (2008) korostaa, että pyrittäessä ymmärtämään parisuhteessa tapahtuvaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, tulisi tarkastella väkivaltaa itseään, sen vakavuutta ja kestoja, naisten ominaisuuksien sijaan. Piispan aikaisemmat analyysit osoittivat, että sellaiset elämäntilanteeseen liittyvät tekijät, joiden on perinteisesti osoitettu altistavan naisia parisuhdeväkivallalle, kuten lapset, avoliitossa eläminen, matala koulutustaso ja taloudellinen riippuvuus miehestä, eivät sinällään selitä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa Suomessa. Sen sijaan väkivalta intiimeissä suhteissa osoittautui olevan ennemminkin yhteydessä miehen ominaisuuksiin. Tulosten mukaan parisuhdeväkivalta onkin todennäköisempää silloin, kun mies käyttäytyy muullakin tavoin dominoivasti ja väkivaltaisesti.

Minna Piispa (2008) on tarkastellut suomalaisissa parisuhteissa esiintyviä väkivallan erilaisia esiintymismuotoja jatkamalla vuonna 1997 kerätyn postikyselyaineistonsa analysointia ja muodostanut neljä väkivallan luonnetta kuvaavaa tyyppiä. Luonnehdinnat perustuvat ulottuvuuksiin, jotka kuvaavat väkivallan henkisiä ja fyysisiä seurauksia, kestoja sekä vakavuutta. Miehen kontrolli sekä vallan käyttö vaihtelivat väkivallan luonteen mukaan ja nämä erot puolestaan vaikuttivat osaltaan siihen, millainen merkitys väkivallalla oli naisen elämään sekä mahdollisuuksiin vastata väkivaltaan. Aineiston naisilla oli erilaiset keinot reagoida väkivaltaan ja hakea apua, riippuen väkivallan luonteesta, mutta harva heistä oli kuitenkin täysin passiivisesti

jäänyt väkivaltaiseen parisuhteeseen. Tulokset osoittavatkin väkivallan kohteeksi joutuneella naisella olevan muitakin vaihtoehtoisia toimintatapoja kuin jäädä suhteeseen ja alistua pahoinpitelylle tai lähteä ja päästä eroon väkivallasta. Piispan aineiston eroon päätyneiden naisten parisuhteet olivat kestäneet keskimäärin 9–10 vuotta ja naiset olivat ennen eroa yrittäneet aktiivisesti hakea apua useammilta tahoilta, voidakseen jatkaa suhdetta. (Piispa 2008.)

Väkivallan alettua verrattain äskettäin, useimmiten 3–4 vuotta aikaisemmin, on kyse lyhyestä väkivallan historiasta. Mies oli ollut väkivaltainen myös kyselyä edeltäneen puolen vuoden sisällä. Väkivaltaisista parisuhteista 33 prosenttia edusti tätä muotoa. Yleisimmät väkivallan muodot olivat seksuaalinen väkivalta, kuristaminen, lyöminen ja potkiminen. Väkivallasta ei kuitenkaan yleensä ollut seurannut fyysisiä vammoja. Nuorten naisten kokemista väkivaltatapauksista oli aiheutunut harvemmin fyysisiä vammoja (36 %) kuin vanhempien (52 %). Tämä väkivallan muoto oli tyypillistä nuorten, alle 30-vuotiaiden naisten keskuudessa, jotka olivat ensimmäisessä parisuhteessaan ja joiden parisuhde oli kestänyt keskimäärin 4 vuotta. Yleisintä lyhyt väkivallan historia oli opiskelijoilla ja pienten lasten äideillä, jotka usein olivat kotona. Yleisesti ottaen tämän ryhmän naisilla oli joko hyvä koulutus tai he olivat hankkimassa sitä. Fyysisen väkivallan lisäksi miehet käyttivät monenlaisia kontrollin ja vallankäytön keinoja, kuten mustasukkaisuutta (29 %) ja naisen nöyryyttämistä nimittelemällä (27 %). Miehet eivät kuitenkaan yrittäneet rajoittaa naista näkemästä ystäviään tai sukulaisiaan. Tämän ryhmän naisten parisuhde ei ollut ulkopuolisilta suljettu ja naiset jatkoivat sosiaalista elämäänsä parisuhteen ulkopuolella. (Piispa 2008.)

Parisuhteet, joissa väkivalta oli alkanut jo vuosia sitten, jakautuivat kolmeen tyyppiin. Nuorten naisten osuus oli pieni kaikissa näissä pitkään jatkuneen parisuhdeväkivallan luonnehdinnoissa. Parisuhdeterrorismi kuvaa väkivaltaa, joka vastaa lähinnä yleisiä mielikuvia parisuhdeväkivallasta sekä väkivallan uhreista ja tekijöistä. Tällaista väkivaltaa koki 10 prosenttia parisuhdeväkivallan uhreista. Terrorismi on yleensä alkanut keskimäärin 5–10 vuotta aikaisemmin. Väkivalta oli yleensä lyömistä ja potkimista ja sillä oli usein vakaviakin fyysisiä seurauksia, kuten haavoja ja luunmurtumia. Joskus puoliso oli myös seksuaalisesti väkivaltainen. Miehen kontrolli ja naisen elintilan rajoittaminen olivat merkittäviä painostuskeinoja ja mies käytti myös nimittelyä, mustasukkaisuutta, nöyryyttämistä sekä sosiaalisen elämän rajoittamista, esimerkiksi estämällä naista näkemästä ystäviään tai sukulaisiaan. Erityislaatuista tämän ryhmän miehille oli se, että he tuhosivat perheen yhteistä omaisuutta, rajoittivat naisen taloudellista itsemääräämisoikeutta ja uhkasivat vahingoittaa itseään, jos nainen jättäisi tämän. Parisuhdeterrorismia kokeneet naiset käyttivät muita useammin runsaasti alkoholia ja olivat työelämän ulkopuolella. Naiset olivat

taloudellisesti riippuvaisia miehestään, mistä johtuen heidän oli vaikeampi lähteä väkivaltaisesta parisuhteesta. (Piispa 2008.)

Henkinen piina viittaa väkivaltaan, joka on alkanut menneisyydessä, ainakin seitsemän vuotta sitten, mutta mies näyttää luopuneen fyysisestä väkivallasta yleensä kymmenen vuotta sitten. Alle viidesosa väkivaltaa kokeneista naisista oli kokenut tämän tyyppistä väkivaltaa. Menneisyydessä tapahtunut fyysinen väkivalta oli ollut vakavaa ja siitä oli aiheutunut fyysisiä seurauksia. Ajan myötä fyysinen pahoinpitely oli muuttunut muunlaisiksi kontrollin ja vallankäytön muodoiksi, kuten nöyryyttämiseksi ja halventamiseksi, joista oli aiheutunut lukuisia psyykkisiä seurauksia. Mies nimitteli naista, oli mustasukkainen, pyrki rajoittamaan naisen sosiaalista elämää sekä joskus pyrki rajoittamaan naista tekemästä taloudellisia päätöksiä. Henkinen piina oli yleisintä 54–64-vuotiailla, pitkään avioliitossa olleilla naisilla. Lähes kaikki tämä ryhmän naiset tunsivat yhä pelkoa. (Piispa 2008.)

Naiset, joille väkivalta oli ollut erillinen episodi menneisyydessä, olivat yleensä vanhempia, yli 45-vuotiaita. Heillä oli ollut pitkä avioliitto ja molemmat puoliset olivat edelleen työelämässä ja keskituloisia. Naisilla oli keskimääräistä parempi ammatillinen koulutus. Tämän ryhmän miehet olivat olleet väkivaltaisia pidemmän tai lyhyemmän ajanjakson menneisyydessä, ensimmäisen kerran tavallisesti yli 10 vuotta sitten, mutta nykyisin väkivaltaa ei enää ollut. Väkivalta ei ollut erityisen raakaa, eivätkä sen seuraukset olleet fyysisiä vammoja tai henkisesti vakavia. Miehen käyttämä valta ja kontrolli olivatkin paljon harvinaisempia kuin muun luonteisessa pitkään jatkuneessa väkivallassa. Episodi menneisyydessä oli tyypillisin luonnehdinta väkivallasta parisuhteesta ja sitä oli kokenut 40 prosenttia naisista. (Piispa 2008.)

Piispan (2008) mukaan tulokset osoittavat, että Suomessa miehen naisen elämään kohdistuvalla kontrollilla on pienempi merkitys kuin tyypillisesti on kuvattu. Lukuun ottamatta nimittelyä ja mustasukkaisuutta, kontrollin eri muodot ovat harvinaisempia äskettäin alkaneessa väkivallassa, vaikka fyysinen väkivalta on ollut selvästi tunnistettavaa. Kyselyaineiston ollessa poikittaisaineisto, väkivallan suuntaa tulevaisuudessa on vaikea ennustaa. Väkivallan jatkuessa miehen kontrolli naisen elämästä saattaa kiristyä, väkivalta voi muuttaa luonnettaan, jatkua entisellään tai loppua kokonaan.

2.3 Parisuhdeväkivalta rangaistavana tekona

Minna Piispa (2011, 30) muistuttaa, että parisuhdeväkivallasta on tärkeää saada tietoa useasta eri lähteestä, sekä väestö- ja asiakaskyselyistä että viranomaistilastoista. Kaikki aineistot antavat erilaisen kuvan parisuhdeväkivallasta ja yhdessä tiedon palat luovat laajemman kuvan ilmiöstä. Poliisille ilmoitetaan yleensä vain vakavista parisuhdeväkivaltatapauksista ja niistä selvästi suuremmassa osassa väkivalta on kohdistunut naisiin. Esimerkiksi vuonna 2007 naisten osuus poliisille ilmoitetuista parisuhdeväkivallan uhreista oli 86 prosenttia (Salmi ym. 2009; sit. Piispa 2011, 27) ja vuonna 2014 80 prosenttia (Piispa & Heiskanen 2017, 74). Naiset ovat parisuhdeväkivallan uhreina selkeimmin lievissä pahoinpitelyissä (84%) sekä perusmuotoisissa (88%). Parisuhteen sisällä tapahtuneissa henkirikoksen yrityksissä ja törkeissä pahoinpitelyissä miehet ovat uhreina lähes yhtä useasti, sillä näistä tapauksista keskimäärin 55 prosentissa väkivalta on kohdistunut naisiin. (Piispa 2011, 27–30.) Vuoden 2011 alussa lähisuhteissa tapahtuneet lievätkin väkivaltarikokset muuttuivat Suomessa syytteen alaisiksi ja tämä näkyi parisuhdeväkivaltatapauksen lisääntymisenä. (Piispa & Heiskanen 2017, 74.)

Koska viranomaisten tietoon päätyy vain pieni osa väkivaltatapauksista, kyselyillä saadaan paremmin esiin ilmiön todellinen laajuus. Kyselyiden tuottama tieto on kuitenkin aina suhteessa niiden taustalla olevaan tutkimusperinteeseen, kontekstiin, haastateltaviin sekä tapaan, jolla väkivaltaa kyselyssä on tutkittu. Numerotiedoista voidaan nähdä väkivallan kehityskulkuja, joita voidaan tulkita väkivallan dynamiikasta annettujen kuvausten perusteella. Tulosten mukaan esimerkiksi naiset ja miehet voivat molemmat olla parisuhdeväkivallan tekijöitä ja uhreja, mutta väkivallasta aiheutuneet vammat ovat erilaisia miehillä ja naisilla. Ajan myötä väkivalta myös raaistuu ja muuttuu vakavammaksi, jolloin naiset ovat yleisemmin väkivallan kokijoita, seurausten kärsijöitä sekä avun tarvitsijoita. Tällä tavalla numerotiedot osoittavat, että mitä vakavampaa väkivalta on, sitä selkeämmin sukupuolittunut ilmiö parisuhdeväkivalta on. Empiiriset havainnot puolestaan tukevat numerotietoja ja luovat kuvaa siitä, millaista miesten ja naisten kokema väkivalta on laadultaan ja raakuudeltaan. Avun laadusta ja tarvitsijoista taas saadaan tietoa asiakastietojärjestelmien kautta ja tätä tietoa voidaan edelleen käyttää hyväksi suunniteltaessa erilaisia palveluja ja auttamisjärjestelmiä väkivallan uhreille. (Piispa 2011, 30–31.)

Naisiin kohdistuvasta väkivallasta aiheutuu suuri määrä kuolonuhreja, vammautumisia ja inhimillistä kärsimystä niin Suomessa kuin muuallakin ja nykyään se tunnustetaan globaaliksi ihmisoikeusongelmaksi. Muihin Euroopan maihin verrattuna Suomen kansalliset toimet tällaisen

väkivallan torjumiseksi ovat olleet riittämättömiä ja vaatimattomia. Valtion huolellisuusvelvoitteen näkökulmasta katsottuna naisiin kohdistuva väkivalta voidaan nähdä tällä hetkellä Suomen vakavimmaksi ihmisoikeusongelmaksi. Ongelmana onkin ollut, että naisiin kohdistuvaan väkivaltaan on suhtauduttu Suomessa pikemminkin sosiaalisena tai perheen sisäisenä ongelmana kuin rangaistavana väkivaltana tai ihmisoikeusloukkauksena. Tällöin ei ole nähty tarpeelliseksi tai sopivaksi puuttua väkivaltaan lainsäädännöllisin keinoin. (Nousiainen & Pentikäinen 2017, 64–66.) Suomen lainsäädännöstä puuttuukin kokonaan lähisuheväkivallan tai lähisuhteen määritelmä. Väkivallan osapuolien välistä suhdetta ei siis oteta huomioon, vaan kaikkea väkivaltaa kohdellaan lähtökohtaisesti samalla tavalla. Lisäksi rikoslaissa huomio kohdistetaan ainoastaan fyysisen väkivallan käyttöön, mikä määritellään aina rikokseksi. Lähisuhteen sisällä väkivallan käyttäjä voi itse fyysisen pahoinpitelyn lisäksi syyllistyä kuitenkin myös laittomaan uhkaukseen, vapaudenriistoon, vahingontekoihin, kotirauhan rikkomiseen, seksuaalirikoksiin sekä äärimmäisissä tapauksissa henkirikokseen tai sen yritykseen. Tällaiset teot ovat rikollisiksi määriteltyjä, mutta voivat parisuhteessa muodostaa ainoastaan osa tekijän käyttämästä kontrollista, eivätkä kaikki sen piirteet ole rangaistavia. Myös väkivallan toistuvuus jää rikoslaissa huomioimatta. (Kainulainen & Niemi 2017, 142–143.) Vakavat ja pitkään jatkuvat pahoinpitelykierteet ovat kuitenkin yleisiä väkivaltaisissa lähisuhteissa, joten niiden tunnistaminen lainsäädännössä olisi tärkeää. Selvimmin tekojen toistuminen on huomioitu lähestymiskiellossa sekä uudessa vainoamista koskevassa rikoslain säännöksessä. Kuitenkin rangaistusta määrätessä rikosten toistumista tai tekijän ja uhrin välistä läheistä suhdetta ei nähdä raskauttavana perusteena. (Kainulainen & Niemi 2017, 155.) Myös väkivallan torjuntaan on Suomessa käytetty muita keinoja kuin rikosoikeudellisia, resurssit ovat olleet riittämättömät eikä väkivallan vastainen työ ole ollut vahvasti koordinoitua. Sukupuolisensitiivisen lähestymistavan vahvistuminen on Suomessa ollut kovin hidasta. (Nousiainen & Pentikäinen 2017, 65–66.)

Istanbulin sopimus eli naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus hyväksyttiin Istanbulissa 2011 ja kansainvälisesti se tuli voimaan 1.8.2014. Suomessa eduskunta hyväksyi Istanbulin sopimuksen 25.2.2015 ja se tuli voimaan 1.8.2015. Päätöksessään eduskunta edellytti väkivallan uhrien palvelujen kehittämistä, kansalaisjärjestöjen työn turvaamista resursoinnin kautta sekä turvakotiverkoston parantamista niin, että se vastaa Euroopan neuvoston suosituksia. Sopimus edellyttää, että kun kyseessä on seksuaalinen väkivalta, ruumiillinen väkivalta, pakkoavioliitto, sukupuolielinten silpominen, pakkoabortti tai –sterilointi, syytteen nostaminen ei saa riippua uhrin aloitteesta. Myös seksuaalirikokset saatettiin virallisen syytteen alaisuuteen vuonna 2014. (Nousiainen & Pentikäinen 2017, 59–60.) Istanbulin sopimus

haastaa suomalaisen rikosoikeuden ja kriminaalipolitiikan vakiintuneita linjauksia sekä velvoittaa ohjaamaan resursseja väkivallan ehkäisemiseen ja poistamiseen. Resurssitarpeita onkin nyt perusteltu väkivallan aiheuttamilla suurilla kustannuksilla sekä ennaltaehkäisyn tuomilla säästöillä. (Nousiainen & Pentikäinen 2017, 55–66.) Sopimus korostaa monia lähisuhdeväkivallan erityispiirteisiin liittyviä tekijöitä, jotka sen mukaan tulisi ottaa huomioon rangaistusta ankaroittavina perusteina. Yksi tällainen tekijä on läheiseen henkilöön eli asuinkumppaniin, nykyiseen tai entiseen puolisoon tai muuhun perheenjäsenen kohdistetun väkivallan käyttö. Raskauttavana tekijänä pidetään myös lapsen läsnäoloa väkivaltatilanteessa, vaikka itse väkivalta ei kohdistuisikaan lapseen. Muita sopimukseen sisältyviä perusteita ovat esimerkiksi väkivallan toistuminen sekä uhrin erityinen haavoittuvuus. Sopimuksessa painotetaan myös sitä, että väkivallan uhri tarvitsee suojelua ja tukea, mikä taas edellyttää erilaisten tukipalvelujen järjestämistä. (Kainulainen & Niemi 2017, 141)

2.4 Nainen väkivallan kohteena parisuhteessa

Yhtä tärkeää, kuin parisuhdeväkivallan yleisyyden ymmärtäminen, on väkivaltaisen suhteen sisään näkeminen. Jotta väkivallan syitä ja seurauksia, suhteeseen jäämistä tai siitä lähtemistä voitaisiin selvittää, on ensiarvoisen tärkeää tutkia uhrien henkilökohtaisia kokemuksia. Vain oman rakkaan kumppanin lyönnit kokenut ihminen voi kertoa, mitä tuo kokemus ihmiselle tekee ja mikä saa jäämään suhteeseen, vaikka pelko seuraavasta lyönnistä olisi tämän jälkeen aina mielessä. Pia Marttala (2011, 40) kuvaa artikkelissaan parisuhdeväkivallan eri muotoja sekä kokemuksellista osuutta väkivaltatyön naisiasiakkaiden näkökohdasta. Hän korostaa väkivaltaa kokeneiden naisten oman kokemuksen ymmärtämistä parisuhdeväkivaltaa tarkasteltaessa, sillä naisten kokemukset väkivallasta muuttuvat väkivallan jatkuessa ja/tai sen ollessa rajua. Naisen tottuessa väkivaltaan, se normalisoituu, eivätkä hyvin väkivaltaisina suhteen alussa koetut tilanteet enää tunnu yhtä pahoilta. (Marttala 2011, 40.) Henkinen väkivalta, kuten alistaminen, mitätöinti, kontrolli ja uhka, voivat myös olla jopa pahempi kokemus kuin fyysinen väkivalta. Tämä olisi pidettävä mielessä, kun luokitellaan henkinen väkivalta vain lieväksi väkivallaksi. Esimerkiksi arkipäiväisillä, hienovaraisilla vihjeillä, kuten selän silittelyllä tai kädestä pitämisellä, väkivallantekijä saattaakin todellisuudessa luoda uhkaavan ilmapiirin. (Marttala 2011, 42.) Väkivaltakokemus saattaa pitkään jatkuneissa väkivaltaisissa suhteissa perustua mielikuviin ja muistoihin, jolloin ulkopuolisen on mahdotonta määrittellä sen vakavuutta. Tällöin henkisestä väkivallasta ja väkivallalla uhkaamisesta tuleekin vakavimpana koettua väkivaltaa. Vaikka fyysiset vammat paranevat, ei arpi lähde sielusta. Uhrista tulee väkivallan traumatisoima, jolloin tunteet heräävät uudelleen henkiin pienestäkin

muistutuksesta, kuten vihjauksesta koettuun väkivaltatilanteeseen. Tästä johtuen väkivallan uhri on jatkuvasti varuillaan ja ylivirittynyt tai vastaavasti täysin lamaantunut, ahdistunut, tuskainen ja kärsii henkisesti. (Marttala 2011, 47.)

Aune Flinck (2006) kuvaa tutkimuksessaan parisuhdeväkivaltaan johtavia tekijöitä, sen kohteeksi joutumista sekä väkivaltaista käyttäytymistä. Aineisto koostuu väkivaltaa parisuhteissaan kokeneiden ja/tai väkivaltaisesti käyttäytyneiden suomalaisten 24 naisen ja 10 miehen vuosina 2000–2004 tehdyistä haastatteluista. Flinckin (2006) haastateltavien mukaan väkivaltaan parisuhteessa ajaututtiin pääasiassa silloin, kun toiveisiin petyttiin, toisesta vieraannuttiin, menneisyyttä kuljetettiin mukana, olosuhteista kuormituttiin tai parisuhteessa koettiin valtataistelua. Parisuhteessa tapahtuvalla väkivallalla on monia ilmenemismuotoja sekä moniulotteisia merkityksiä. Verbaalisen väkivallan muotoja olivat kumppanin saattaminen huonoon valoon sekä toisen arvottomuuden ja riittämättömyyden osoittaminen, joiden kautta kumppanin ihmisarvoa ja olemassaolon oikeutta mitätöitiin. Väkivaltaisessa parisuhteessa elävät ymmärtävät yhteydestä erottamisen ja hylkäämisen niin ikään vahingoittavana väkivaltana ja uskottomuuden nähdään tuhoavan puolisojen yhteenkuuluvuuden ja intiimin yhteyden korjaamattomasti. Kun kumppani kontrolloi ihmissuhteita tai loukkaa itsemääräämisoikeutta tai henkilökohtaista vapautta, uhri saattaa kokea nämä vapauden riistämisenä. Vastuun laiminlyöminen ja kiusan tekeminen, esimerkiksi aiheuttamalla mustasukkaisuudella tai epäluulojen herättämisellä, merkitsevät myös kohteelle väkivaltaa. Puolisoa voidaan vahingoittaa myös käyttämällä ylivoimaa esimerkiksi nöyryyttämällä, alistamalla, vaikenemalla tai verbaalisilla loukkauksilla.

Yleisimpiä naisen kokemia väkivallan muotoja Flinckin (2006, 84) tutkimuksessa olivat uhkailu ja rankaiseminen, myös fyysisin voimakeinoin. Naisten kokemusten mukaan mies hallitsi heitä fyysisten voimiensa avulla sekä saattamalla heidät äärimmäisiin vaaratilanteisiin tai hengenvaaraan. Käsiksi käyminen, repiminen, lyöminen ja naisen riepottaminen olivat väkivaltaisen kumppanin tapoja osoittaa aggressiivisuutta. Vihan, kateuden ja mustasukkaisuuden ilmaisun muotoja olivat naiselle tärkeiden ja arvokkaiden esineiden sekä naisen työn tai kodin vahingoittaminen. Naiset kokivat miehen pitävän yllä jatkuvaa pelon ilmapiiriä muun muassa sanallisella uhkailulla, uhkaavalla olemuksella, äänellä tai käyttäytymisellä sekä kotona säilytetyillä aseilla. Naisen oli vaaran välttämiseksi elettävä rauhoitellen, varuillaan ollen, omista tarpeistaan joustuen sekä lasten ja omaa käyttäytymistään mukauttaen. (Flinck 2006, 76–77.)

Ristiriitaiset tunteet sekä sosiaaliset odotukset saivat naiset kokemaan väkivallasta puhumisen kiusalliseksi ja he halusivat pitää salassa avioliittonsa epäonnistumisen. Pitkään parisuhdeväkivaltaa kokenut nainen viesti kuitenkin kehollaan kokemastaan väkivallasta terveyden pettämisen, fyysisten oireiden tai toimintahäiriöiden kautta. Myös tunne-elämä järkkyy, lamaantui ja lukkiintui väkivallan myötä. Ajan kuluessa naisen itsekunnioitus ja itsetunto kärsivät ja hän kielsi itseltään oikeuden mielihyvään sekä arvokkaaseen elämään. Lopulta jäljelle jäi vain häpeä omasta itsestä sekä epäonnistumisesta parisuhteessa sekä pahimmassa tapauksessa eristäytyminen ja kuoleman toivominen. (Flinck 2006, 77–80.) Myös Marttala (2011, 48) kuvaa pitkään väkivaltaisessa suhteessa eläneiden naisten kokemusta siitä, että he ovat ansassa, josta ei ole ulospääsyä. Nainen uskoo voivansa estää väkivallan toistumisen omalla käytöksellään ja tarkkailee ja varoo. Lopulta hän kuitenkin huomaa, ettei pysty siihenkään. Voimattomuuden, avuttomuuden ja syvän arvottomuuden tunteet valtaavat naisen, niiden mukana tulevat masennus, ahdistuneisuus ja selittämätön väsymys. Naisen tunteet väkivaltaista miestänsä kohtaan ovat ristiriitaisia; vihaa ja rakkautta, syyllisyyttä ja häpeää. He voivat myös kokea olevansa likaisia ja pahoja ja ansaitsevansa siksi huonon kohtelun. Väkivallan tekijän tulkintaa todellisuudesta vahvistavat naisen sosiaalinen eristäytyminen sekä väkivallan salailu. (Marttala 2011, 48.)

2.5 Nuoret naiset parisuhdeväkivallan uhreina

Lähimpänä omaa kiinnostuksen kohdettani ja siksi myös suurimmassa roolissa tutkimukseni taustalla ovat Minna Piispan tutkimukset nuoriin naisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta. Usko, toivo, hakkaus -kyselytutkimuksen (ks. s.7) tulosten kirvoittamassa tutkimuksessa Piispa (2004) tarkastelee parisuhdeväkivaltaa survey-tutkimustulosten näkökulmasta sekä sitä, miksi juuri nuoret naiset kokevat väkivaltaa parisuhteissaan vanhempia useammin. Kyselytutkimuksen tuottama kuva tyypillisestä väkivallasta poikkesi paljon julkisuuden välittämästä, stereotyyppiseksi muodostuneesta kuvasta parisuhdeväkivallasta, jossa mustasukkainen mies tappaa väkivaltaisesta suhteesta lähteneen entisen vaimonsa. Tutkimuksen mukaan väkivalta on todellisuudessa tyypillisesti lievää, eikä siitä aina aiheudu fyysisiä vammoja. (Piispa 2004, 17.)

Tulokset osoittivat, että nuoret, 18–24-vuotiaat naiset ilmoittivat lievempää väkivaltaa useammin kuin muut ja että väkivallasta aiheutuneet vammat olivat lievempiä tai vammoja ei aiheutunut lainkaan. Piispan (2004) mukaan nuoret naiset ovatkin herkistyneet tunnistamaan sekä nimeämään ruumiin loukkauksia ja väkivaltaa parisuhteen sisällä. Tämä on yhteydessä laajempiin yhteiskunnallisiin muutoksiin, joiden kautta naisen oikeutta ruumiilliseen koskemattomuuteen,

omaan seksuaalisuuteen sekä yksilön oikeuksiin on parannettu. 1990-luvulla alkanut julkinen keskustelu aiheesta on luultavasti myös helpottanut nuorien naisten kohdalla asian ja sanaston haltuun ottamista, mikä on vaikuttanut kyselyyn vastanneiden naisten käyttäytymiseen sekä tietyn kielen sisäistämiseen. Nuoret naiset myös ilmoittivat keskustelelevansa vanhempia useammin parisuhdeongelmista, seksuaalisuudesta ja muista sensitiivisistä asioista. Tämän vuoksi nuoret naiset ilmoittavat kyselyssäkin helpommin myös lievemmistä väkivaltatapauksista, jolloin survey-menetelmällä tavoitetaan paremmin nuorten kuin vanhempien naisten parisuhdeväkivallan kokemuksia. Piispan mukaan nuoret naiset voivat myös osaltaan vastustaa miehen kontrollia ja väkivallan käyttöä kertomalla väkivallan kokemuksistaan kyselytutkimuksessa. Vanhempien naisten hakiessa apua väkivaltaan viranomaisilta tai keskustelemalla sukulaisten kanssa, nuoremmat naiset puhuvat kokemuksistaan parisuhteen ja ystäväpiirin sisällä. (Piispa 2004, 51–57.)

Nuoret naiset tunsivat kuitenkin kokemastaan väkivallasta myös syyllisyyttä, mikä puolestaan osoittaa naisten näkevän parisuhteensa onnistumisen olevan riippuvainen omasta toiminnastaan. Naiset pitävät itseään osittain vastuussa väkivallan esiintymisestä tai siitä, etteivät he pystyneet välttämään tilanteen syntymistä. Perinteisesti naisille mielletyt tunnetyön tekemisen vaatimukset ohjaavat siis yhä nuortenkin naisten toimintaa. Vanhemman sukupolven naisten onnellisen avioliiton kulissin ylläpidon sijaan nuoret naiset myönsivät yrittäneensä vaalia tasa-arvoisen parisuhteen kuvitelmaa loppuun asti. Häpeää tuottavatkin nyt vaatimukset tasa-arvosta ja aktiivisesta toimijuudesta. (Piispa 2004, 57.) Tulosten mukaan nuorten naisten käsitykset väkivallasta ja parisuhteesta eroavat vanhemmista naisista. Tämä tulee näkyviin siinä, että he puhuvat kokemastaan väkivallasta pienemmällä kynnyksellä, eivät alistu miehen kontrolliin helposti ja he myös eroavat herkemmin väkivaltaisesta suhteesta. Nuoret naiset ovat myös kokeneet parisuhteissaan erilaista väkivaltaa kuin vanhemmat naiset, eikä heidän näkemyksiinsä väkivallasta, parisuhteesta tai itsestä ole vielä ehtinyt vaikuttamaan pitkäkestoisen parisuhteessa koetun väkivallan psyykkiset, sosiaaliset tai fyysiset seuraukset. (Piispa 2004, 84.)

Piispan (2004) mukaan avoliittojen yleistyminen voidaan nähdä positiivisena merkkinä avioliiton muuttumisesta taloudellisesta instituutiosta itsessään merkitykselliseksi ihmissuhteeksi. Ihmiset sitoutuvat parisuhteeseen entistä enemmän omasta tahdostaan, eivät velvollisuuden tai muiden pakotteiden vuoksi. Piispan aineistossa suurin osa nuorista naisista olikin avoliitossa (63 %), kun jo seuraava ikäryhmä (30–44-vuotiaat) oli tyypillisemmin avioliitossa ja heillä oli usein lapsia. (Piispa 2004, 58–59.) Modernista parisuhteesta lähteminen mielletään usein ilmeiseksi vaihtoehdoksi. Usein se ei kuitenkaan sitä ole, vaikka nuori nainen olisikin hyvin koulutettu, työssä käyvä, eikä

hänellä olisi taloudellista pakkoa tai lapsista aiheutuvia vastuita väkivaltaisessa parisuhteessa pysymiseen. Sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden lisäksi erilaiset tunne- ja vastuusidokset, kuten parisuhteen kautta saavutettu status, tunne yhteiskunnallisesta turvallisuudesta, rakastetuksi tuleminen halu sekä suhteeseen sitoutuminen emotionaalisesti, estävät naisia tekemästä vapaasti päätöksiä irrottautua väkivaltaisesta suhteesta. Yhtenä syynä suhteessa pysymiseen sukupolvesta riippumatta on pelko. Samat tekijät hämärtävät myös rajaa, jolloin koettu tapaus ylipäättään tunnustetaan ja määritellään väkivallaksi. Perinteisesti naisia on sitonut väkivaltaisiin suhteisiin hoivan ja suhteen koossapitämisen velvollisuudet, mutta nyt nuoret naiset haluavat rakastaa, tulla rakastetuksi sekä päästä kokemaan jotakin, mitä yhteiskunnallisesti pidetään arvostettuna. (Piispa 2004, 61–63.)

2.6 Toimijuus ja väkivaltaisesta suhteesta irrottautuminen

Puhuttaessa väkivallasta parisuhteesta, nousee usein ensimmäisenä mieleen kysymys ”miksi nainen ei lähde?”. Niin julkisissa kuin arkisissa kahvipöytä-keskusteluissakin esiintyy kommentteja siitä, kuinka ”yksikin lyönti on liikaa” tai ”toista kertaa en sietäisi”. Lähteminen parisuhteesta ajatellaankin usein ensimmäiseksi tai ainoaksi vaihtoehdoksi lopettaa väkivalta. Väkivaltaisesta parisuhteesta irti pääseminen ei kuitenkin yleensä ole helppoa. Irtipääsy lähtee monesti liikkeelle vasta poikkeuksellisen vakavasta tai pelottavasta väkivaltatilanteesta, jossa lähdetään pakoon akuutissa kriisitilanteessa. Tällöin havahdutaan myös ymmärtämään, että paluuta suhteeseen ei enää ole. Joissakin tapauksissa taas nainen ymmärtää, että jaksaminen ja voimat ovat loppu ja ajatus erosta kypsyy vähitellen valmiiksi toimintasuunnitelmaksi. Suhteesta on lähdettävä ennen kuin jotakin peruuttamatonta vahinkoa tapahtuu. (Väänänen 2011, 115.)

Kristiina Väänänen (2011) haastaa ajattelemaan lähtemistä väkivaltaisesta parisuhteesta toisesta näkökulmasta kysymällä; Entä sitten, kun nainen irrottautuu väkivaltaisesta suhteesta? On pohdittava sitä, mitä hänellä on vastassa kumppaninsa, lähipiirinsä, viranomaisten sekä yhteiskunnan taholta. Näiden lisäksi nainen joutuu kohtaamaan asioita itsessään, jos hän lähtee. Avioeroon liittyy yleensä aina surua, pettymystä ja katkeruutta, mutta väkivaltaisesta suhteesta irrottautuessa lisäksi vielä todellinen uhka väkivallasta sekä materiaalisista vahingoista ja fyysisistä vammoista. Väkivallan uhrilla ei välttämättä enää olekaan suhteen päättämiseen vaadittavia henkisiä voimavaroja tai rohkeutta. Useammin tulisikin pohtia syitä miehen väkivaltaiselle käytökselle ja kysyä; Eikö miehen pitäisi lähteä ja jättää uhrinsa rauhaan? Vielä nykypäivänäkin vastuu väkivallan loppumisesta on kuitenkin uhrin harteilla ja häntä syyllistetään väkivaltaiseen

parisuhteeseen jäämisestä. (Väänänen 2011, 110.) Tarkasteltaessa naisen jäämistä väkivaltaiseen parisuhteeseen, on muistettava myös tämän suhteen suojaava merkitys. Miltä asioilta väkivaltaisen puolison läheisyys voi suojata naista? Voiko tuhoisalla ihmissuhteella olla uhrilleen jokin tarkoitus? Kaltoinkohtelevakin suhde voi suojella naista, jotta tämän ei tarvitse kohdata omia kipeitä tunteitaan tai kokemuksiaan, masennusta tai rajattomuuden tunnetta. Jatkaminen väkivaltaisessa suhteessa saattaa tuntua helpommalta vaihtoehdolta kuin yksin jääminen ja sisäisen tyhjyyden, pelottavien muistojen tai hylätyksi tulemisen kokeminen. (Väänänen 2011, 123)

Flinckin (2006, 77–80) mukaan puolisoiden pysymistä piinaavassa parisuhteessa selittää kumppanin muuttumisen odottaminen, jonka kautta suhteenkin toivotaan paranevan. Väkivallan uhrin kätkevät ahdistuksensa ja etsivät selviytymiskeinoja muun muassa työn, opiskelun, harrastusten tai ihmissuhteiden kautta. Naiset hakevat voimaa muun muassa kristillisestä vakaumuksestaan, ihanteistaan sekä lupauksestaan rakastaa myötä- ja vastoinkäymisissä. Naisia kiinnostaa suhteisiin myös väkivallan rationalisointi, masentuminen, lamaantuminen, avioliiton epäonnistumisen salaamisen halu sekä epätietoisuus siitä, mikä parisuhteessa on normaalia. (Flinck 2006, 77–80.) Ensimmäisenä askeleena väkivaltaisesta parisuhteesta irrottautumiseen voi olla uhman herääminen, mikä saattaa olla yhteydessä myös itseluottamuksen vahvistumiseen. Samalla kun nainen alkaa tiedostaa tilannettaan ja tunnistaa mahdollisuuksiaan selviytyä, hän saattaa pohtia elämäntarkoitusta ja etsiä henkistä, hengellistä tai konkreettista apua. Apua haetaan yksin tai yhdessä kumppanin kanssa yleisimmin seurakunnasta, viranomaisilta, ystäviltä, tuomioistuimesta ja vertaisryhmistä. Naiset hakevat usein apua myös turvakodista ja poliisilta. Silloin, kun väkivalta ei ole ollut vakavaa tai pitkäkestoista, nainen uskoo voivansa selviytyä omien voimavarojensa avulla. Ratkaisut suhteen lopettamisesta saattavat syntyä nopeasti tai kypsyä vähitellen. (Flinck 2006, 82–85.)

Parisuhdeväkivallan uhrien oma aktiivisuus ja toimijuus on yksi usein esillä oleva aihe, kun tarkastellaan väkivaltaiseen suhteeseen jäämistä tai siitä lähtemistä. Nainen nähdään usein passiivisena kärsijänä, joka kokemuksistaan huolimatta jää väkivaltaiseen suhteeseen. Virkki & Jäppinen (2017, 107–108) ovat laadullisessa haastattelututkimuksessaan tarkastelleet Suomen ja Venäjän auttamiskäytäntöjä ja -ammattilaisia parisuhdeväkivallan (intimate partner violence) uhreille vastuullisen toimijuuden (reponsible agency) näkökulmasta. Vastuullisella toimijuudella viitattiin tässä yhteen tärkeimmistä ajankohtaisista kysymyksistä parisuhdeväkivaltaa koskevan keskustelun piirissä: Ovatko uhrin itse syyllisiä pahoinpitelyn uhreiksi joutumiseen ja onko väkivallan ongelman ratkaiseminen heidän vastuullaan? Korostettaessa yksilön vastuuta ja

toimijuutta, parisuhdeväkivaltaa ei ainoastaan nähdä yksityisenä ongelmana vaan nimenomaan naisuhrien ongelmana. Naisuhreilla nähdään lisäksi olevan myös vastuu väkivallan ongelman ratkaisemisesta. Potentiaalisesti tappavan rikoksen naisuhri muuttuukin henkilöksi, joka on valinnut pahoinpidellyksi tulemisen. Tämän on puolestaan nähty vähentävän naisuhreille annettavaa sosiaalista tukea. Tällaisilla näkemyksillä ja asenteilla on myös käytännöllisiä seurauksia, sillä ne voivat estää parisuhdeväkivallan uhreja hakemasta apua. (Virkki & Jäppinen 2017, 108)

Virkki & Jäppinen (2017, 110–111) tunnistivat ammattilaisten puheesta kaksi päädiskurssia vastuullisesta toimijuudesta; uhrin vastuullistamisen väkivallasta sekä uhrin voimaannuttamisen. Vastuullistamisen lähtökohtana on, että yksilöt pystyvät itse tekemään valintoja omasta vapaasta tahdostaan ja ovat siksi myös vastuussa tulevaisuudestaan tekemällä ”oikeita” valintoja. Diskurssi asettaa uhrin vastuullisuuden väkivaltatyön lähtökohdaksi ja uhrien odotetaan tekevän jotakin, joka parantaisi heidän parisuhdettaan niin, että väkivalta lopulta loppuisi. Tästä saattaa seurata, että naiset asetetaan asemaan, jossa heidän tulee kontrolloida omaa käyttäytymistään, mutta myös heidän kumppaninsa väkivaltaista käytöstä, minkä uhreja he itse ovat. Vastakohtaisena ratkaisuvaihtoehtona parisuhteen ylläpitämiselle ammattilaiset antoivat väkivaltaisesta suhteesta lähtemisen. Jos uhri ei onnistu lähtemään väkivaltaisesta suhteesta, hänen nähdään viime kädessä olevan itse vastuussa tulevaisuudessa mahdollisesti kokemastaan väkivallasta. Näkemys yksilön kyvystä punnita elämänsä eri vaihtoehtoja ja tehdä valintoja sen pohjalta sekä oletus yhtäläisistä mahdollisuuksista ja kyvystä toimia, eivät kuitenkaan ota huomioon yksilön ympäristön, kuten väkivallan, vaikutuksia hänen mahdollisuuksiinsa ja kykyynsä toimia. (Virkki & Jäppinen 2017, 110–112.) Uhria voimaannuttava diskurssi puolestaan tähtää parisuhdeväkivallan uhrien sekä heidän toimintamahdollisuuksiensa rajoitusten ei-tuomitsevaan ymmärtämiseen. Näkemys korostaa, että tarvitaan parempaa ymmärrystä siitä, millaista on olla parisuhdeväkivallan kohteena. Parisuhdeväkivallan luoman riippuvuuden ja muiden vaikutusten nähdään rajoittavan uhrin mahdollisuuksia ja kykyä toimia, eikä uhrin siksi voida odottaa toimivan vastuullisen toimijan teorian mukaan samalla tavalla kuin muiden. Voimaannuttaminen tarkoittaa uhrin resurssien ja vahvuuksien etsimistä sekä hänen toimintakykynsä ja oman elämänsä ohjaamisen lisäämistä. Se on siis prosessi, jonka aikana uhrin oletetaan muuttuvan passiivisesta olosuhteiden uhrista aktiiviseksi toimijaksi, jolla on valta omaan elämäänsä. Monessa tapauksessa ainoa keino parisuhdeväkivallan kierteen katkaisemiseen on kuitenkin väkivaltaisen parisuhteen katkaiseminen, jolloin vastuu väkivallan lopettamisesta palautuu jälleen uhrille. Kiinnittämällä huomio uhrin toimijuuteen ja kykyyn lopettaa väkivalta, asetetaan naisuhri vastuuseen mahdollisesta tulevasta väkivallasta ja

vapautetaan samalla pahoinpitelevä mies vastuusta lopettaa parisuhdeväkivallan kierre. (Virkki & Jäppinen 2017, 114–118.)

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tässä kappaleessa tarkastelen tutkimukseni taustalla vallitsevia teoreettisia lähtökohtia sekä käsitteitä. Aluksi avaan väkivallan käsitettä erityisesti parisuhteessa tapahtuvana ilmiönä sekä omaa tapaan määrittellä väkivaltaa tutkimuksessani. Seuraavaksi siirryn ihmissuhteeseen, jonka sisällä väkivalta tapahtuu eli miehen ja naisen väliseen parisuhteeseen. Tämän jälkeen avaan hieman tutkimukseni kiinnittymistä sukupuolistuneen ja feministisen väkivaltatutkimuksen perinteeseen. Tarkastelen myös naisiin kohdistuvan väkivallan selitysmalleja, jotka ovat ajan myötä muuttuneet ja kehittyneet, mutta eivät vieläkään pysty antamaan yksiselitteisesti syytä väkivallan esiintymiselle parisuhteessa. Naisten kokeman väkivallan ehkäisemisen ja lopettamisen kannalta syiden etsimistä tärkeämpänä voidaankin pitää juuri itse väkivallan ymmärtämistä ja sitä kautta ratkaisun sekä avun löytämistä. Michael P. Johnson (2008) on tarkastellut naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kiinnittämällä huomion nimenomaan väkivaltaan itseensä sekä siihen, onko sen taustalla pyrkimys kontrolloida kumppania. Väkivallan jaottelua parisuhteessa vallan käytön välineenä käytettävään ja konfliktitilanteissa esiintyvään väkivaltaan käsittelen kappaleen loppuksi.

3.1 Väkivallan määrittely ja tulkinta

Jeff Hearn (1998, 15) ei näe, että olisi olemassa vain yksi tietty tapa, jolla väkivalta voitaisiin määrittellä kaikissa tilanteissa, sillä määritelmä muuttuu aina ajassa ja paikassa. Väkivallan piiriin ymmärrettävät teot ja rakenteet rakentuvat kulttuurisesti ja historiallisesti. Historialliset väkivallan konstruktiot vaikuttavat konkreettisesti tapaan, jolla valtion organisaatiot, laki sekä muut instituutiot määrittelevät väkivaltaa. Nämä vuorostaan vaikuttavat todellisiin ja potentiaalisiin toimijoihin naisiin kohdistuvan väkivallan piirissä, ja siten jäsentää yksittäisten miesten ja naisten elämää. Valtio ja muut organisaatiot jäsentävät väkivallan merkitystä lukemalla mukaan tai sulkemalla ulkopuolelle todellisia ja mahdollisia tekoja. Väkivallan määrittelyyn Hearn (1998) esittää neljä elementtiä. Ensinnäkin tekijä käyttää fyysistä tai muunlaista voimaa ja toiseksi teon on tarkoitus tuottaa vahinkoa. Kolmantena väkivallan kohde itse kokee, että teko on vahingollinen ja/tai loukkaava ja neljänneksi jokin kolmas osapuoli, kuten virkavalta, tunnistaa tietyt teot, toiminnot tai tapahtumat väkivallaksi.

Margareta Hydèn (1995, 50–51) tarkastelee sosiaalisena prosessina naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, kun voimassa ovat tietyt kulttuuriset edellytykset sekä säännöt, minkä puitteissa väkivalta tulkitaan. Esimerkiksi miehen väkivaltaista käytöstä voidaan oikeuttaa asettamalla mies naisen yläpuolelle yhteiskunnallisessa hierarkiassa. Ajan kuluessa säännöt kuitenkin muuttuvat, jolloin muuttuu myös väkivallan määritelmä. Parisuhde on keskeisessä asemassa tunnistettaessa ja nimettäessä väkivaltaa Hydènin (1995) tarkastelemassa sosiaalisessa prosessissa. Väkivalta parisuhteen sisällä vaikuttaa sekä tekijän että kokijan kuvaan omasta itsestä sekä itse parisuhteeseen, mutta sen merkitys on osapuolille eri. Väkivalta koskettaa myös muita ihmisiä, kuten omia lapsia, sukulaisia, poliisia ja muita viranomaisia, joilla kaikilla on oma tulkinta tapahtumasta. Kaikilla näillä tulkinnoilla on osansa sosiaalisen prosessin sisällä tapahtuvassa väkivallan tunnistamisessa ja nimeämisessä. Kun nainen määrittelee omaa kokemustaan, tähän prosessiin vaikuttavat muiden ihmisten näkemykset sekä yhteiskunnassa sillä hetkellä vallitsevat käsitykset siitä, mikä on väkivaltaa ja mikä ei. Tämä vaikuttaa osaltaan edelleen väkivallan mittaamiseen. (ks. Piispa 2004, 39–40.) Husso (2003, 327) korostaa, että myös väkivallan kohteeksi joutumisen haavoittava ja traumatisoiva voima vaikuttaa olennaisesti siihen, miten uhri väkivaltaa tulkitsee, määrittelee ja ymmärtää sekä väkivallan ja sen kohteena olemista koskevaan merkityksenantoon. Esimerkiksi väkivallattomassa parisuhteessa elävä nainen voikin määritellä ja ymmärtää väkivallan hyvin eri tavalla, kuin oman kumppaninsa väkivallan kohteeksi joutunut nainen.

Tarkastelen parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa Hearnin (1998) ja Hydènin (1995) esittämästä näkökulmasta. Näen parisuhdeväkivallan avoimena käsitteenä, jota ei voi niputtaa listaan tekoja tai tekemättä jättämisiä, syitä tai seurauksia. Tämän näkemyksen mukaan, väkivallan määrittely on siis aina tilanne- ja tapauskohtaista. Olenkin kiinnostunut väkivallasta monimuotoisena ja muuntuvana ilmiönä. Tärkeämpää, kuin ulkopuolisen tekemät universaalit määritelmät parisuhdeväkivallasta, on sen kohteena olevan, tässä tapauksessa nuoren yliopisto-opiskelijanaisen, oma kokemus uhriksi ja/tai vahingoitetuksi tulemisesta. Korostan Minna Piispan (2004, 40) tapaan kokijan subjektiivista kokemusta, loukatuksi tulemisen tunnetta sekä tilanteen kulttuurista ja sosiaalista kontekstuaalisuutta. Tutkimuksellani selvitänkin osaltaan sitä, miten nuoret naiset määrittävät parisuhteessa tapahtuvan väkivallan ja millaisia merkityksiä he sille antavat. Lähtökohtana on, että tietyllä teolla tai tekemättä jättämisellä voi olla useita eri merkityksiä eri ihmisille. Tarkoiton parisuhdeväkivallalla nykyisessä tai entisessä parisuhteessa tapahtuvaa seurustelukumppanin, avo- tai aviopuolison tekemää psyykkistä, seksuaalista tai fyysistä väkivaltaa tai niillä uhkailua.

3.2 Parisuhde väkivallan tapahtumapaikkana

Parisuhde väkivallan tapahtumapaikkana on aina kahden ihmisen välinen suhde, oli se sitten seurustelusuhde, avo- tai avioliitto. Myös parisuhde eri muotoineen on jatkuvasti ajassa ja paikassa muuttuva käsite, jolle annetaan erilaisia merkityksiä ja jonka merkitys sen osapuolille vaihtelee. Parisuhde ja perhe ovat kuitenkin aina ihmisen tärkeimmät ja perustavimmat ihmissuhteet, joten niitä on tärkeää tarkastella myös puhuttaessa niiden sisällä tapahtuvasta väkivallasta. Perheen asemassa ja muodossa yhteiskunnan modernisaation myötä tapahtuneet suuret muutokset ovat kyseenalaistaneet kuolemaan saakka kestävät avioliitot sekä hajottaneet parisuhdetta ja perhettä ylläpitäviä rakenteita. (Piispa 2006, 41.) Giddensin (1992, 137–140) mukaan avioliitto rakkautta ja seksuaalisuuden ilmenemistä säätelevänä instituutiona on korvautumassa ”puhtaalla suhteella”, jolla tarkoitetaan sosiaalista suhdetta, johon osapuolet sitoutuvat ainoastaan itse suhteen vuoksi. Kulissit, perinteet tai tavat eivät ole syitä suhteen ylläpitämiselle, vaan sen on tuotettava riittävästi emotionaalista tyydytystä molemmille osapuolille jatkuakseen. Suhteen kulmakiviä ovat tällöin kommunikointi ja yhteiseen neuvotteluun perustuvat suhteen ehdot, yhteistyön sekä yhdessä elämisen muodot. Suhteeseen ryhtyvien on kyettävä refleктоimaan omaa elämäänsä, sillä sitoutuminen itsensä kehittämiseen, sisältäen henkilökohtaisen kasvun, muutoksen ja arvioinnin, ovat myös tärkeässä asemassa. Tärkeinä lähtökohtina modernin parisuhteen toimivuudelle Giddens (1992, 189–190) mainitsee osapuolten itsenäisyyden, riippumattomuuden, yksilöllisten rajojen säilyttämisen sekä yhteen kietoutumisen välttämisen. Puhtaan suhteen osapuolet päättävät yhteiselonsa velvollisuuksista ja oikeuksista tasa-arvoisina yksilöinä. (ks. Piispa 2004, 58.) Tasa-arvoisten puolisoitten vapaaseen tahtoon pohjautuvan suhteen voisi ajatella olevan myös entistä helpommin katkaistavissa silloin, kun toinen osapuoli tällaisessa suhteessa kärsii väkivallan uhrina.

Avioliiton solmimisesta ei kuitenkaan ole tullut harvinaista, vaan monille se on edelleen itsestään selvää. Jallinojan (1997, 98–100) mukaan avioliiton itsestänselvyys oli vielä 1960-luvulla kuitenkin vaihtoehdotonta ja institutionaalista, minkä jälkeen se on muuttunut individualistisemmaksi. Tänä päivänä tarjolla on useampia vaihtoehtoja parisuhteen muodolle, jolloin avioliitosta tulee aidommin yksilön oma valinta, jota tämän tulee myös perustella. Perinteinen avioliittokäsitys kuitenkin elää synkistä avioerotilastoista huolimatta, sillä avioliitto solmitaan edelleen loppuiäksi. Sen oikean etsiminen ja valinta tehdään nyt huolellisemmin ja siihen käytetään enemmän aikaa. Tämä näkyy selkeästi avioitumisiän nousuna: 1960-luvulla suomalaiset avioituivat ensimmäisen kerran yli viisi vuotta nuorempina kuin 1990-luvulla, jolloin naisten keskimääräinen ikä oli 28,2-vuotta vuonna 1998. Tämän jälkeen naimisiinmeno on edelleen

lykkääntynyt ja vuonna 2012 naisen avioitumisikä oli jo 31-vuotta. (Pietiläinen, Marjut & Nikander, Timo Tilastokeskus 9.12.2013). Kun taas seurustelun aloittamisikä on laskenut, on seurustelukumppanien määrä kasvanut. Suomessa nuoret myös asuvat nykyään yhdessä ainakin joidenkin seurustelukumppanien kanssa. Avoliitto voidaankin nähdä nyt vastaavana itsestäänselvyytensä kuin 1950-luvun avioliitto. Kun ainutlaatuinen parisuhde tai avoliitto sitten halutaan julkisestikin erottaa muista, se merkityksellistetään avioitumalla. Avoliitto ei siis olekaan menettänyt merkitystään avoliittojen yleistymisen myötä, vaan ennemminkin sen merkitys on muuttunut. (Jallinoja 2000, 63–67.) Avoliitto nähdään nyt myös ilmeisenä riskinä, kuten yleistyneet avioerot ovat todistaneet. Tästä syystä parisuhteiden eteen nähdään yhä enemmän vaivaa, jolloin erehtymisen myöntäminen puolison valinnan suhteen voi olla nuorelle naiselle vaikeaa kumppanin väkivaltaisuuden paljastuessaan. (Piispa 2004, 63–64.)

Piispa (2004, 62–63) huomauttaa, että ennen ainoastaan avioliittoa koskevat arvot ja normit pätevät nyt osittain myös avoliitossa. Sosiaalisesti tai moraalisesti avoliitto ei Suomessa itsessään eroakaan avioliitosta. Naisten oikeudet taloudellisesti ja juridisesti ovat samat sekä avo- että avoliitossa, eivätkä vanhemmuuden velvollisuudet tai oikeudetkaan rajoitu avoliittoinstituution sisäpuolelle. Suomalaiset avioituvat yhä loppuiäkseen, jolloin avioero koetaan henkilökohtaisesti suurena epäonnistumisena ja tappiona, vaikka nainen olisi ollut kumppanin väkivallan kohteena vuosiakin. Parisuhteen tunnetalouden hoitaminen sekä perheen koossa pitäminen ovat yhä suomalaisen naisen roolina ja velvollisuus pätee nyt niin avo- kuin avoliitossakin. Piispa (2004) uskoo, että suhteen koossa pitäminen hoivan ja vastuun velvollisuuksien kautta, ovat muotoutuneet nuorten naisten haluksi onnistua parisuhteessa sekä rakkauden tunteesta kiinnipitämiseen. Monitasoisuuden ja monimutkaisuutensa vuoksi parisuhteessa pysymistä, varsinkin tämän ollessa väkivaltainen, ei voida selittää ainoastaan parisuhteen modernisoitumisen avulla.

Tutkimuksessani ymmärrän heteroseksuaalisen parisuhteen avioliittoa laajemmassa merkityksessä ja sisällytän sen piiriin myös avoliitossa elävät pariskunnat että erillään asuvat seurustelukumppanit. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005 -tutkimuksen (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006) mukaan parisuhteen ulkopuolinen väkivalta on hieman lisääntynyt. Tutkimuksessa parisuhteen ulkopuolisen väkivallan tekijäksi käsitettiin kuitenkin myös seurustelukumppani. Koska nuorten naisten voidaan olettaa olevan seurustelusuhde useammin kuin vanhempien ikäryhmien, haluan tutkimuksessani kartoittaa myös seurustelusuhde tapahtuvaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Seurustelusuhde onkin mielenkiintoinen väkivaltaisen parisuhteen tutkimisen kannalta, koska suhteesta irrottautumisen voidaan olettaa olevan helpompaa kuin avo- tai avioliitosta eroaminen.

Seurustelevilla nuorilla ei yleensä ole vielä yhteisiä lapsia tai edes yhteistä kotia, jotka sitoisivat naisia suhteeseen. Seurustelusuhteessa väkivalta saattaa usein olla lyhytkestoisempaa, jolloin se ei vielä vaikuta naisen mahdolliseen väkivallan vähättelyyn tai normalisoimiseen, vaan voi päinvastoin herkistää väkivallan tunnistamiselle. Mielenkiintoista on toisaalta myös se, miksi naiset kuitenkin jäävät suhteeseen, joka on jo alkumetreiltään väkivaltainen.

3.3 Sukupuolistunut väkivalta

Epätarkka perheväkivallan käsite oli Suomessa käytössä pitkään, kunnes siirryttiin kohti spesifimpiä ilmaisuja kuten lähisuhde- ja parisuhdeväkivalta sekä naisiin kohdistuva ja intiimi väkivalta. Naisiin kohdistuva väkivalta -käsitteen alle voidaan lukea kaikki väkivalta, jonka perustana on epäsymmetrinen sukupuolten välinen suhde ja jonka sisällä tuotetaan ja käytetään tähän epäsuhtaiseen suhteeseen liittyviä merkityksiä mieheydestä ja naiseudesta. Sukupuolistuneen ja seksuaalistuneen väkivallan käsitteet tuovat myös esiin tämän laajemman kontekstin. (Ronkainen 1998, 3; sit. Notko 2000, 7.)

Tarkastelen tutkimuksessani parisuhdeväkivaltaa naisten näkökulmasta ja kiinnostukseni kohteena on miesten naisiin kohdistama väkivalta. Vaikka myös naiset ovat tutkitusti väkivaltaisista parisuhteissaan miehiä kohtaan, pidän tärkeänä tarkastella naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ainutlaatuisena ilmiönään. Näen naisiin kohdistuvan väkivallan nimenomaan sukupuolisena ja seksuaalisoituneena väkivaltana ja siksi tutkimukseni kiinnittyy osaltaan feministiseen tutkimusperinteeseen. Tutkimukseni aineistonkeruussa käytetyssä kyselylomakkeessa selvitetään myös naisten kokemuksia joistakin seksuaalisen väkivallan muodoista, jolloin sukupuoli luonnollisesti korostuu.

Liljeström, Anttonen ja Lempiäinen (2000) puhuvat feminismistä tieteenaloja ylittävänä ja niitä luovasti yhdistävänä diskurssina, uudenlaisena tieteiden välisenä ajatteluna. Feministisessä tutkimuksessa monitieteinen ongelmakeskeinen tarkastelu onkin oleellista: ei ole mitään syytä ajatella, että monitieteisesti tuotettu tieto olisi vähemmän vakavasti otettavaa kuin perinteisesti tuotettu tieto. Monimutkaistuvassa yhteiskunnassa voidaankin nähdä tarvittavan tieteenalat ylittäviä ajattelun ja ymmärtämisen tapoja. Parisuhteessa tapahtuva väkivaltakin voidaan nähdä monimutkaisena ilmiönä, jota on vaikea sijoittaa tietyn tieteenalan piiriin, sillä sitä voidaan tarkastella muun muassa psyykkisten ja fyysisten tekojen ja seurausten kannalta, yksilön, ihmissuhteiden ja yhteiskunnan kannalta, juridiselta ja eettiseltä kannalta sekä sukupuolen kannalta.

Väkivaltaa voidaan ja sitä tuleekin tarkastella erilaisista näkökulmista ja lähtökohdista, erilaisin menetelmin. Feministinen teoretisointi koostuu erilaisten tieteellisten lähestymistapojen välisestä kommunikoinnista, jolloin luodaan uusia suhtautumistapoja ja käsitepolkuja. Tämänlaisen tieteellisen käytännön sisällä feministisen tieteellisyyden määritelmä ei ole kiveen hakattu. (Liljeström, Anttonen ja Lempiäinen 2000.) Näen feministisen tutkimusperinteen tutkimukseni taustalla tällaisena laajempänä, suuntaa antavana ajatustaustana.

Matero (1996, 245–269) kuvaa feministisen tiedon tuottamista jatkuvaksi purkamis- ja rakentamisprojektiksi. Purkamisprojektilla tarkoitetaan pyrkimystä purkaa vallitsevaa tiedon kenttää sukupuolisokeudesta, jolloin kohteena ovat teorioiden ja tietojen lisäksi myös hierarkkiset tiedeinstituutiot, jotka syrjivät naisia. Oma tutkimukseni tulee kuitenkin lähemmäs rakentamisprojektia, jolloin uusien tietämisen ja tiedon alueiden etsimisen kulmakivenä ovat naisten omat kokemukset ja lähtökohdat. Naisten kokemukset ovatkin feministisen tiedon tuottamisen lähtökohta. Tämän tutkimuksen kohteena ei ole kokemus itsessään, mutta naisten omakohtaiset kokemukset väkivallasta ovat heidän antamiensa selontekojen taustalla. Feministinen väkivaltatutkimus on tyypillisesti kyseenalaistanut ”normaalin” ja analysoinut naisiin kohdistuvaa väkivaltaa perinteisten rakkautta, seksuaalisuutta ja sukupuolta koskevien käsitysten kontekstissa. Taustalla on ajatus siitä, että miesten naisiin kohdistama väkivalta tulisi nähdä osana tietynkaltaisia seksuaalisuus- ja sukupuolijärjestyksiä, eikä vain tiettyjen, epätyypillisten miesten toimintana. (Keskinen 2005, 55.) Feministinen lähestymistapa tarkastelee tällöin kumppanin pahoinpitelyä naisten alistamista jatkavan seksistisen kulttuurin sekä seksististen instituutioiden heijastumana. Väkivaltainen mies nähdään seksistisenä, dominoivana ja kontrolloivana intiimissä suhteessa naisen kanssa. (Wallace & Roberson 2016, 61.) Tutkimuksessani en sinällään keskity parisuhdeväkivaltaan naisia alistavana, seksistisenä ilmiönä. Nuorten yliopisto-opiskelijanaisten käsitystä väkivallasta parisuhteessa voidaan kuitenkin osaltaan nähdä määrittävän heidän omaksumansa käsitykset naiseudesta, tasa-arvosta ja parisuhteesta.

3.4 Naisiin kohdistuvan väkivallan selitysmalleja

Jos syyt kumppanin pahoinpitelymiseen tiedettäisiin, ammattilaiset pystyisivät korjaamaan väkivallan ongelman. Tähän päivään mennessä kukaan ei kuitenkaan ole pystynyt antamaan selvää vastausta tähän kysymykseen. (Wallace & Roberson 2016, 55.) Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on pitkään pyritty selittämään monesta eri näkökulmasta käsin tutkimusten, teorioiden ja käytännön havaintojen avulla. Ilmiötä on tutkittu jo 1900-alkupuolelta lähtien, jolloin syitä etsittiin yksilön

psykopatologiasta ja vaimojaan pahoinpitelevät miehet nähtiin joko persoonallisuudeltaan patologisina tai jostakin psykiatrisesta sairaudesta kärsivinä. Myöhemmin väkivaltaisuus yhdistettiin lisäksi vakavaan depression ja alkoholin väärinkäyttöön tai riippuvuuteen. Väkivallan uhreja pidettiin neuroottisina tai henkiseksi sairaina ja heitä kuvailtiin passiivisiksi, aggressiivisiksi, maskuliiniseksi, dominoiviksi, masokistisiksi, tunnekylmiksi sekä ylisuojeleviksi. Näin naisten nähtiin osaltaan itse aiheuttavan uhriksi joutumisensa. Psykkisten syiden etsimisestä siirryttiin biologisiin selitysmalleihin, joiden mukaan väkivaltainen käyttäytyminen siirtyy ihmisen geneisissä sukupolvelta toiselle. Tässä evoluutioteoriaan perustuvassa mallissa väkivalta nähdään siis eloonjäämististelun ja luonnollisen valinnan osana vahvojen geenien jatkaessa isältä pojalle. Mustasukkaisuutta selitettiin uhatuksi tulemisen tunteella, johon mies reagoi perimänsä ohjaamana väkivaltaisesti. Väkivaltaisen käyttäytymisen biologista taustaa tutkitaan kehittyneemmin menetelmin ja teorioin tänäkin päivänä. (Lehtonen & Perttu 1999, 25–26.)

Kun ihmiset asuvat saman katon alla, olivatpa he naimisissa tai eivät, voimat yhtyvät ja aiheuttavat stressiä. Noussut stressitaso taas voi johtaa kumppaniin kohdistettuun väkivaltaan, vaikka stressi itsessään ei suoranaisesti aiheuta väkivaltaa. (Wallace & Roberson 2016, 56.) Psykososiaalisen mallin lähtökohtana onkin perheeseen vaikuttavien tilannekohtaisten tekijöiden tutkiminen. Tällaisia väkivaltaan johtavia stressitilanteita ovat esimerkiksi työttömyys, pienet tulot tai perheessä tapahtuneet muutokset, kuten lapsen syntyminen. Yhtenä tärkeänä tekijänä nähdään myös alkoholi ja muut päihteet, joilla ei kuitenkaan yksioikoisesti voida selittää väkivaltaista käyttäytymistä. (Lehtonen & Perttu 1999, 27–29.) Alkoholin ja parisuhdeväkivallan yhteyttä on kuitenkin tutkittu laajasti ja useita teorioita kehitetty. Yleisimpien teorioiden mukaan muun muassa alkoholi laskee estoja ja muuttaa harkintakykyä (disinhibition theory) ja ihmiset oppivat väkivaltaisuuden alkoholia käyttäviä ja väkivaltaiseksi muuttuvia ihmisiä seuraamalla tai ihmiset käyttävät alkoholia lisätäkseen vallan tunnetta sekä tekosyynä väkivallan käytölle (social learning and deviance disavowal theory). Vaikka alkoholin ja parisuhdeväkivallan välillä näyttää olevan yhteys, alkoholia käyttävät ihmiset, jotka eivät pahoinpitele kumppaniaan todistavat, että alkoholi itsessään ei aiheuta parisuhdeväkivaltaa. (Wallace & Roberson 2016, 58.)

Sosiokulttuurinen/feministinen teoria näkee naisten ja miesten välisen epätasa-arvoisen valtasuhteen yhteiskunnassa väkivallan aiheuttajaksi. Vaimojaan pahoinpitelevät miehet siis uskovat itsellään olevan oikeuden ylivaltaan naisia kohtaan. Tässä selitysmallissa huomio siirtyy yksilön ominaisuuksista tämän kulttuuritaustan merkitykseen. Sosiaalisen kontrollin teorian mukaan ihminen käyttäytyy sosiaalisesti epäsoveliaasti tehokkaan kontrollijärjestelmän puuttuessa.

Käyttäytymisessään ihminen yleisesti tavoittelee palkkioita ja välttelee rangaistuksia. Parisuhteessa käytetyllä väkivallalla saavutetut edut ovatkin suuremmat kuin siitä miehelle aiheutuvat haitat ja lisäksi ulkoinen kontrolli puuttuu parisuhdeväkivallalta. Sosiaalipsykologiset eli interaktionistiset mallit korostavat yksilön, viiteryhmien ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutusta, jolloin yksilön käyttäytymistä tarkastellaan sosiaalisessa kontekstissaan. Ihmisen yksilöllinen kehityshistoria ja elämänhallinnan taso vaikuttavat hänen reaktionsa yhteiskunnasta ja muista suhteista johtuviin stressitekijöihin. (Lehtonen & Perttu 1999, 27–29.) Vaikka naisten riippuvuus miehistä ei tänä päivänä ole itsestään selvää, ekonomisella riippuvuudella voi edelleen olla merkitystä. Nainen voi miestä huonomman taloudellisen tilanteensa lisäksi olla kiinnittyneempi väkivaltaiseen suhteeseen lapsien vuoksi. Kolmas riippuvuuden tekijä on yhteiskunnan odotus naisen roolista huoltajana. Aviollinen riippuvuus (marital dependency) pitää sisällään ekonomiset, emotionaaliset ja sosiaaliset voimat, jotka johtavat naisen riippuvuuteen puolisonsa tuesta. Tämä riippuvuus nostaa naisen sietokykyä fyysiselle pahoinpitelylle. (Wallace & Roberson 2016, 57.)

Sosiaalisen oppimisen malli näkee väkivaltaisuuden opittuna käyttäytymisenä, jolloin lapsuudenkokemukset ovat oleellisessa asemassa. Itselle tärkeitä ihmisiä havainnoimalla yksilö omaksuu väkivallan ongelmanratkaisumenetelmäksi. Väkivaltainen käyttäytyminen ei kuitenkaan aina siirry sukupolvelta toiselle, vaan opittua mallia vahvistetaan omalla toiminnalla, kun huomataan siitä olevan itselle etua. Perhedynaaminen näkemys pohjautuu käsitykseen väkivallasta sukupuolineutraalina ilmiönä ja sen mukaan väkivaltaisuus liittyy parisuhteen vaikeuksiin tai laajempiin sukulaisuussuhteiden ongelmiin. Näkemys asettaa myös uhrin vastuuseen väkivallan syntymisestä painottamalla vuorovaikutusta. Elämäntyyli- tai rutiiniaktiiviteettiteoria kiinnittää huomiota siihen, millaista käyttäytyminen on uhrin ja rikoksen tekijän välillä. Analysoimalla huvitteluun, vapaa-aikaan ja työhön käytettyä aikaa arvioidaan todennäköisyyttä joutua väkivallan uhriksi sekä muita siihen liittyviä tekijöitä. (Lehtonen & Perttu 1999, 30–31.)

Yksiselitteistä syytä omaan puolisoon kohdistuvaan väkivaltaiseen käyttäytymiseen ei vielä ole löydetty ja se tuskin on mahdollistakaan. Tutkimuksessani en pyri selvittämään väkivaltaan johtavia tekijöitä, joita on mukana tilannekohtaisesti varmastikin monia. Huomionarvoista on kuitenkin se, että eri aikakausina vallalla olevat selitysmallit vaikuttavat yleiseen käsitykseen ja sitä kautta yksittäisen ihmisen ymmärrykseen parisuhdeväkivallasta. Niin uhrin kuin tekijänkin käsitykseen siitä, mikä on väkivaltaa, vaikuttaa osaltaan myös se, nähdäänkö väkivallan johtuvan tekijästä, uhrista, molemmista, koko perheestä tai jostakin ulkoisesta tekijästä, kuten alkoholista. Samalla selitysmallit vaikuttavat tilanteessa nähtyihin ratkaisumahdollisuuksiin, riippuen siitä,

ymmärretäänkö väkivallan johtuvan esimerkiksi fysiologisesta ominaisuudesta tai vuorovaikutuksen ongelmasta. Siirtyminen kapea-alaisemmasta näkökulmasta kuten persoonallisuuden tai fyysisten ominaisuuksien erittelystä laajempaan, esimerkiksi perheen vuorovaikutusta tarkasteleviin malleihin, voidaankin nähdä positiivisena. Tämäkin kehitys tuo mukanaan kuitenkin muita ongelmia, kuten uhrin syyllistämisen ja vääristyneiden valtasuhteiden huomiotta jättämisen. Teorioiden lisäksi väkivallan uhri sekä tekijä antavat vielä oman selityksensä väkivaltaiselle käyttäytymiselle, mikä puolestaan vaikuttaa muun muassa suhteen jatkumiseen, avun hakemiseen ja psyykkisiin seurauksiin kuten syyllisyyden ja häpeän tunteeseen. Tarkasteltaessa parisuhdeväkivaltaa uhrin, tässä tapauksessa naisen näkökulmasta, onkin tärkeää keskittyä syiden etsimisen sijaan väkivallalle annettuihin merkityksiin sekä selviytymis- ja ratkaisukeinoihin.

3.5 Valta ja väkivalta parisuhteessa

Parisuhdeväkivalta ilmiönä on maailmanlaajuinen, mutta parisuhteessa koettu väkivalta ei merkitse kaikille samaa, päinvastoin jokaisen naisen kokemus on ainutlaatuinen. Yksi vuosikymmeniä kestäneen väkivaltatutkimuksen merkittävistä kehityksistä on nykyajan ymmärrys siitä, että perheessä tai parisuhteessa esiintyvä väkivalta voi olla luonteeltaan hyvinkin erilaista. Michael P. Johnson (2008) korostaakin, että on olemassa useampia erilaisia intiimissä parisuhteessa esiintyviä väkivallan tyyppisiä. Jotta voitaisiin ymmärtää yksilön väkivallan käytön luonne intiimissä suhteessa, on ymmärrettävä sen rooli yleisessä kontrollin dynamiikassa juuri tuon parisuhteen sisällä. Toiset käyttävät väkivaltaa kontrolloidakseen kumppaniaan, kun taas toisten väkivallan käytöllä ei välttämättä ole juuri mitään tekemistä kontrolloinnin kanssa. (Johnson 2008, 13.) Kun ymmärretään, että tekijän motiivit väkivallan käyttöön parisuhteessa eivät aina ole samat ja siksi myös itse väkivalta on luonteeltaan erilaista, ymmärretään paremmin myös sen syyt ja seuraukset sekä löydetään oikeat keinot sen lopettamiseen ja ehkäisyyn. Jos on olemassa useampi kuin yksi intiimin parisuhdeväkivallan tyyppi, myös luvut väkivallan yleisyydestä riippuvat siitä, minkä tyyppisestä väkivallasta puhutaan. Esimerkiksi Amerikassa 2–6 miljoonaa naista joutuu kumppaninsa pahoinpitelemäksi joka vuosi. Oikeampi luku on kuitenkin kuusi miljoonaa, jos puhutaan tilannekohtaisesta pariväkivallasta (situational couple violence), mutta yleensä ei ajatella tämän tyyppistä väkivaltaa puhuttaessa perheväkivallasta. Kun taas puhutaan naisiin kohdistuvasta intiimistä terrorismista (intimate terrorism), noin kaksi miljoonaa on lähempänä tämän tyyppisen väkivallan kohteeksi joutuvien naisten määrää. (Johnson 2008, 11.)

Pareilla, joilla on suhteessaan yhtä paljon vaikutusvaltaa ja ovat tasavertaisia päätöksenteossa, on vähiten sekä konflikteja että väkivaltaa. Kun konflikteja ilmenee, näillä pareilla on suurin vastustuskyky väkivallan käyttöön. Yksi väkivallan tunnuspiirteistä onkin vallan käyttö ja väärinkäyttö. (Wallace & Roberson 2016, 57.) Michael P. Johnsonin (2008) erottelee parisuhdeväkivaltaa sen mukaan, millaiseen parisuhteen sisäiseen kontrollin kontekstiin väkivalta sisältyy. Intiimissä terrorismissa pahoinpitelijä käyttää väkivaltaa kontrolloidakseen kumppaniaan eri menetelmin, kuten eristämällä muista ihmisistä, pimittämällä rahoja, pelottelemalla, uhkailemalla ja kiristämällä. Hän osoittaa mahdollisuuden fyysiseen vahingoittamiseen ilman suoranaista pahoinpitelyä esimerkiksi kohdistamalla vihansa esineisiin, lemmikkieläimiin tai lapsiin (Johnson 2008, 30). Kontrolli ei koske vain yksittäistä tekoa, vaan on parisuhteessa yleistä ja pitkäaikaista. Juuri tämän tyyppisestä väkivallasta on kyse silloin, kun puhutaan yleisesti parisuhdeväkivallasta esimerkiksi kahvipöytien keskusteluissa tai lehtien lööpeissä (Johnson 2008, 13–14). Mies saattaa myös vähätellä tai kieltää pahoinpitelyn tai syyllistää naista siitä. Kun näihin toistuviin vallan ja kontrollin keinoihin lisätään vielä fyysinen ja seksuaalinen väkivalta, pahoinpitelystä tulee paljon pahempaa kuin osiensa summa. Käytännössä väkivallattomatkin keinot saavat uuden, voimakkaan ja pelottavan merkityksen, kun mies väkivallan käytöllään osoittaa säilyttävänsä kontrollinsa keinolla millä hyvänsä, myös fyysisen väkivallan avulla. (Johnson 2008, 15–17.) Tällöin mikä tahansa teko tai lause voi olla uhkaus ja nainen tietää jo pelkästä katseesta, mitä on tulossa. Loputtoman psykologisen väkivallan tarkoituksena on tuhota naisen itsetunto ja itsearvostus, jotta tämä ei näe parisuhteelle muita vaihtoehtoja. Kaikkea todellista tai kuviteltua vastustelua miehen kontrollia vastaan seuraa tämän vastustelun sabotoiminen pahoinpitelyllä ja muilla rangaistuksilla. Fyysinen väkivalta on yleensä useasti toistuvaa, vakavaa, yksipuolista ja muuttuu ajan myötä pahemmaksi. (Johnson 2008, 31–32.)

Intiimin parisuhdeväkivallan seuraukset uhrille ovat dramaattiset. Väkivallan fyysisten vahinkojen lisäksi pitkäaikaiset vaikutukset näkyvät naisen fyysisessä ja psyykkisessä terveydessä sekä suhteessa itse pahoinpitelijään. Intiimi terrorismi tapahtuu pitkän ajan kuluessa ja kehittyy parhaillaan jatkuvan suhteen sisällä, mikä vaikuttaa myös uhrin kokemukseen. Vaikka ensimmäisen lyönnin seuraukset eri tyyppisissä väkivaltaisissa suhteissa voivatkin olla uhreille samanlaiset, kokemukset muuttuvat parisuhteen ja väkivallan jatkumisen myötä. Kun uhrille selviää, että väkivalta ei ole satunnaista ja hän joutuu jatkuvan kontrolloinnin alaiseksi, hän saattaa alkaa kärsiä pitkäaikaisesta väkivallasta johtuvista fyysisistä terveysvaikutuksista sekä ahdistuksesta, pelosta, itsetunnon laskusta, masennuksesta ja post-traumaattisen stressioireyhtymän oireista, jotka ovat

tyypillisiä intiimissä parisuhdeväkivallassa. Lopulta väkivalta tuhoakin parisuhteen täydellisesti ja suurin osa naisista pakenee pahoinpitelijäänsä. (Johnson 2008, 39–45.)

Vastoin vanhaa käsitystä siitä, että naiset eivät vastusta tai jätä väkivaltaista kumppaniaan, nykyään tiedetään jo toisin. Jokainen nainen käsittelee pahoinpitelyä omalla tavallaan ja kehittää strategioita selvittääkseen siitä lähtien, kun alkaa ymmärtää mitä hänelle on tapahtumassa. Useimmat naiset näkevät väkivallan ensin vain yhtenä kertana tai ainakin väliaikaisena, mutta intiimin terrorismin tapauksessa he vähitellen huomaavat olevansa tekemisissä pysyvän vallan ja kontrollin keinojen kanssa. Usein väkivaltaa seuraa myös niin sanottu ”kuherruskuukausi-vaihe” (”honeymoon stage”), jolloin pahoinpitelijä pyytelee anteeksi, vannoo ettei väkivalta ikinä enää toistu, ostaa kukkia ja vannoo ikuista rakkautta, mikä vahvistaa naisen näkemystä tapahtumasta poikkeavana. Johnson (2008, 49) muistuttaa, että intiimi väkivalta tapahtuu alun perin, tai mahdollisesti edelleen, rakastavassa ja sitoutuneessa parisuhteessa. Siksi ei ole yllättävää, että suurin osa naisista ei yksinkertaisesti vain pakkaa laukkujaan ja lähde heti ensimmäisen väkivaltaisen tilanteen jälkeen. Ensimmäin he käyttävät eri keinoja lopettaakseen väkivallan, kuten yrittävät puhua kumppaninsa kanssa tai uhmaavat tätä, välttävät tilanteita, jotka saavat hänet raivostumaan, pyytävät ystäviä tai sukulaisia suostuttelemaan miestä muuttamaan käytöstään tai hakevat apua turvakodeista, poliisilta tai muilta viranomaisilta. Väkivallan jatkuessa monet yrittävät hallita väkivaltaa muuttamalla omaa käyttäytymistään. Pienet myönnytykset eivät kuitenkaan riitä, sillä mies pyrkii naisen täydelliseen hallintaan. Lopulta käyttäytymisen muutokset ovatkin joillekin naisille niin suuria, että he kokevat kadottaneensa itsensä kokonaan. Jotkin naiset vastaavat intiimin terrorismin väkivaltaisiin hyökkäyksiin väkivallalla, jonka tarkoituksena on suojella itseä vahingoilta. Tällöin puhutaan Johnsonin (2008, 51) mukaan väkivaltaisesta vastarinnasta (violent resistance). Lopulta useimmat naiset kuitenkin ymmärtävät, etteivät voi tehdä mitään, mikä lopettaisi intiimin terroristin väkivallan. Kun kaikki keinot on käytetty, eikä mistään niistä ole ollut apua, nainen alkaa harkita suhteesta lähtemistä. Prosessi ei ole yksinkertainen ja yleensä nainen kerää pikkuhiljaa resursseja, voidakseen paeta turvallisesti. Joissakin tapauksissa naiset kokevat lopulta, ettei ulospääsyä ole ja päätyvät jopa viimeiseen epätoivoiseen tekoon: murhaamaan kumppaninsa. (Johnson 2008, 48–54.)

Joskus väkivaltaa esiintyy myös parisuhteessa, jossa ei ole yritystä kontrolloida kumppania tai tarvetta vastustaa sellaisen yritystä. Kaikissa intiimeissä parisuhteissa esiintyy kuitenkin väistämättä konflikteja ja joissakin suhteissa yksi tai useampi näistä konflikteista voi eskaloitua väkivaltaan. Tällöin on Johnsonin (2008) mukaan kyse tilannekohtaisesta pariväkivallasta, joka on luultavasti yleisin parisuhdeväkivallan muoto. Itse väkivalta voi olla vähäistä ja ainutkertaista, jolloin yksi riita

jossakin vaiheessa suhdetta eskaloituu siihen pisteeseen, että joku tönäisee tai läpsäisee toista, katu sitä heti, pyytää anteeksi, eikä tee sitä koskaan uudelleen. Väkivallasta voi kuitenkin tulla myös krooninen ongelma, jolloin toinen tai molemmat kumppaneista turvautuu toistuvasti väkivaltaan, lievään tai vakavaan. Jatkuessaan väkivalta voi ajan myötä muuttua myös vakavammaksi. (Johnson 2008, 58). Ero intiimiin terrorismiin onkin juuri vallan ja kontrollin käytössä, ei yhden tietyn pahoinpitelyn luonteessa. (Johnson 2008, 16.) Kun intiimin terrorismin käyttäjä parisuhteessa on lähes aina mies, tilannekohtaisen väkivallan aloittaja voi yhtä hyvin olla nainen. Tästä johtuu yleinen harhaluulo, että naiset ovat yhtä väkivaltaisia parisuhteissa kuin miehet. Naisten ja miesten käyttämän väkivallan luonteessa ja seurauksissa on kuitenkin dramaattinen ero; miehet käyttävät väkivaltaa useammin, heidän naiskumppaninsa vahingoittuvat fyysisesti huomattavasti todennäköisemmin, pelkäävät turvallisuutensa puolesta ja kokevat negatiivisia psykologisia seurauksia väkivallasta. (Johnson 2008, 57.)

Toisin kuin intiimi terrorismi, tilannekohtainen pariväkivalta ei ole keskeisessä osassa pariskunnan suhteessa. Suurin osa naisista on tyytyväisiä suhteessaan ja nauttivat yhteisestä ajasta kumppaninsa kanssa. Monen kohdalla kyse onkin vain pienestä välikohtauksesta jossakin vaiheessa parisuhdetta. Väkivallalla voi kuitenkin olla myös pitkäaikaisia psyykkisiä seurauksia, kuten stressiä, masennusta tai post-traumaattisen stressioireyhtymän oireita, pääasiassa naisille. Intiimi terrorismi on yleisempää avioparien keskuudessa, jolloin mies voi tiukentaa otettaan naisesta, jonka käsittää ”omakseen”, kun taas tilannekohtaista pariväkivaltaa esiintyy enemmän avoparien keskuudessa, jolloin pariskunta ei ole vielä niin mukautunut toisiinsa. Väkivaltaan johtavat konfliktin aiheet parisuhteessa voivat olla hyvinkin arkisia kuten raha, lapset, kotitöiden jakaminen tai alkoholin käyttö. Konfliktien ratkaisemiseen ja tilanteiden eskaloitumiseen vaikuttavat suuresti kumppaneiden kommunikaatiotavat, tapa ja taidot riidellä sanallisesti, yleinen verbaali aggressio, huonot vihanhallintatavat, kokemukset väkivallasta sekä parisuhteessa vallitseva yleinen vihamielisyyden läsnäolo. (Johnson 2008, 58–65.)

4 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Yhteiskunnallisten muutosten ja tiedon lisääntymisen myötä parisuhdeväkivaltaa koskevat asenteet ja käsitykset ovat muuttuneet viimeisten vuosikymmenten aikana ja nuorempien sukupolvien naisten nähdään herkistyneen tunnistamaan ja nimeämään parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa sekä omaavan paremmat keinot käsitellä väkivaltakokemuksiaan sekä irrottautua vahingoittavasta parisuhteesta (ks. s. 17–19). Pitkäkestoisen parisuhdeväkivallan psyykkisten, sosiaalisten ja fyysisten vaikutusten ei myöskään nähdä sitovan nuoria naisia väkivaltaisiin suhteisiin (Piispa 2004). Tutkimukset osoittavat kuitenkin naisiin kohdistuneen väkivallan olleen yhtä yleistä suomalaisissa parisuhteissa 2010-luvulla kuin 1990-luvullakin sekä erityisesti nuorten naisten olevan sen kohteena vanhempia useammin (ks. s. 7–10). Vaikka nuoret naiset ovatkin siis vapaampia lähtemään suhteista, he kuitenkin kokevat väkivaltaa parisuhteissaan yhtä usein kuin ennenkin.

Olen kiinnostunut siitä, miten nuoret opiskelijanaiset määrittävät parisuhteessa esiintyvää väkivaltaa ja miten he sitä kuvaavat. Näkyykö nykyajan ymmärrys parisuhdeväkivallan moninaisuudesta myös nuorten opiskelijanaisten selonteissa; millaisesta väkivallasta he kertovat ja millaisia tekoja he sisällyttävät parisuhdeväkivallan piiriin. Jos väkivallaksi määritellään myös niin sanotut lievemmat muodot, kuten henkinen väkivalta, uhkailu, omaisuuden tahallinen rikkominen tai kertalaatuinen läpsäisy, eikä ainoastaan vakava ja pitkäkestoinen fyysinen pahoinpitely, useampi nainen voi raportoida joutuneensa väkivallan uhriksi. Kuvataanko parisuhdetta tai miestä väkivaltaiseksi vain yhden väkivallan tilanteen tai teon perusteella, vai onko väkivallan silloin oltava toistuvaa ja pitkäkestoista?

Tutkimuksessani selvitän laadullisen aineiston avulla, millaisia erilaisia kuvauksia nuoret opiskelijanaiset rakentavat väkivallasta suhteessa itseensä ja parisuhteeseensa. Jotta voidaan ymmärtää vastaajien tapoja jäsentää väkivaltaa, on selvitettävä myös millaista itse väkivalta on ollut, sen luonnetta ja seurauksia. Tarkastelenkin kyselylomakkeen tuottamaa laadullista aineistoa ensin faktanäkökulmasta, jolloin sen nähdään heijastavan tai kuvaavan todellisuutta. Tällöin itse maailma ja siitä esitetyt väitteet nähdään erillisinä, eikä huomiota kiinnitetä merkkeihin tai sanoihin joilla tosiasioita tuotetaan. Olenkin tässä kiinnostunut siitä, mitä todella on tapahtunut. (Alasuutari 1999, 90–114.) Etsin naisten kirjoituksista vastauksia siihen, millaista väkivalta on ollut

luonteeltaan; toistuvaa ja pitkäkestoista tai vain yksittäinen poikkeustapaus. Onko fyysinen väkivalta lievää vai aiheutuuko siitä naisille vakavampiakin vammoja tai jopa hengenvaaraa? Millainen on ollut pahin tai vakavin väkivaltatilanne, johon nainen on jossakin parisuhteessaan joutunut ja mitä siitä on seurannut? Olen kiinnostunut myös siitä, mitä tapahtuu väkivallan jälkeen. Mitä vaikutuksia parisuhteessa koetulla väkivallalla on uhuriin, tässä tapauksessa nimenomaan nuoreen naiseen, sekä hänen parisuhteeseensa? Entä muuttuuko parisuhde jatkuessaan väkivaltatilanteen jälkeen ja miten? Ja lopulta; mikä sitoo nuoren naisen parisuhteeseen, jossa hän on kokenut väkivaltaa?

Pertti Alasuutarin (1999, 112–113) mukaan ainoastaan faktanäkökulman soveltamista kvalitatiiviseen aineistoon voidaan pitää sen vajaakäyttönä. Koska kieli voidaan nähdä välineenä tiedon esittämiseksi, myös tämä näkökulma on luonnollinen tekstiaineiston tarkasteluun. Tutkimukseni pääkiinnostuksen kohteena onkin, millaisia väkivallan kuvauksia suhteessa itseensä ja parisuhteeseensa aineistoni naiset selonteissaan rakentavat. Tässä näytenäkökulmassa tutkimusmateriaali mielletään tutkittavan todellisuuden osaksi eli näytteeksi ilmiöstä eikä niinkään tiedon lähteeksi. Tutkittaessa kulttuurisia jäsenyyksiä analysoidaan sitä, miten teksti tai henkilö tarinaansa kertoo välittämättä siitä, onko itse tarina totta tai keksittyä. Tällöin ollaan kiinnostuneita siitä, millaisia luokituksia ja erontekoja teksti pitää sisällään eli miten siinä jäsennetään maailmaa. Huomio kiinnitetään itse tekstin konkreettisen sanoman sijaan siihen, miten tarina kerrotaan ja miten erilaisten luokitusten ja erontekojen kautta tuotetaan käsityksiä ja näkemyksiä. (Alasuutari 1999, 92–117.) Olen kiinnostunut erilaisten väkivallan kuvausten lisäksi siitä, miten aineistoni naiset näitä kuvauksia rakentavat. Kuvauksia luodessaan naiset antavat väkivallalle erilaisia merkityksiä suhteessa itseensä ja parisuhteeseensa. Selvitän, miten nuoret naiset parisuhdeväkivaltaa merkityksenannon kautta selittävät ja tekevät ymmärrettäväksi sekä mahdollisesti hyväksyttäväksi itselle ja muille. Olen kiinnostunut myös siitä, eroavatko naisten väkivaltakuvaukset jollakin tavalla toisistaan. Vaikuttaako väkivalta tai sen määrittely siihen, miten tilanteita kuvataan? Millaisia kielellisiä keinoja he selonteissaan käyttävät vakuuttaakseen lukijan sanomastaan?

Tämän tutkimuksen päätehtävä on luokitella sisällönanalyysillä *Millaisia erilaisia kuvauksia nuoret opiskelijanaiset rakentavat parisuhteessa esiintyneestä väkivallasta suhteessa itseensä ja parisuhteeseensa?* Tälle alisteisena tutkimustehtävänä on selvittää retorisella analyysillä *Miten he näitä kuvauksia rakentavat.* Taustoittavana kuvailuna tarkastelen lisäksi parisuhteessa esiintyneen väkivallan luonnetta ja seurauksia.

5 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Tutkimusaineiston keruu

Tutkimuksen aineisto koostuu kyselylomakkeen avulla Tampereen yliopistossa kerätyistä kirjallisista vastauksista. Kohderyhmäksi olen valinnut Tampereen yliopiston nuoret naisopiskelijat. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005 -tutkimuksen (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006) mukaan eniten väkivaltaa kokivat nuoret eli 18–24-vuotiaat naiset. Ottaen huomioon nuorten yhä myöhäisemmän avioitumisiän seurustelun ja avoliittojen jatkuessa nyt pidempään (ks. s. 29), olin kiinnostunut myös seuraavan ikäryhmän naisten eli 25–34-vuotiaiden naisten kokemuksista. Kohderyhmäni naisten iäksi muodostui siis 18–34 vuotta. Sen lisäksi, että halusin kysyä väkivallan kokemuksista juuri nuorilta naisilta, halusin heidän olevan myös korkeakouluopiskelijoita. Olin kiinnostunut myös siitä, näkyykö korkeakoulussa opiskelu jollakin tavalla heidän käsityksissään väkivallasta parisuhteessa esimerkiksi herkempänä väkivallan tunnistamisena ja nimeämisenä. Keräsin tutkimusaineiston sähköisen kyselylomakkeen avulla vuodenvaihteessa 2007–2008. Kyselylomake lähetettiin 700:lle Tampereen yliopiston 18–34-vuotiaalle naisopiskelijalle kaikista tiedekunnista Tampereen yliopiston Tietokonekeskuksen kautta 10.12.2007. Tietokonekeskus valikoi sattumanvaraisesti opiskelijat, joille lähetti sähköpostitse saatekirjeen sekä linkin sähköiseen kyselylomakkeeseen.

Suurin osa vastauksista tuli heti kyselyn lähetyspäivänä ja saman viikon aikana, jonka jälkeen vastauksia lähetettiin vielä muutamia ja viimeinen saapui 7.1.2008. Muistutuksia kyselystä en ensimmäisen sähköpostin jälkeen lähettänyt. Kyselyyn vastasi 165 19–34-vuotiasta naista, jolloin vastausprosentiksi muodostui 23,6 prosenttia. Vastausprosentti saattaa kertoa opiskelijoiden aktiivisuudesta vastata kyselyihin yleensä tai siihen on voinut vaikuttaa kyselyn aihe. Vastaamatta ovat voineet jättää myös sellaiset naiset, joilla ei ole henkilökohtaista kokemusta väkivallasta, eivätkä siksi ole kokeneet aiheen koskettavan itseä. Saatekirjeestä (Liite 1, Saatekirje) olisikin voinut vielä selkeämmin tulla ilmi, ettei kyselyyn vastaaminen edellytä omakohtaisia kokemuksia väkivallasta parisuhteessa.

Kyselylomakkeen luomisen sekä kyselyn toteutuksen apuna käytin Webropol-ohjelmaa ja kustannusten minimoimiseksi sekä tulosten käsittelyn helpottamiseksi lomakkeeseen vastattiin

sähköisesti internetin kautta. Noudatan tutkimukseni aineistonkeruussa naisuhritutkimuksen perinnettä ja käyttämäni kyselylomake pohjautuu pitkälti Naisiin kohdistunut väkivalta 2005 - tutkimuksessa käytettyyn kyselyyn (Piispa, Heiskanen, Kääriäinen & Sirén 2006). Yleisissä uhritutkimuksen kyselyissä kartoitetaan erilaisia väkivallan tekotapoja sekä väkivallalla uhkailun kohteeksi joutumista, mutta väkivallan tekijää ei identifioida, vaan tämä voi yhtä hyvin olla uhrille läheinen tai täysin tuntematon henkilö. Tällaisten kyselyjen tulokset kuvaavatkin paremmin miesten tyypillisesti kokemaa, tuntemattoman tekemää väkivaltaa. Naisuhritutkimuksissa käytetään laajempaa väkivallan määritelmää ja kysytään itse koetusta väkivallasta sekä sen eri muodoista. Niissä ollaan kiinnostuneita myös miehen kontrollin käytön eri muodoista sekä nykyisissä ja entisissä suhteissa koetun väkivallan seurauksista. Kysymykset koskevat parisuhteessa tapahtuvan väkivallan lisäksi väkivallan pelkoa, seksuaalista häirintää ja parisuhteen ulkopuolista väkivaltaa. (Piispa & Heiskanen 2006, 3–5.) Naisuhritutkimuksissa väkivalta suhteen sisällä sidotaan kontekstiinsa eli juuri parisuhteisiin sisällyttämällä kyselyyn muitakin kysymyksiä, jotka käsittelevät parisuhdetta, kuten puolison kontrollin ja vallan käyttöön liittyen. Tätä kautta väkivalta liitetään laajempaan sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen. Väkivallan kestoa ja historiaa sekä henkisiä ja fyysisiä seurauksia koskevien kysymysten avulla kiinnitetään huomiota nimenomaan naisiin kohdistuvan väkivallan tyypillisiin ominaispiirteisiin sekä väkivallan luonteeseen, kuten esimerkiksi väkivallan raaistumiseen pitkään jatkuessaan sekä sen erilaisiin henkisiin ja sosiaalisiin vaikutuksiin uhriin. (Piispa & Heiskanen 2006, 6.)

Tässä tutkimuksessa käytetty kyselylomake (Liite 2, Kysely yliopisto-opiskelijanaisille) koostui pääasiassa kvantitatiivisista kysymyksistä, sillä tuolloin tarkoitus oli tehdä tilastollista tutkimusta. Taustatietoina kysyin muun muassa kaikkien vastaajien syntymävuotta, siviilisäätystä, opiskelun aloittamisvuotta, tiedekuntaa sekä parisuhteiden lukumäärää ja kestoa. Väkivallan kokemukset sidoin parisuhteen sisällä tapahtuviksi kysymällä nimenomaan entisen tai nykyisen kumppanin väkivaltaisista tekoista sekä ominaisuuksista kuten mustasukkaisuutta ja kontrolloivuutta. Väkivaltaa koskevassa kvantitatiivisessa osiossa kysyin kumppanien väkivaltaisesta käyttäytymisestä eritellen fyysisiä, henkisiä sekä seksuaalisen väkivallan muotoja. Viimeisessä strukturoidussa osiossa kaikki naiset määrittivät, mitkä eritellyistä teoista tai tekemättä jättämisistä heidän mielestään olivat parisuhdeväkivallan muotoja.

5.1.1 Tutkimuksen etiikka

Tieteen etiikalla tarkoitetaan eettisten kantojen vaikutusta tutkijan tekemiin ratkaisuihin tämän tehdessä tieteellistä tutkimusta. Tutkijan eettiset ratkaisut ja tutkimuksen uskottavuus kulkevatkin käsi kädessä. Tutkittaessa ihmisiä, tutkimuksen etiikan voidaan nähdä perustuvan ihmisoikeuksiin ja tutkijan on suojattava tutkittavansa. Suostuessaan tutkittaviksi, osallistujien on oltava tietoisia, mistä tutkimuksessa on kyse sekä tutkimuksen tavoitteista, menetelmistä ja mahdollisista riskeistä. Tutkijan on turvattava osallistujien hyvinvointi sekä oikeudet ja heidän osallistumisensa on oltava vapaaehtoista. Tutkimustietojen tulee pysyä luottamuksellisina ja kaikkien osallistujien on jäätävä nimettömiksi, ellei identiteetin paljastamiseen ole erikseen annettu lupaa. Tutkimukseen osallistujien on lopulta voitava luottaa tutkijan vastuuntuntoon ja siihen, että tämä noudattaa antamiaan lupauksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 147–156.)

Tutkimukseni aiheen arkaluontoisuuden vuoksi pidin erityisen tärkeänä vastaajien anonymiteetin säilymistä ja pyrin tuomaan sen selkeästi esiin myös kirjoituspyynnössä. Korostinkin aineiston luottamuksellista käsittelyä ainoastaan tutkimustarkoitukseen. Kyselyyn vastaaminen oli myös täysin vapaaehtoista. Opiskelijat saivat saatekirjeen Tietokonekeskuksen kautta omalla nimellään olevaan sähköpostiosoitteeseen, mutta itse kyselylomake avautui erillisen linkin kautta, jolloin sen vastaajaa ei ollut mahdollista jäljittää. Itse en myöskään nähnyt lomakkeen vastaanottajien nimiä tai sähköpostiosoitteita, sillä Tampereen Yliopiston Tietokonekeskus valikoi ja lähetti sähköpostit sattumanvaraisesti naisopiskelijoille ja minulle palautui ainoastaan nimettömänä täytetyt kyselylomakkeet. Kaikkia ei anonymiteetin rikkoutuminen kuitenkaan edes haitannut, sillä sain muutamalta vastaajalta vielä tarkennuksia kysymyksiin sähköpostin kautta heidän omalla nimellään varustettuna. Ehkä tämäkin osaltaan osoittaa nuorten naisten olevan avoimempia keskustelulle parisuhdeväkivallasta. Tutkielman tekstiin liittämäni suorat lainauksen naisten kirjoituksista olen jättänyt ilman minkäänlaista merkintää kirjoittajasta, jolloin katkelmia ei voi yhdistää toisiinsa ja tarinat sekä henkilöt niiden takana pysyvät tunnistamattomina. Aineistoa olen säilyttänyt tietoturvallisuuden taatakseni henkilökohtaisella tietokoneellani salasanan takana ja huolehdin myös sen hävittämisestä tutkielman valmistuttua.

5.2 Laadullinen aineisto

Tutkimuksen varsinainen aineisto koostuu kyselyn laadullisista vastauksista. Kyselylomakkeen kvalitatiivisessa osiossa selvitin avointen kysymysten avulla vastaajien parisuhteissa esiintyneen

väkivallan luonnetta kysymällä sen kestosta, toistuvuudesta ja vakavuudesta. Tehtävänantoina olivat ”Kuvaile parisuhteessa kokemasi väkivallan kestoa, jaksottumista, systemaattisuutta ja poikkeuksellisuutta” sekä ”Kuvaile vakavinta väkivallantekoa, jonka kohteeksi olet joutunut”. Lisäksi kysyttiin nykyisen kumppanin väkivaltaisen käyttäytymisen ensimmäistä ja viimeisintä kertaa sekä kertojen lukumäärää viimeisen vuoden aikana sekä aikaisemmin. Parisuhteessa koetun väkivallan seurauksista vastaajat raportoivat vastaamalla kysymykseen ”Millaisia seurauksia ja vaikutuksia tällä väkivallanteolla sinulle oli?”.

Laadullinen aineisto on sisällöltään moninainen, sillä vastaajat kuvailivat kokemuksiaan hyvin eri tavoin. Muutamat naiset vastasivat kysymyksiin lyhyesti ja ytimekkäästi lauseella tai kahdella, ehkä vain parilla sanalla esimerkiksi luetellen ainoastaan faktat. Suurin osa vastaajista kuvaili kuitenkin tapahtumia ja tilanteita tarkemmin ja laajemmin, kuten aloittaen tarinansa suhteen alkuajoista ja kuvaillen väkivaltaiseen tilanteeseen tai tilanteisiin johtavia tekijöitä, itse tilannetta ja tekoa, kohtaamisia miehen kanssa eronkin jälkeen sekä pohtien miehen motiiveja, omia tuntemuksia ja tulevaisuutta. Yhteensä naisten kirjoittamaa tekstiä on yhdeksän sivua.

Kaikista kyselyyn vastanneista 165:stä opiskelijanaisesta jonkinlaisesta fyysisestä väkivaltatilanteesta parisuhteessa jossakin elämänsä vaiheessa raportoi 54 naista ja heistä 32 antoi selontekoja tilanteista myös avoimissa kysymyksissä. Näistä selonteosta muodostui tutkimukseni lopullinen aineisto. Vastanneista 32:sta naisesta 10 oli 19–24-vuotiaita ja 22 25–33-vuotiaita. Suurin osa (21) heistä raportoi jo päättyneessä suhteessa tapahtuneesta väkivallasta, mutta kolmasosa (11) naisista kuvaili nykyisessä suhteessaan esiintyneitä väkivaltatilanteita. Suurin osa naisista oli vastaushetkellä naimisissa (12) tai avoliitossa (10), kuusi (6) naista ilmoitti itsensä sinkuksi ja neljä (4) naista oli parhaillaan seurustelusuhteessa. Naisten senhetkiset kumppanit olivat iältään 21–47-vuotiaita; 5 21–25-vuotiaista, 14 26–30-vuotiaista ja 7 31–47-vuotiaista. Enemmistö naisista (24) opiskeli kokopäiväisesti ja 8 osa-aikaisesti. Kolmasosa (11) vastaajista opiskeli humanistisessa tiedekunnassa, kuusi (6) lääketieteellisessä ja yhteiskuntatieteellisessä sekä kolme (3) kaupan ja hallinnon tiedekunnassa. Informaatietieteiden (2), kasvatustieteen (2) ja taloustieteen (2) opiskelijoita oli vähiten.

5.3 Analyysin toteuttaminen

Aineistoni analyysin aloitin kuvailevalla analyysillä eri väkivallan muodoista ja tilanteista sekä syistä ja seurauksista, joista vastaajat raportoivat. Tämän jälkeen jatkoin aineiston tarkastelua

sisällönanalyysin avulla muodostamalla luokitteluja vastaajien kuvauksista parisuhteessa esiintyneestä väkivallasta. Täydensin analyysia lisäksi retorisella analyysillä keskittyen vastaajien tapaan rakentaa väkivallan kuvauksia kielellisesti. Tässä kappaleessa avaan näitä analyysimenetelmiä sekä aineistoni tarkastelua niiden avulla.

5.3.1 Sisällönanalyysi

Laadullisen analyysin voidaan Pertti Alasuutarin (2011, 39) mukaan nähdä muodostuvan kahdesta vaiheesta, joista ensimmäisessä havaintoja pelkistetään ja toisessa ratkaistaan arvoitus. Havaintojen pelkistämisen ensimmäisessä osassa tietty teoreettis-metodologinen näkökulma määrittää aineiston tarkastelua. Tällöin tutkija kiinnittää huomionsa ainoastaan ”olennaiseen” senhetkisen kysymyksenasettelun sekä teoreettisen viitekehyksen asettamissa rajoissa. Näin aineisto karsiutuu ja supistuu helpommin hallittavissa oleviksi ”raakahavainnoiksi”. Koodien seulontaa jatketaan pelkistämisen toisessa vaiheessa havaintoja yhdistämällä. Yhdistämällä erillisiä raakahavaintoja muodostetaan yksi havainto tai vähintään harvempi havaintojen joukko. Tämä tapahtuu löytämällä esimerkiksi havaintoja yhdistävä ominaispiirre. Tällainen havaintojen yhdistäminen pohjautuu käsitykseen siitä, että aineisto sisältää näytteitä tai esimerkkejä tietyistä ilmiöstä, tässä tutkimuksessa parisuhdeväkivallasta. (Alasuutari 2011, 40.) Teemoittelussa painottuu se, mitä tietyistä teemoista sanotaan. Ennen kuin aletaan etsiä varsinaisia teemoja, voi olla hyödyllistä jakaa aineistoa ryhmiin esimerkiksi vastaajien iän tai sukupuolen perusteella. Kun on tehty alustavaa ryhmittelyä, aletaan aineistosta etsiä aiheita eli itse teemoja. Kaikkiaan laadullista aineistoa siis pilkotaan sekä ryhmitellään tiettyjen teemojen mukaan. Tällä tavalla voidaan vertailla, millä tavalla kiinnostuksen kohteena olevat teemat aineistossa esiintyvät. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Laadullisen analyysin toisessa vaiheessa arvoitus ratkaistaan. Tämä perustuu hyödynnettävissä oleviin vihjeisiin sekä aikaan saatuihin johtolankoihin, joiden avulla tutkittavasta ilmiöstä, eli tässä tutkimuksessa kyselyyn vastanneiden nuorten opiskelijanaisten suhteissa esiintyneestä parisuhdeväkivallasta, muodostetaan merkitystulkinta. Samalla kun arvoitusta ratkaistaan esiin nousee uusia kysymyksenasetteluja, minkä myötä aineiston osia voidaan uudelleen operationalisoida sekä jatketaan pelkistämistä uusilla vaiheilla, joita puolestaan seuraavat uudet operationalisoinnit sekä sen myötä uudet pelkistämisen vaiheet. (Alasuutari 2011, 44–47.)

Sisällönanalyysi tarkoittaa tekstianalyysia, jonka avulla selvitetään tekstin merkityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104). Sen pohjalla ovat tulkinta ja päättely, jonka kautta pyritään empirisestä aineistosta käsitteellisempään näkökantaan kiinnostuksen kohteena olevasta ilmiöstä. (Tuomi &

Sarajärvi 2009, 112). Margrit Schreierin (2012, 2) mukaan sisällönanalyysi onkin sopiva menetelmä silloin, kun aineiston sisältö ei ole ilmeinen tai itsestään selvä, vaan sen kuvailu vaatii tulkintaa. Analyysimenetelmää voidaan käyttää monenlaisiin aineistoihin olipa ne sitten kerätty itse tutkimusprosessin aikana esimerkiksi haastatteluin tai otos valmiista dokumenteista kuten sanomalehdistä. Aluksi sisällönanalyysiä käytettiin ainoastaan tekstin analysoimiseen ja tulkitsemiseen, mutta nykypäivänä aineisto voi olla yhtä hyvin verbaalia kuin visuaalistakin. (Schreier 2012, 2–3.) Sisällönanalyysin avulla voidaankin tehdä monenlaista tutkimusta ja se on mahdollista linkittää monenmuotoisten analyysikokonaisuuksien osaksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91).

Laajimmassa mielessä sisällönanalyysin pyrkimyksenä on tutkimusmateriaalin systemaattinen sisällön kuvailu. Sisällönanalyysin avulla tutkimusaineistoa voidaan kuvata kuitenkin ainoastaan tietystä näkökulmasta, joka tutkijan on määriteltävä. Sisällönanalyysin erottaa muista laadullisista menetelmistä se, ettei sen avulla voida kuvailla koko aineistoa joka kannalta, vaan tutkimuskysymykset määrittävät sen näkökulman, josta aineistoa voidaan tarkastella. Analyysin aikana tutkija voi kiinnostua aineiston uusista, valikoiduista aspekteista, jolloin havaintojen koodauskehystä voidaan muuttaa ja sisällyttää myös analyysiin, mutta kehys on kuitenkin aina oltava. (Schreier 2012, 3–4.) Kuvailtaessa tutkimusaineistoa sisällönanalyysin avulla, on pohdittava myös sitä, koskevatko tulokset ainoastaan tätä aineistoa vai ulkomaailmaa laajemmin. Riippuen aineistosta, sisällönanalyysi voi toisinaan kuvailla ainoastaan sitä aineistoa, johon sitä on sovellettu. Jos aineisto on koottu tutkimusprosessissa esimerkiksi haastattelujen avulla, yleensä ainoastaan kuvaus aineistosta on riittävä. Jos taas on käytetty muitakin menetelmiä, voidaan tehdä laajempia yleistyksiä pelkän kuvailun lisäksi. (Schreier 2012, 4.) Tässä tutkimuksessa sisällönanalyysin avulla selonteosta tuotettu kuvaus parisuhdeväkivallasta koskee ainoastaan aineistoni nuoria yliopisto-opiskelijoita, eikä se ole jo aineiston pienen koon vuoksi sellaisenaan yleistettävissä suurempaan joukkoon.

Systemaattisuus on sisällönanalyysin luonteenomainen piirre ja tutkijan onkin tarkasteltava koko aineistoaan. Tällöin tutkimuksen ideoihin ja käsitteisiin sopimattomat osiotkaan eivät jää huomiotta. Aineistosta ja tutkimuskysymyksistä riippumatta sisällönanalyysi etenee aina samojen vaiheiden kautta: tutkimuskysymyksen päättäminen, aineiston valinta, koodauskehysten rakentaminen, aineiston jakaminen koodausyksiköihin, koodauskehikon testaaminen, arvioiminen ja muokkaaminen, pääanalyysi sekä tulosten tulkinta ja esittäminen. Sisällönanalyysin pyrkimyksenä on päästä yksilöllisen tulkinnan ja ymmärryksen yli, jolloin on kyse pysyvyydestä.

Koodauskehyksen reliabiliteettiä voidaankin testata esimerkiksi tarkastamalla pysyvyyttä kahden eri koodaajan tai ajankohdan välillä. (Schreier 2012, 5–6.) Sisällönanalyysi on myös hyvin joustava metodi. Vaikka aikaisempia teorioita tai koodauskehyksiä voidaan käyttää hyväksi, ovat kehykset sisällönanalyysissä aina osaltaan aineistolähtöisiä ja valmiit kehykset on mukautettava omaan aineistoon. Muodostettua koodauskehystä on muokattava jatkuvasti myös analyysin aikana aineistoon sopivaksi, jotta kategoriat edustavat riittävästi tutkimuskysymyksen käsitteitä. Tällä tavalla koodauskehuksesta saadaan myös validi. (Schreier 2012, 7.)

Sisällönanalyysissä keskitytään vain valikoituihin näkökulmiin ja tämän prosessin kautta aineisto supistuu kahdella tapaa. Ensinnäkin analyysi rajoitetaan koskemaan ainoastaan niitä näkökulmia, jotka ovat oleellisia tutkimuskysymyksen kannalta. Toiseksi koodauskehyksen kategoriat ovat yleensä abstraktimpia kuin aineiston konkreettisempi materiaali, jolloin sijoittamalla erityinen aines koodauskehyksen mukaan ylempiin luokkiin, aineiston erityinen osuus kadotetaan. Samalla tässä prosessissa tuotetaan kuitenkin myös uutta tietoa tapausten välillä, sillä tapaukset ovat nyt verrattavissa toisiinsa suhteessa kategorioihin koodauskehyksen sisällä. (Schreier 2012, 7–8.)

Aineistoni analyysin aloitin luomalla taustoittavaa kuvailua itse väkivallasta siirtyen sen jälkeen varsinaiseen luokitteluun sisällönanalyysiin avulla. Lukemalla läpi useaan kertaan vastaajien kirjoituksia etsin niistä ensimmäiseksi yhtäläisyyksiä, eroja ja toistuvia aiheita. Ensimmäisten muistiinpanojen jälkeen kirjoitin naisten vastaukset tekstinkäsittelyohjelmalla uudelleen sekä aiheettä vastaajakohtaisesti ja numeroin vastaajat selkeyttämisen vuoksi. Tein erillisiä muistiinpanoja esiin nousevista, toistuvista aiheista sekä omista huomioistani. Lukemalla selontekoja vastaaja kerrallaan, jokaisen taustatietoja mielessä pitäen, sain muodostettua kokonaisemman kuvan jokaisen vastaajan parisuhteesta ja sen kulusta, raportoiduista väkivallasta sekä väkivallan merkityksistä ja seurauksista myöhemmin. Tarkastellakseni itse väkivaltaa, kirjasin ylös kaikki vastaajien mainitsevat väkivallanteot sekä niihin liittyvät tilanteet. Jaottelin väkivaltaiset teot henkiseen, kuten nimittely ja manipulointi, sekä fyysiseen väkivaltaan, kuten hiuksista repiminen ja potkiminen. Seksuaalista väkivaltaa kuvailtiin hyvin harvoin ja yleensä siihen liittyi muutakin fyysistä väkivaltaa, joten liitin sen fyysisen väkivallan kategoriaan. Selvittääkseni aineistoni nuorten naisten kokeman väkivallan raakuutta listasin erikseen myös heidän kuvailemansa vakavimmat väkivaltaiset teot tai tilanteet. Jaottelin vastaukset ja tarkastelin niitä jatkossa sen mukaan, oliko kyse vain yhdestä ainoasta väkivaltilanteesta vai useammasta, toistuvasta väkivallasta.

Tarkastellakseni väkivaltaa parisuhteessa yksittäisiä tilanteita laajemmin, jaoin vastaajat sen mukaan, oliko heidän kuvailemansa väkivaltainen suhde jo päättynyt vai vastaushetkellä edelleen jatkuva. Ryhmittelin jälleen väkivaltakuvaukset näissä ryhmissä sen mukaan, oliko koettu väkivalta henkistä, fyysistä vai molempia sekä oliko kyseessä vain yksittäinen kerta vai jatkuiko väkivalta pidempään. Tarkastelin myös sitä, miten vastaajat kuvailivat kumppaninsa väkivallan käytön syitä ja seurauksia sekä motiivejaan parisuhteeseen jäämiselle tai siitä lähtemiselle. Kirjoitin vastaukset vielä uudelleen Excel-ohjelmaan pilkkomalla ne niin, että jokainen yksittäinen ilmaus, aihe tai teko asetui omalle rivilleen. Pelkistin ilmauksia alleviivaamalla jokaiselta riviltä avainsanat tai – ilmaukset ja listaamalla ne. Jatkoin pelkistämistä etsimällä yksittäisistä ilmauksista yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia sekä ryhmittelemällä niistä omia luokkia. Esimerkiksi ilmaisuista ”Pelko seuraavasta väkivaltaisesta tilanteesta”, ”Perheen ja ystävien uhkailu”, ”Ei uskalla lähteä” sekä ”Pelko kumppanin reaktiosta naisen jättäessä” muodostin alaluokan Pelko, joka yhdessä alaluokkien Toistuva väkivalta, Uhkailu, manipulointi ja kontrollointi, sekä Kohtaloon alistuminen muodostivat alaluokat Vaihtoehdottomuus, Uhrius sekä Alistuminen, jotka puolestaan ovat osa pääluokkaa Uhrius. Alaluokkien sisällöt määrittivät vastaajien selontekoa väkivallasta, jolloin pääluokasta muodostui tapa, jolla nainen kuvasi väkivaltaa suhteessa itseensä ja parisuhteeseensa. Käsitekarttoja hyväksi käyttäen yhdistelin alaluokista lopulta kolme tällaista käsitekokonaisuutta ja nimesin ne; uhrius, ristiriitaisuus ja normaalius. Nämä pääluokat sekä niiden suhde väkivaltaan on kuvattu Taulukossa 1. (ks. s. 57).

Aineistosta selkeytyi tässä vaiheessa kuva väkivallan luonteen sekä merkityksenannon jakautumisesta erityisesti väkivallan keston ja parisuhteen jatkumisen mukaan. Koska vastaajien erot tavassa kuvailla kielellisesti väkivaltaa sekä sen syitä ja seurauksia nousivat niin selkeästi esiin, halusin tarkastella niitä vielä lähemmin ja jatkoin tekstin analysoimista eri näkökulmasta retorisen analyysin avulla.

5.3.2 Retorinen analyysi

Eriteltyäni sisällönanalyysin avulla aineistosta kuvauksia konkreettisesta väkivallasta sekä sen seurauksista, syvensin analyysiani keskittymällä tapaan, jolla vastaajat selontekojaan kirjoittivat. Aineiston naisten tarinat erosivat muodoltaan selkeästi keskenään riippuen siitä, oliko vastaaja edelleen väkivaltaisessa parisuhteessa vai ei. Hyödynsin sisällönanalyysia varten tekemääni jaottelua ja jatkoin tekstien tarkastelua retorisen analyysin avulla. Retorinen analyysi pohjautuu sosiaalisen konstruktionismin kiinnostukseen siitä, millä tavalla sosiaalinen todellisuus kielen

käytön ja muun toiminnan kautta rakentuu. Käytännössä tämä tarkoittaa tekstien ja puheen tutkimusta sellaisenaan, ilman oletusta oikeasta todellisuudesta niiden takana. (Jokinen 2016, 251.) Retorisessa analyysissä tarkastellaan sitä, millä tavalla jotkin versiot todellisuudesta pyritään saamaan uskottaviksi ja kannatettaviksi sekä miten kuulijat tai lukijat saadaan niihin sitoutumaan (Jokinen 2016, 338). Tutkimuksessa aloitetaan paikallisesti rakentuvista käytännöistä ja tarkastellaan sosiaalisen todellisuuden rakentumista toimintana, joka tapahtuu alhaalta ylöspäin. Keskeistä onkin aineistolähtöisyys. (Jokinen 2016, 251.) Analyysissa otetaan huomioon myös tekstin laajempi sosiaalinen yhteys eli se, kuka puhuu tai kirjoittaa, kenelle ja millaisissa olosuhteissa (Kakkuri-Knuutila 1999, 235).

Arja Jokisen (2016, 338) mukaan tutkimuskäyttöön tuotetut kirjoitukset ovat sopivia aineistoja retoriseen analyysiin. Kun tekstejä analysoidaan retorisesta näkökulmasta, keskitytään lausumien muotoiluun sekä yleisösuhteeseen. Analyysissa ollaan kiinnostuneita tekstien rakentumisesta argumentatiivisesti eli siitä, millaisten suostuttelun ja vakuuttelun keinojen avulla pyritään vakuuttamaan esitetyn argumentin uskottavuus tai kannattavuus. (Jokinen 2016, 261.) Argumentaatiossa oleellista onkin puhuja/kirjoittaja-yleisösuhte, sillä puhe tai teksti on aina myös osoitettu jollekin tietylle yleisölle tai lukijoille. Puheella tai tekstillä pyritään suostuttelevan ja vakuuttavan retoriikan avulla saamaan kuulijat tai lukijat sitoutumaan argumenttiin. (Jokinen 2016, 340.) Pyrkimykset vaikuttaa lukijaan tai kuulijaan eivät välttämättä aina ole tiedostettuja, vaan vaikutuskeinojen valinta saattaa paremminkin heijastaa kommunikaatioon sisäänrakennettuja yhteiskunnallisia arvostuksia (Kakkuri-Knuutila 1999, 239). Tutkimukseni nuorten naisten kertomusten voidaankin ajatella heijastavan myös laajempia yhteiskunnallisia käsityksiä parisuhteessa esiintyvistä väkivallasta sekä sen hyväksyttävyydestä. He eivät kerro tarinaansa myöskään kenelle tahansa kuulijalle, vaan nimenomaan parisuhdeväkivaltaa tutkivalle henkilölle ja sen myötä laajemmallekin akateemiselle yleisölle. Tämä tieto saattaa vaikuttaa pyrkimyksiin vakuuttaa kuulijat tiedostamattomasti tai tietoisestikin. Kielellisten vaikutuskeinojen tutkimus paljastaakin samalla myös yhteiskunnallisia arvoja ja uskomuksia sekä näiden keskinäisiä suhteita (Kakkuri-Knuutila 1999, 240). Retorisen analyysivälineistön avulla voidaan tarkastella juuri sitäkin, miten tekoja ja asioita kategorisoidaan ja oikeutetaan, miten erilaisia selontekoja tuotetaan ja perustellaan tai miten tuotetut kuvaukset saadaan näyttämään kyseenalaistamattomilta itsestäänselvyksiltä eli faktoilta. (Jokinen 2016, 261.)

Jokisen (2016, 341) mukaan todellisuuden tuottaminen ja kuvaukset ovat vahvasti sidoksissa kategorisointiin, jossa henkilöt, tapahtumat tai esineet luokitellaan tietynlaisiksi, tietyt ominaisuudet

omaaviksi kuten hyväksi/pahaksi tai vähäpätöiseksi/vakavasti otettavaksi. Erilaiset toiminnot määrittyvät myös niiden kategorioidensa mukaan normaaleiksi, rutiineiksi tai hyväksyttäviksi, kun taas toiset vastaavasti epänormaaleiksi, poikkeuksellisiksi tai hyväksymättömiksi. (Potter 1996, 111 sit. Jokinen 2016, 341.) Olen analysoinut vastaajien kertomuksista, mitä Jokisen (2016) ja Kakkuri-Knuutilan (2011) määrittelemiä argumenttia vahvistavia retorisia keinoja kirjoittajat käyttävät kuvaillessaan kokemaansa väkivaltaa. Tarkasteltaessa kategorioiden käyttöä vakuuttamisen keinona kiinnitetään huomiota siihen, miten kertoja luokittelee asioita sekä miten kategoriat luodaan ja miten niitä käytetään (Jokinen 2016, 353–356). Nämä keinot ovat osa puolustavaa retoriikkaa, joka Jokisen (2016, 342) mukaan on retorisen argumentaation kivijalka ja niillä voidaan pyrkiä vahvistamaan väitteen esittäjän luotettavuutta tai itse argumentin totuudellisuutta. Määrällistäminen eli kvantifiointi on yksi yleisistä vakuuttamisen keinoista ja tarkoittaa asioiden tekemistä laskettavissa oleviksi joko numeerisesti tai sanallisesti (Jokinen 2016, 258–360). Metaforan avulla tekstiä voidaan värittää sekä tehdä uudesta asiasta ymmärrettävää entuudestaan tutun avulla (Kakkuri-Knuutila 1999, 258–259). Ääri-ilmaisuja käyttämällä voidaan minimoida tai maksimoida jonkin asian tiettyjä piirteitä tai luoda kuvaa säännönmukaisuudesta, joka tulisi ottaa satunnaisuutta vakavammin (Jokinen 2016, 362–364).

Mutta-sanaa käyttämällä puhuja voi pyrkiä suojaamaan oman väitteensä mahdollisilta vastaväitteiltä. Esimerkiksi lauseessa ”En hyväksy väkivaltaa, mutta...” mutta-sanan jälkeen tuleva riskialtis argumentti suojataan lauseen alussa. Tällä tavalla kertoja kiistää hyväksyvänsä väkivaltaa ja suojelee samalla omia kasvojaan estämällä luokittelunsa epäsuotuisaan kategoriaan. (Jokinen 2016, 366–367.) Oma argumenttia voidaan suojata vastaanottajan kritiikiltä myös suojauksen avulla eli heikentämällä asiaväitteen sisältöä. Vahvistuksella puolestaan vahvistetaan asiasisältöä korostamalla perusteiden painoa tai vakuutetaan puhujan tai kirjoittajan varmuutta korostamalla perusteiden uskottavuutta. Värittäväillä ilmaisuilla voidaan argumentille luoda tietty vaikutelma liittämällä siihen kielteinen tai myönteinen tunne- tai arvolataus (Kakkuri-Knuutila 1999, 256–258). Tietty tieto ja tietämys nähdään aina vakuuttavampana ja uskottavampana tietystä puhujakategoriasta lausuttuna, jolloin kuulijaan voidaan pyrkiä vaikuttamaan puhujakategoriolla oikeuttamalla. (Jokinen 2016, 346–348). Passiivimuodon käytöllä tosiasioiden annetaan puhua puolestaan ja asioiden osoitetaan vain menevän tietyllä tavalla sekä vaikeutetaan tapahtumien syiden erittelyä. Esimerkiksi väkivalta voidaan myös kuvata toimijoista riippumattomaksi tosiasiaksi, joka on vain hyväksyttävä. (Jokinen 2016, 351–353.) Tällöin tekijän vastuuta voidaan häivyttää kuvaamalla väkivalta osaksi pariskunnan riitelyä, jonka osoitetaan olevan väistämätön osa

jokaista parisuhdetta. Liittoutumisastetta säätelemällä puhuja voi sitoutua esittämäänsä väitteeseen tai etäännyttää itsensä siitä (Jokinen 2016, 348 – 350).

6 TULOKSET JA TULKINTA

Aineiston naiset loivat yhtenäisen kuvan väkivallasta parisuhteessaan kuvailemalla sen kertaluonteisuutta tai toistuvuutta, syitä ja seurauksia sekä väkivallan määrittelyä ja naisen paikkaa parisuhteessa. Usein väkivalta katkaisee parisuhteen luonnollisen kulun aikaan ennen väkivaltaa ja sen jälkeen. Epäselväksi ei jää, kuinka oman kumppanin väkivallan uhriksi joutuminen on naiselle yleensä järkytys, joka jättää parisuhteeseen sekä naisen elämään jäljen jollakin tavalla. Koettu väkivaltatilanne on tehtävä itselle ymmärrettäväksi; nähtävä se osana normaalia pariskunnan elämää, luokiteltava parisuhdeväkivallaksi tai joksikin siitä väliltä, mikä on naiselle hämmentävintä. Vastaajat antavat väkivallalle moninaisia merkityksiä ja selityksiä, jotka osaltaan määrittävät parisuhteen sekä naisen omaa tulevaisuutta. Naisen on väkivaltaa koettuaan määritettävä uudelleen sekä parisuhteensa että usein oma itsensä ja tehtävä päätöksiä sen pohjalta.

Vaikka aineistoni on suhteellisen pieni, eivätkä monet vastaajat kuvaile väkivaltaisista tilanteista tai suhteistaan muutamia lauseita laajemmin, tarinoissa toistuvat samat aiheet, joiden kautta väkivaltaa kuvataan. Sisällönanalyysin luokittelun kautta muodostuikin lopulta Taulukon 1. (ks. s. 57) havainnollistamat kolme yläluokkaa, joiden kautta vastaajat muodostavat kuvauksia väkivallasta selonteoissaan; uhrius, normaalius ja ristiriitaisuus. Nämä kategoriat määrittyvät vahvasti sen mukaan, millaisen sijan parisuhteessa vastaaja väkivallalle antaa ja miten hän jäsentää itseään suhteessa siihen. Tähän jäsentämiseen vaikuttaa itse väkivallan luonne, erityisesti sen toistuvuus tai kertaluonteisuus sekä se, onko nainen edelleen väkivaltaisessa suhteessa. Aineiston naiset raportoivat hyvin monenlaatuisesta, niin henkisestä, fyysisestä kuin seksuaalisestakin väkivallasta. Heidän kuvaamansa teot pitivät sisällään kaikkea uhkailusta ja kiinni pitämisestä nyrkillä lyömiseen ja kuristamiseen. Jotta ymmärrettäisiin vastaajien tapoja määrittellä ja kuvata väkivaltaa, kiinnitetään aluksi huomio itse väkivaltaan. Aloitankin tulosten esittelyn kappaleessa 6.1 luomalla kuvaa vastaajien parisuhteissa esiintyneen väkivallan luonteesta sekä seurauksista. Tämän jälkeen tarkastelen kappaleessa 6.2 varsinaisia aineiston naisten selonteoissaan muodostamia erilaisia kuvauksia parisuhteessa esiintyneestä väkivallasta suhteessa itseensä ja parisuhteeseensa sekä retorisen analyysin avulla myös sitä, miten he näitä kuvauksia rakentavat.

6.1 Väki­valta opiskelijanaisten parisuhteessa

Esittelen tässä kappaleessa taustoittavan kuvailun siitä, millaista väkivaltaa aineiston nuoret opiskelijanaiset raportoivat parisuhteissaan esiintyneen ja mitä seurauksia sillä on ollut. Alakappaleessa 6.1.1 tarkastelen erityisesti väkivallan kertaluonteisuutta tai toistuvuutta, itse väkivaltatekoja sekä niihin johtaneita syitä ja tilanteita. Alakappaleessa 6.1.2 kuvaan, millaisia fyysisiä ja henkisiä seurauksia vastaajat kertovat väkivaltatilanteista heille aiheutuneen sekä niiden merkitystä parisuhteen jatkumisen kannalta. Havainnollistaakseni naisten kuvauksia kokemuksistaan ja tuntemuksistaan, olen liittänyt otteita heidän kirjoituksistaan omien tulkintojeni lomaan. Nämä suorat lainaukset on kursivoitu ja tekstin sisällä merkitty myös lainausmerkein. Kohdat, joissa lainauksesta on poistettu osa, on merkitty kolmella pisteellä.

6.1.1 ”Kuole huora, kuole!” – Vä­kivallan luonne

Lievimpinä väkivallantekoina vastaajat kuvasivat kumppanin käyttämää henkistä väkivaltaa, jota esiintyi parisuhteessa yksinään tai yhdessä fyysisen kanssa. Henkinen väkivalta saattoi liittyä tiettyihin tilanteisiin tai olla jatkuvaa ja ilman selvää syytä esiintyvää. Aineiston naiset raportoivat miesten nimitelleen, nöyryyttäneen ja kontrolloineen heitä, esimerkiksi eristämällä heidät perheestä ja ystävistä tai estämällä heitä lukemasta yliopiston pääsykokeisiin. Vastaajat kuvailivat kumppaniensa uhkailleen heitä väkivallalla tai aseella, itsemurhalla tai itsensä vahingoittamisella sekä naisen tai molempien tappamisella.

Mies uhkasi toistuvasti tappaa itsensä minun ja ongelmiemme takia

Vastaajat kertoivat kumppaneiden myös manipuloineen heitä suoranaisesti tai vähitellen naisen huomaamatta, kiristäen näin vuosien saatossa otettaan naisesta. Vakavampiin väkivaltatilanteisiin liittynyt henkinen väkivalta teki fyysisistä teoista vielä vahingoittavampia, kun mies esimerkiksi ”teki kaiken hymy huulillaan, kuin vitsinä”. Vastaajat raportoivat miesten käyttämän fyysisen väkivallan olleen pääasiassa lievää kuten kiinni tarttumista ja pitämistä, satuttamista, kovakouraisuutta, pois työntämistä, läimäisyjä ja esineellä heittämistä. Väki­valta oli tällöin yleensä poikkeuksellista ja mies olikin saattanut käyttäytyä väkivaltaisesti vain kerran. Useat vastaajat kertoivat kuitenkin myös pidempään kestäneestä, toistuvasta väkivallasta, jolloin vakavimmissa tapauksissa väkivalta esiintyi tukehduttamisena, kuristamisena, nyrkeillä lyömisenä ja potkimisena päähän tai muualle vartaloon. Väki­valta saattoi olla parisuhteessa läsnä myös ilman suoranaista

kohdistumista naiseen ja purkautua yleisenä aggressiivisena käytöksenä kotona, kuten huutamisena, verhojen repimisenä ja muun irtaimiston hajottamisena.

Väkivaltaista tekoa kuvailtiin usein poikkeukseksi tai kertalaatuiseksi, jolloin vastaajat liittivät kumppanin teot tiettyihin tilanteisiin tai olosuhteisiin ja erottivat sen yleisestä väkivaltaisuudesta. Yleisimmin poikkeuksellista väkivaltaa esiintyi riitatilanteissa, joissa mies lopulta malttinsa menetettyään kävi naiseen käsiksi. Miehen kuvailtiin suuttuneen ja käyttäneen väkivaltaa myös silloin, kun nainen uhkasi jättää tämän tai jos mies vain luuli naisen jättävän tai suuttuneen miehelle. Riitatilanteisiin liittyi usein myös alkoholi tai muut päihteet. Humalassa miehestä tuli väkivaltainen tai aggressiivinen, mutta saattoi olla sitä myös ilman alkoholia.

Riitatilanne, tapahtuu harvoin kun mies menettää malttinsa.

Väkivallanteot tapahtuivat joka kerta kun olimme ”viihteellä”, tosin kuitenkin vasta kun olimme illan kinastelleet ja pääsimme vihdoin kotiseinien sisäpuolelle. Olen verbaalisesti lahjakkaampi – tyyppillistä naisille – ja sanojen loppuessa mieheni on ottanut minua esim. hiuksista kiinni.

Edellä olleessa katkelmassa vastaaja kertoo toistuvasta tilanteesta, jossa heidän yhdessä illanvietossa ollessaan ja molempien nautittua alkoholia, ilta lopulta päättyi miehen fyysisen väkivallan käyttöön. Väkiältä kuvataan kuitenkin poikkeuksellisenä ja sen syntyyn ovat osallisia myös sekä nainen että alkoholi. Joissakin tapauksissa miehen käyttäytymisen selitettiin johtuneen päihteiden käytöstä johtuvista erikoistilanteista, jossa miestä ei pidetty täysin vastuullisena omista teoistaan.

Entinen poikaystäväni käyttäytyi väkivaltaisesti humalassa. Hän oli aina niin sekavassa tilassa, ettei ollut itsekään tietoinen asiasta.

Päihteiden sekakäyttöön liittyviä ”pimahduksia”.

Miehen väkivaltaisuus liitettiin usein myös tämän henkiseen tilaan. Tällöin mies ei normaalisti ollut väkivaltainen, vaan ainoastaan ollessaan stressaantunut, sekavassa tilassa tai kun esimerkiksi parisuhteessa oli muita ongelmia. Miehen väkivaltaiseen käytökseen johtaneen mielialan nähtiin toisinaan johtuvan osaltaan tai kokonaan naisesta tai parisuhteesta, jolloin nainen otti vastuuta miehen väkivaltaisuudesta.

Minun pahoinvointini ja stressini saa kumppaninkin voimaan pahoin. Tämä pelottaa häntä ja hän yrittää jollain lailla suojautua ”negatiivisilta” tunteiltani käyttäytymällä aggressiivisesti.

Vastaajien kuvailemat vakavimmat väkivaltakokemukset vaihtelivat nimittelystä vakaviin fyysisiin tekoihin. Usein pahimpaan väkivaltatilanteeseen liittyi monta peräkkäistä fyysistä tekoa sekä lisäksi henkistä väkivaltaa kuten nöyryytystä, haukkumista tai uhkailua. Vastaaja kuvaili esimerkiksi miehen lukinneen tämän väkivaltatilanteen jälkeen vielä ulos ilman vaatteita ja kenkiä ja päästäneen sisään vasta ”saatuun nöyryytyksestä tarpeeksi”. Henkisellä vahingoittamisella saattoikin olla naiseen suurempi vaikutus kuin itse fyysisellä teolla. Vakavimmaksi väkivaltatilanteeksi ei siis välttämättä nimetty juuri fyysisesti vakavinta tai vahingoittavinta väkivallantekoa vaan tilanne tai teko, jolla oli naiseen henkisesti vahingollisin vaikutus.

Potku päähän, jonka seurauksena kaaduin. Henkisesti vahingoittavampaa oli kuitenkin se, että mies lukitsi minut parvekkeelle mennessäni tupakalle ja soittamaan ystävälleni tapahtuneen jälkeen. ... Jonkin ajan kuluttua soitin poliisille, josta kerrottiin, että mieheni oli juuri ilmoittanut minun häiritsevän kotirauhaa (vaikka yhteinen asunto) ja olevan väkivaltainen. Poliisi totesi, että koita nainen rauhoittua, se mies kuulosti olevan ihan hyvä tyyppi, eiköhän se anna sulle anteeksi, kun menet ja halaat.

Avopuolisoni tunkeutui väkisin vessaan, jonne olin paennut, löi minua nyrkein ja hakkasi päätäni lattiaan, kuristi kurkusta ja sylki samalla kasvoihini huutaen ”kuole huora, kuole!”

Kun vastaaja oli elänyt väkivaltaisessa suhteessa pidempään, yhtä tiettyä tilannetta tai tekoa vakavampana kuvattiin toistuva naisen vahingoittaminen henkisesti. Eräs pitkään jatkuneesta henkisestä väkivallasta kärsinyt nainen kertoi vakavimpana kokemanaan tekona miehen vuosia kestäneestä nöyryyttämisestä, sairaalloisesta mustasukkaisuudesta, kontrolloinnista ja manipuloinnista.

Hän eristi minut perheestäni ja ystäväistäni ja vaikutti mielipiteisiini ja kontrolloi ja arvosteli kulkemisiäni ja kaikkia ihmiskontaktejani. Hän oli sairaalloisen mustasukkainen ja haukkui minua jatkuvasti huoraksi ilman mitään syytä.

Vastaajat kuvasivat fyysistä väkivaltaa vakavampana myös miehen vallan käyttöä ja nöyryyttämistä kuten kasvoille sylkemistä, kylmään suihkuun raahaamista, sukupuolitaudin tartuttamista

tahallisesti sekä seksuaalista hyväksikäyttöä. Pahimmissa tapauksissa miehen väkivaltaisuudesta alkaneet tilanteet olivat myös saattaneet eskaloitua ja saada lopulta yllättävän lopun naisen yrittäessä päästä niistä pois. Tällöin naisen fyysiset vammat eivät välttämättä olleet suoranaisesti miehen aiheuttamia.

Myöhemmin saman riidan aikana hän otti ison keittiöveitsen ja sanoi tappavansa itsensä koska olin loukannut häntä enkä pidä häntä minään. Raivostuin ja puukotin itseäni vasempaan rintaan.

6.1.2 ”Rakkaus kaikesta huolimatta” – Väkivallan jälkeen

Väkivaltatilanteiden seuraukset olivat pääasiassa henkisiä, mutta vastaajat kuvailivat myös fyysisiä vahinkoja, vaikkakin harvoin ja nekin olivat suhteellisen vähäisiä. Vakavimpia fyysisiä seurauksia olivat muun muassa mustelmat, kihelmöinti, jäljet iholla sekä arpi polvessa. Pahimmassa tapauksessa nainen joutui tilanteen jälkeen sairaalahoitoon teho-osastolle ja psykiatriseen hoitoon suljetulle osastolle.

Luottamuksen menetys, joskus jokunen mustelma, ei fyysisiä vahinkoja.

Henkisten vahinkojen korostettiin usein olleen fyysisiä merkittävämpiä ja pitkäkestoisempia. Ne saattoivat ajan myötä lievetä tai muuttaa muotoaan, mutta eivät silti kadonneet kokonaan vuosienkaan saatossa. Jo unohdetut muistot saattoivat myöhemmin nousta pintaan uudelleen esimerkiksi televisiosta nähdyn väkivaltatilanteen jälkeen. Moneen koettu väkivalta oli jättänyt jälkeensä pelon, joka saattoi kestää pitkään yhdenkin tapahtuman jälkeen. Vastaajat kuvailivat pelkäävänsä väkivaltaista miestä, riita- ja muita väkivaltaan johtaneita tilanteita, mahdollista seuraavaa kertaa, jolloin mies käyttää väkivaltaa sekä väkivaltaa yleensä. Pelko näyttytyi myös jähmettymisenä, turvattomuutena, masentumisena, painajaisina ja ahdistuksena.

Näin pitkään painajaisia, olin kuulemma usein unissani huutanut esim. ”älä lyö, älä tapa...”.

Vastaajat kokivat menettäneensä luottamuksensa kumppaniinsa, miehiin tai jopa koko yhteiskuntaan, joka ei ole ollut heitä kohtaan oikeudenmukainen. Oman kumppanin väkivallan kohteeksi joutuminen sai vastaajat tuntemaan tulleeensa nöyryytetyksi ja alistetuksi sekä häpeämään, mikä muun muassa esti puhumasta väkivallasta kenellekään. Joillakin taas pintaan nousivat viha ja uhma. Tällöin nainen kieltäytyi kokemasta häpeää tai syyllisyyttä ja koki väkivallasta avoimesti

puhumisen terapeutiseksi. Vihan avulla nainen saattoi myös lopulta päästä irti väkivaltaisesta suhteesta.

Väkivalta jättää pelon omasta turvallisuudesta ja toisaalta rajoittaa itsemääräämisoikeutta. Ehkä oikea sana kuvaamaan jäljellejäänyttä tunnetta on nöyryytys.

Miehen väkivaltaisuus aiheutti usein naiselle syviä itsetunto-ongelmia, joilla saattoi olla pitkäaikaisia ja vakaviakin seurauksia, kuten itsetuhoisuutta sekä syömishäiriöön ja alkoholismiin sairastumisen. Naisen on täytynyt opetella arvostamaan itseään uudelleen ja joitakin on tässä auttanut uusi, hyvä parisuhde kuten seuraavassa katkelmassa.

Itsetuntoni oli vuosikausia eron jälkeenkin nollassa. En pitänyt itseäni minään. ... Yritän vieläkin aina miellyttää kaikkia ja tunnustelen tarkasti ilmapiiriä. Olen yhä vihainen ex-miehelleni, suorastaan vihaan häntä. Hän pilasi nuoruuteni. Itsearvostukseni on palannut vasta viime aikoina, oltuani uudessa normaalissa parisuhteessa lähes 9 vuotta.

Sen lisäksi, että menneisyydessä koettu väkivalta sai vastaajat pitkään suhtautumaan eri tavalla itseensä, väkivalta vaikutti myös heidän suhtautumiseensa miehiin yleensä sekä myöhempisiin parisuhteisiin. Nainen saattoi ajatella ”olevansa jotain vain miehen kautta” tai että kaikki miehet vahtivat ja määräilevät puolisoitaan. Seksuaalisen väkivallan kokeminen taas sai vastaajan menemään joksikin aikaa ”seksuaalisesti lukkoon”. Seuraavissa parisuhteissaan vastaajat saattoivat olla tarkkoja siitä, miten mies heitä kohteli ja olivat herkistyneitä tilanteille, joissa oli läsnä mahdollinen väkivallan uhka. Moni vastaaja mainitsi, että väkivallan seuraukset kulkivat tavalla tai toisella muistoissa mukana aina.

Vain muutama vastaaja kertoi jättäneensä miehen heti tämän käyttäytyttyä väkivaltaisesti ensimmäisen kerran. Toisilla taas vasta pahin suhteessa koettu väkivaltilanne sai naisen lähtemään. Yksikin väkivaltainen teko saattoi kuitenkin jäädä vaikuttamaan suhteen taustalle, vaikka eroa ei heti olisi tullutkaan. Myös oman kodin merkitys muuttui siellä koetun väkivallan myötä. Eräs vastaajista kertoikin muuttaneensa heti ensimmäisen väkivaltilanteen jälkeen pois yhteisestä kodista, koska ei tuntenut sitä enää turvalliseksi, mutta jatkaneensa suhdetta vielä seurustelutyypisenä. Vastaajat perustelivat väkivaltaiseen suhteeseen jäämistään moninaisilla syillä, joihin vaikutti se, oliko nainen edelleen kyseisessä suhteessa sekä oliko väkivaltaa esiintynyt

kerran vai useammin. Pitkään jatkunut, toistuva väkivalta kuului pääasiassa jo päättyneisiin suhteisiin ja nämä vastaajat pohtivatkin syitä suhteeseen jäämiselleen kärsimyksensä huolimatta. Vastaajat selittivät valintaansa tällöin useimmin omalla henkisellä tilallaan tai epävakaudellaan. Nuoren iän ja naiiviuden nähtiin vaikuttaneen omaan ajatteluun sekä käsitykseen parisuhteesta ja itsestä muiden silmissä. Eroaminen nähtiin nolona ja nöyryyttävänä vaihtoehtona, varsinkin jos lähipiiri oli vastustanut suhdetta, jolloin nainen koki joutuvansa myöntämään epäonnistumisensa eron myötä. Ero tarkoitti myös sitä, että nainen olisi jäänyt yksin, mikä tuntui parisuhteessa olemisen jälkeen mahdottomalta ja nololta. Vastaajat pelkäsivät, etteivät pärjäisi yksin, eivätkä löytäisi enää uutta kumppania. Useammat vastaajat kertoivatkin halunneensa olla parisuhteessa hinnalla millä hyvänsä, jolloin omat oikeudetkin jäivät vähäpätöisimmiksi suhteen jatkumisen rinnalla. Eräs vastaajista kuvailikin parisuhteessa olemisen merkinneen osoittamista itselle ja muille, ”että on tärkeä ja että joku haluaa minutkin”. Suhteen päättäminen ylipäätään koettiin vaikeana ja sitä vaikeutti usein entisestään liiallinen kiintymys mieheen.

Niissä elämäntilanteissa parisuhteesta lähteminen on tuntunut raskaalta ja muuta vaihtoehtoista elämäntilannetta on ollut vaikea nähdä. On ollut ajatuksia siitä, etten ansaitse parempaa ja että tämä on kohtaloni.

Omaan kohtaloonsa alistuminen, kuten eräät vastaajat tilanteensa näkivät, kiinnitti heitä väkivaltaiseen parisuhteeseen. Pitkään kestänyt väkivalta vaikutti naisen omaan kuvaan itsestä ja omasta arvosta, eikä hän enää kokenut ansaitsevansa parempaa, vaan hyväksyi elämäntilanteensa väkivallan uhrina ja jäi suhteeseen. Pitkään jatkunut väkivalta myös passivoi naisia, eikä heillä välttämättä enää ollut voimia lähteä. Yksi vastaajista kuvailikin olleensa lopulta ”masentunut ja kyvytön tekemään päätöksiä”. Väkivallan alkaessa ensin henkisenä ja muuttuessa myöhemmin fyysiseksi, nainen oli jo henkisesti hyvin väsynyt ja uskoi tarvitsevansa ja rakastavansa miestänsä. Nainen raportoi miehen kontrolloineen ja manipuloineen häntä ruokkimalla näitä ajatuksia heidän ainutlaatuisesta suhteestaan, jota ilman nainen ei pärjäisi. Naisen henkiseen tilaan ja väkivaltaisen suhteen jatkamiseen vaikuttikin usein vahvasti myös miehen moninainen manipulointi. Miehen raportoitiin muun muassa olleen katuva, antaneen lupauksia paremmasta, anelevan ja osaavan halutessaan olla ”maailman ihanin”. Vastaajia kiinnitti suhteisiin usko parempaan sekä miehen muuttumiseen. Mies saattoi myös perustella väkivallankäyttöään esimerkiksi selittämällä väkivallan osaksi intohimoista parisuhdetta. Toisaalta vastaajat kertoivat miehen myös uhkailleen väkivallalla, itsensä satuttamisella tai itsemurhalla, jos nainen jättää tämän. Vastaajista uhkaukset tuntuivat

todellisilta ja niiden toteuttaminen mahdolliselta, joten he eivät uskaltaneet lähteä. Vastaajat pelkäsivät lähtemisen seurauksia myös ilman miehen suoranaista uhkailua.

Pari vuotta sitä tuli aikanaan katseltua, ja mies kyllä teki kaikkensa anelusta ja lupailusta manipulointiin ja kiristämiseen, että jäisin.

Pelko kumppanin reaktiosta jos jätän hänet (lisää väkivaltaa), pelko siitä, etten enää löytäisi uutta kumppania, tunne, etten ansaitse parempaa.

Useat vastaajat mainitsivat parisuhteen muiden tekijöiden olleen syynä suhteeseen jäämiselle väkivallasta huolimatta. Tällaisia syitä olivat parisuhteen, miehen tai molempien hyvät puolet, jotka tasapainottivat huonoja puolia eli väkivaltaa. Itse parisuhde ei siis ollut aina huono ja mies saattoi olla unelmakumppani muuten, paitsi ollessaan väkivaltainen. Muutamat vastaajat kuvailivatkin miestä esimerkiksi hurmaavaksi ja rakastavaksi. Yhtenä suurena syynä parisuhteeseen jäämiseen mainittiin usein rakkaus kuten seuraavassa katkelmassa.

Poikaystävän uhkailu, hyvä taloudellinen tilanne, yhteinen ystäväpiiri, rakkaus toista kohtaan kaikesta huolimatta.

Vastaushetkellä väkivaltaisesti käyttäytyneen miehen kanssa edelleen suhteessa eläneiden vastaajien antamat syyt suhteeseen jäämiselle erosivat väkivallasta irrottautuneiden naisten perusteluista. Vastaajat kuvasivat tällöin väkivaltaa poikkeukseksi tai poikkeukselliseksi ja suhteessa pysymistä perusteltiin pääasiassa sillä, että väkivaltaisista tilanteista oli ollut vain yksi. Tämän yhden kerran ei nähty tekevän koko suhteesta väkivaltaista, vaan sitä kuvattiin poikkeukseksi muuten hyvässä parisuhteessa. Usein tilanteesta oli keskusteltu ja se oli sovittu ja unohdettu. Kerta onkin voinut jäädä ainoaksi ja suhde on jatkunut jo vuosia sen jälkeen. Muutama vastaaja myös mainitsi, ettei tämän yhden poikkeuksen vuoksi pelkää parisuhteessaan, mutta ei kuitenkaan hyväksyisi enää toista kertaa. Itse väkivaltaa kuvattiinkin tällöin vähäiseksi, ”*osittain vahingoksi*” tai todettiin, ettei ”*toinen ymmärtänyt oikean ja väärän rajaa*”.

Uskon, että oli kertalaatuinen eikä sen jälkeen ole tullut mitään vastaavanlaisia tilanteita. En ole kertaakaan pelännyt mitään tapahtuvan. Toista kertaa en sietäisi.

Vastaaja saattoi kertoa miehen käyttäneen fyysistä väkivaltaa useamminkin kuin kerran, mutta luonnehti tilanteita silti ”*poikkeukselliseksi*” tai ”*yksittäisiksi kerroiksi*”. Usein väkivalta liittyi tällöin joihinkin tiettyihin tilanteisiin kuten riitelyyn tai alkoholin käyttöön. Miehen ei nähty olleen

yksin vastuussa riitoihin liittyvästä väkivallasta, sillä nainen kuvattiin niissä toisena osapuolena ja mahdollisesti provosoineen miestä sanallisesti. Myös alkoholi nähtiin lieventävänä tekijänä miehen toiminnassa.

Korostan, ettei suhde ole pääsääntöisesti väkivaltainen. En elä väkivallan pelossa, asiat on selvitetty. Olen myös joutunut miettimään omaa käyttäytymistäni riitatilanteissa.

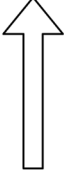
Teot ovat myös sattuneet aina silloin, kun minä olen tolaltani.

Myös silloin kun väkivalta on ollut poikkeuksellista, vastaajat näkivät miehen ja parisuhteen hyvien puolien painavan enemmän kuin yksittäisen väkivallan. Muun muassa rakkaus, hyvä perusarki ja riitelyn vähentyminen, mainittiin perusteluina suhteen jatkumiselle.

6.2 Väkivallan kuvauksien rakentaminen

Tutkimukseni päätuloksena on sisällönanalyysin avulla tuotettu ja retorisen analyysin näkökulmasta lisäanalysoitu kuvaus naisten tavoista kuvata parisuhteessa esiintynyttä väkivaltaa suhteessa itseensä ja parisuhteeseensa. Vastaajat tukeutuvat vahvasti kategorisointiin kuvaillaessaan väkivaltaa. Selontekojen taustalla vaikuttaa naisen oman parisuhteen lähtökohtainen luokittelu suhteessa väkivaltaan. Aikaisemmissa parisuhteissaan väkivaltaa kokeneiden vastaajien kertomukset erosivat monella tavalla niiden vastaajien väkivallan kuvauksista, jotka elivät edelleen suhteessa, jossa kumppani on käyttäytynyt väkivaltaisesti. Myös väkivallan toistuvuus ja kokonaisvaltaisuus parisuhteessa määritteli naisen kokemusta väkivallasta sekä hänen tapansa kertoa siitä. Aineiston luokittelun kautta olen muodostanut kolme pääkategoriaa, jotka määrittävät vastaajien kuvausta heidän parisuhteissaan esiintyneestä väkivallasta; normaalius, uhrius ja ristiriitaisuus. Nämä pääluokat muotoutuivat Taulukon 1. osoittamalla tavalla liukuvasti suhteessa väkivallan kategorisointiin sen mukaan, miten vastaajat luokittelivat parisuhteessa esiintyneen väkivallan sekä miten he jäsensivät itseään ja parisuhdettaan suhteessa siihen. Silloin, kun vastaaja näki väkivaltatilanteet poikkeuksellisina, osana normaalia parisuhdetta ja siinä esiintyviä konflikteja, kokemuksia kuvattiin normaaliuden kautta. Toisessa ääripäässä naisen kuvausta määritteli uhrius. Tällöin vastaaja nimesi suhteessa esiintyneet teot tai tilanteet parisuhdeväkivallaksi sekä itsensä uhriksi ja tapahtumista raportoitiin uhrin näkökulmasta. Normaaliuden ja uhriuden väliin jäi ristiriitainen käsitys parisuhteessa esiintyneestä väkivallasta, jota ei poikkeuksellisuutensa tai lievyytensä vuoksi nimetä suoranaisesti parisuhdeväkivallaksi, mutta jonka ehkä pelätään tulevaisuudessa saavan jatkoa ja muuttuvan sellaiseksi.

Väkivallan kuvailu	Väkivallan kategorisointi
<p>Uhrinus Nainen parisuhdeväkivallan uhrina</p>	<p>Parisuhdeväkivalta</p> <p>Normaali Parisuhde</p>
<p>Ristiriitaisuus Väkivalta määrittelemättöminä poikkeuksina parisuhteessa</p>	
<p>Normaalius Väkivallanteot normaalin parisuhteen osana</p>	

Taulukko 1. Väkivallan kuvailu suhteessa väkivallan kategorisointiin

Väkivallan kuvailun tapoja määrittävät pääluokat muodostuvat liukuvasti alaluokkien yhdistelmästä, sillä ne pitävät sisällään useampia ja risteävästi samoja alaluokkien elementtejä, mutta niille annettu merkitys eri yläkategorioissa vaihtelee. Esimerkiksi toimijuus näyttäytyy kaikissa yläluokissa, mutta uhriuden kategoriassa täysin eri näkökulmasta kuin normaaliuden, kun taas ristiriitaisuuden kategoria pitää sisällään molempia toimijuuden näkökulmia. Uhriuden kautta tehtyä selontekoa värittääkin selkeimmin toistuvan fyysisen väkivallan seurauksena koettu pelko, vaihtoehdottomuus ja omaan osaansa alistuminen sekä faktojen kaunistelematon raportointi väkivallanteoista sekä niiden syvistä seurauksista vastaajan koko minään. Toimijuus näyttäytyy tällöin tunnistettuna hyveenä, johon parisuhdeväkivallan uhri ei ole kyennyt, vaan on jäänyt väkivaltaiseen suhteeseen. Toisessa ääripäässä parisuhteessa esiintyneitä väkivaltatilanteita kuvailtiin normaaliuden kautta ja korostettiin niiden poikkeuksellisuutta sekä fyysisten vammojen vähäisyyttä ja selitettiin väkivallantekoja esimerkiksi vahingolla. Tällä tavalla perusteltiin tilanteiden luokittelu parisuhdeväkivallan ulkopuolelle ja sen myötä ongelmattomiksi. Väkiältä kuvattiin vain pienenä osana muuten hyvää parisuhdetta, jossa väistämättä syntyy konflikteja, joissa nainen on myös toisena osapuolena ja jotka voivat eskaloitua fyysisiksi. Vastaajat korostivat toimijuutta tällöin mahdollisuutenaan lähteä suhteesta koska tahansa niin halutessaan sekä ilmaisemalla selkeästi, etteivät hyväksyisi varsinaista parisuhdeväkivaltaa.

Parisuhteessa esiintyneen väkivallan määrittely nähdään tässä siis jatkumona, jolloin ääripäiden väliin jää harmaa alue, jossa väkiältä ei sijoitettu varsinaisesti kumpaankaan luokkaan. Tällöin

vastaajan väkivallan määrittely muille sekä itselleen jäi ristiriitaiseksi. Tämä yläkategoria pitää sisällään elementtejä sekä parisuhdeväkivallan että normaaliuden alaluokista. Vaastaaja korosti väkivallan poikkeuksellisuutta, vähäisiä vammoja sekä sitä, ettei pelännyt parisuhteessaan. Hän saattoi kuitenkin kuvailla useampia, vakaviakin fyysisiä väkivaltatilanteita sekä pohtia, mihin tilanteet tulevaisuudessa voivat johtaa. Toimijuutta korostettiin jälleen mahdollisuutena lähteä koska tahansa, mutta nainen ei kuitenkaan voinut olla täysin varma miehen reaktiosta tällaisessa tilanteessa. Uhrius näyttäytyi kuitenkin näiden vastaajien tarinoissa jo osaltaan siinä, että he kertoivat pyrkivänsä säätelemään omaa käyttäytymistään välttääkseen mahdolliset väkivaltatilanteet.

Esittelen seuraavaksi nämä kolme tapaa kuvata parisuhteessa esiintynyttä väkivaltaa sekä miten vastaajat näitä kuvauksia rakentavat erilaisia retorisia keinoja käyttäen. Lainaamani vastaajien kertomusten katkelmat on kursivoitu ja olen alleviivannut kohdat, joissa kertoja käyttää retorisia keinoja.

6.2.1 Uhrius

Entisissä suhteissaan väkivaltaa kokeneiden vastaajien kuvauksia määritti tilanteiden tosiasiallinen, neutraali kuvailu sekä oman toiminnan tai paremminkin juuri toimimattomuuden pohtiminen ja selittäminen. Nämä väkivallasta jo irtautuneet naiset kategorisoivat parisuhteensa väkivaltaiseksi ja kertoivat kokemuksistaan uhriuden kautta. Retorisina keinoina he käyttivät ääri-ilmaisuja, numeerista ja ei-numeerista määrällistämistä, metaforia sekä puhujakategorioilla oikeuttamista (ks. s. 44–47). Koska tapahtumista oli kulunut jo aikaa, vastaajat kuvailivat niitä etäännyttämällä nykyisen kertoja-minänsä silloisesta kokija-minästä. Naiset loivat kuvaa elämästään väkivaltaisessa parisuhteessa konkreettisten tekojen sekä niiden seurausten kautta, tilanteita värittämättä, selittelemättä tai niiden tekijää puolustelematta kuten ”*Heitto kaappia päin kaulasta kiinni pitäen ja tämän jälkeen kuristaminen.*” Väkiältä määrällistettiin sanallisesti toistuvaksi ja pitkäkestoiseksi, mahdollisesti vuosia jatkuneeksi sekä mielivaltaiseksi, jolloin miehen käytökselle ei anneta syytä eikä sitä liitetä tiettyyn tilanteeseen kuten riitelyyn, jossa nainen olisi tilanteen toisena osapuolena. Vastaaja ei muullakaan tavalla ottanut vastuuta miehen väkivaltaisuudesta, vaikka mies oli saattanut naista siitä syyttääkin. Vaikka mies olisi ollut väkivaltainen vain ollessaan humalassa, alkoholilla ei kuitenkaan vähennetty miehen vastuuta käytöksestään, kuten seuraavassa esimerkissä.

Väkivaltaisuutta on esiintynyt eniten humalatilassa. Jos entinen poikaystäväni alkoholia nautittuaan luuli minun suuttuneen tai aikovan jättää hänet niin ei päästänyt pois kotoa, piti väkisin kiinni ja satutti. Näin kävi välillä myös selvin päin.

Myös mahdollisista fyysisistä vammoista kerrottiin faktuaalisesti niitä liioittelematta tai vähättelemättä: ”*Kuristusjäljet kaulassa seuraavina päivinä.*” Väkivallan seuraukset olivat näillä vastaajilla pääosin henkisiä, vaikkakin vakavia kuten lamaannuttavaa pelkoa, masennusta ja itsetunto-ongelmia, eikä niitä vähätellä tai pidetä fyysisiä vähäpätöisempinä. Päinvastoin henkisiä seurauksia korostetaan ja kuvataan elämään kokonaisvaltaisesti vaikuttavina tekijöinä, jotka ovat myös estäneet naista lähtemästä väkivaltaisesta suhteesta. Mustelmat paranevat, mutta henkiset jäljet jäävät syvemmälle. ”*Ikuinen muisto jäi*” kuvaa ääri-ilmaisun kautta kokemuksen peruuttamatonta vaikutusta. Pidemmän aikaa väkivallasta kärsineiden vastaajien kertomuksista välittyi selkeimmin kuva uhrin asemasta, jossa nainen on lamaantunut, tilannettaan häpeävä ja osaansa alistunut. Nainen ei tuntenut ansaitsevansa parempaa ja tyytyi passiivisesti kohtaloonsa. Oma toimimattomuutta ja suhteeseen jäämistä perusteltiinkin tällöin omalla henkisellä epävakaudella ja kyvyttömyydellä lähteä. Toimijuuden hyve tunnistettiin passiivisuuden vastakohtana ja nainen ihmetteli itsekin ”*miksi en lähtenyt ensimmäisen lyönnin jälkeen*” ja käytti metaforaa kuvaillessaan olleensa ”*kuin hypnotisoitu*”, ulkopuolelta ohjailtu, voimaton muuttamaan omaa tilannettaan. Vastajat kuvailivat miehen myös uhkailleen ja manipuloineen naista monin keinoin ja saaneen näin naisen tuntemaan vaihtoehtonsa vähäisiksi, koska ei kyennyt esimerkiksi ottamaan harteilleen miehen mahdollista itsemurhaa naisen lähtiessä. Väkivallan uhri pelkäsi myös itsensä puolesta, sillä luvassa saattaisi olla lisää ja vakavampaa väkivaltaa, jos nainen yrittäisi lähteä. Oma toimijuutta korostettiin erityisesti juuri silloin, kun parisuhteesta on uhkista huolimatta lopulta päässyt irtautumaan.

Hänen henkinen tilansa heikentyi entisestään ja lopulta vihasin häntä niin paljon, että sain lähdettyä välittämättä edessäolevasta itsemurhayrityksestä.

Toimijuuden hyvettä korostettiin myös silloin, kun menneisyydessä koettu väkivalta on kasvattanut naista ja tehnyt tästä vahvemman. Tällöin vastaaja käytti selkeimmin hyväkseen puhujakategorioita ja etäännytti itsensä silloisesta voimattomasta uhrista, joka jäi väkivaltaiseen suhteeseen ja kuvaili silloisia syitä suhteeseen jäämiselle esimerkiksi seuraavasti:

Hölmöys ja naiivius. Ei sille ole järkevää selitystä, kaipa toisesta haluaa aina uskoa parasta ja totuuden myöntäminen on oma prosessinsa. Nyt tiedän paremmin.

Omaa toimimattomuutta kuvailtiin hölmöydeksi, mutta kokemuksesta viisastuneena nainen ei enää vastaavaa kohtelua sietäisi, vaan tarinan kirjoittaja olikin nyt vahva toimija. Yhdessä poikkeavassa kertomuksessa nainen kuvaili entistä kumppaniaan läheisriippuvaiseksi, mustasukkaiseksi, kateelliseksi ja vaaralliseksi narsistiksi, joka käytti henkistä ja fyysistä väkivaltaa vuosien ajan. Samalla hän kuitenkin ylisti miestä luetellen pitkän listan tämän hyviä puolia käyttäen ääri-ilmaisuja kuten ”todella hyvä sängyssä - parasta seksiä, mitä olen koskaan saanut” ja ”rakasti minua kiihkeämmin kuin kukaan koskaan”. Ylistyksen perään hän toteaa ”..siksi olinkin hänen kanssaan”, missä korostuu jälleen tietoinen valinta suhteeseen jäämisestä sekä oman toiminnan perustelu. Toimijuus nousee mielenkiintoisella tavalla esiin myös erään vastaajan tarinassa, jossa mies yritti kuristaa naisen tämän nukkuessa, jonka jälkeen ”muutin tietysti pois miehen luota”. Yhteisestä kodista pois muuttaminen nähdään tässä itsestäänselvyyttenä, yleisenä normina naisen toiminnalle väkivaltatilanteen jälkeen. Tämän jälkeen nainen kertoo:

Se, että väkivalta tapahtui silloisessa kodissani tuntui pahimmalta. Olen tottunut pitämään kotia ehdottoman turvallisenä paikkana. En voinut kuvitella joutuvani tuollaisen kohteeksi. ... Jatkoin suhdetta vielä muutaman kuukauden seurustelutyyppisenä. ... Luottamusta ei kuitenkaan saanut takaisin, joten lopetin suhteen. ... Suurin virheeni oli, että en uskaltanut tehdä rikosilmoitusta. Mies ei joutunut vastuuseen teostaan.

Vastaajan oma toimijuus korostuu sanoissa ”muutin”, ”jatkoin” ja ”lopetin”, jolloin nainen ei ole voimaton uhri, vaan aktiivinen toimija. Naista ei voidakaan syyttää toimimattomuudesta; hän lähti heti kodistaan, jota ei enää tuntenut turvalliseksi, mutta antoi vielä miehelle mahdollisuuden ja jatkoi seurustelua, kunnes päätti suhteen lopullisesti. Tästäkin huolimatta nainen koki, ettei toiminut tarpeeksi. Naisen vastuulla on itsensä pelastamisen lisäksi huolehtia myös siitä, että miestä rangaistaisiin teoistaan. Tässä suhteessa naisen toimijuus siis kuitenkin epäonnistui; ”en uskaltanut”. Vastaaja korosti ääri-ilmaisun avulla vielä sitä, kuinka juuri tämä oli hänen suurin virheensä, ei esimerkiksi koko nimenomaisen suhteen aloittaminen. Nainen käytti puhujakategorioilla oikeuttamista myös pyrkiessään osoittamaan puhuvansa niin sanotun normaali-

ihmisen kategoriasta, jolloin ei voinut kuvitellakaan joutuvansa uhrin asemaan, kunnes yllättäen kävikin toisin.

6.2.2 Normaalius

Vastaajat, jotka edelleen elivät parisuhteessa, jossa olivat kokeneet väkivaltaa, eivät kategorisoineet kokemuksiaan parisuhdeväkivallan piiriin eivätkä myöskään parisuhdettaan väkivaltaiseksi. He määrittivät väkivaltatilanteet tavallisessa parisuhteessa esiintyviksi poikkeustilanteiksi ja kertoivat väkivallasta normaaliuden kautta. Vastaajat käyttivät retorisia keinoja numeerista ja ei-numeerista määrällistämistä, ääri-ilmaisuja, puhujakategorioilla oikeuttamista, ilmaisujen värittämistä ja mahdollisilta vastaväitteiltä suojautumista sekä antoivat tosiasioiden puhua puolestaan (ks. s. 44–47). Nämä aineiston naiset luokittelivat väkivaltaisen parisuhteen sellaiseksi, jossa nainen pelkää väkivaltaa oman turvallisuutensa vuoksi, jossa väkivalta on mielivaltaista, toistuvaa ja niin vakavaa, että siitä aiheutuu vakavia fyysisiä vammoja. Vastaajat oikeuttivat kirjoittamaansa kokijan puhujakategoriaa käyttäen sekä korostaen sitä, etteivät oman kokemuksensa mukaan itse elä tällaisessa suhteessa. He perustelivat väkivallan kategorisointiaan määrällistämällä ei-numeerisesti kokemansa väkivallan kertaluonteiseksi, poikkeukselliseksi tai vähäiseksi ja fyysiset vammat vähäisiksi tai puuttuviksi sekä liittämällä väkivallan tiettyihin tilanteisiin kuten riitoihin tai miehen stressaantuneisuuteen. He vähätelivät väkivaltaa selittelemällä miehen tekoja, muun muassa kuvaamalla miehen kuristaneen *”huomaamattaan liian lujaa”*, jolloin miestä ei voitu syyttää tahallisesta vahingoittamisesta. Kuvaillessaan väkivallan tiettyihin tilanteisiin liittyväksi, he ottivat myös itse vastuuta miehen väkivaltaisuudesta. Seuraavassa esimerkissä vastaaja käyttää lisäksi ääri-ilmaisuja korostaakseen väkivallan poikkeuksellisuutta parisuhteessa.

”Koen, että väkivaltaisuutta ei ole niin paljon, että olisi ongelma. Monesti tilanne kärjistyy vasta tosin pahoissa riidoissa, joissa olen itse vähintään toisena osapuolena.”

Vastaajat värittivät ilmauksiaan esimerkiksi kuvatessaan väkivallantekojen tapahtuvan *”joka kerta kun olimme ’viihteellä’”*, jolla viitattiin molempien alkoholinkäyttöön yhteisen illanvieton aikana kodin ulkopuolella ja luotiin kuvaa tavallisen hauskapidon eskaloitumisesta käsirysyksi. Kirjoittaja jatkoi tilanteen värittämistä kepeämmäksi perustellessaan parisuhteen jatkamista uskolla siihen, *”että jokaisessa suhteessa voi olla ’poikkeustilanteita’, joista moiset kännimätsit ovat hyvä esimerkki.”* Katkelmassa kertoja antoi myös tosiasioiden puhua puolestaan liittäessään

kännimatseiksi nimeämänsä väkivaltatilanteet riitatilanteisiin, joita väistämättä esiintyy kaikissa parisuhteissa ja normalisoi näin väkivallan osaksi tavallista parisuhdetta. Monet vastaajat kuvailivatkin väkivaltaa vain yhtenä palasena parisuhteen menneisyyttä, jonne se on yhdessä käsittelyn jälkeen haudattu, eikä enää vaikuta nykyhetkeen.

Korostan, ettei suhde ole pääsääntöisesti väkivaltainen. En elä väkivallan pelossa, asiat on selvitetty.

Toimijuus esiintyy myös näiden vastaajien selonteoissa, mutta eri tavalla kuin uhriuden näkökulmasta kuvailtuna. Aineiston naiset korostivat omaa osuuttaan siinä, että ovat itse olleet selvittämässä väkivaltaisuutta, joka on yhdessä päätetty unohtaa ja jonka syntyynkin nainen saattaa kokea esimerkiksi riitatilanteessa vaikuttaneensa. Lisäksi vastaajat osoittivat tunnistavansa toimijuuden hyveen sekä normin väkivallan hyväksymättömyydestä parisuhteessa, muun muassa päättämällä kertomuksensa toteamukseen ”toista kertaa en sietäisi”. Yksi väkivaltainen tilanne hyväksyttiin kategorisoituna poikkeukseksi, mutta toinen kerta luokiteltaisiin ehkä jo parisuhdeväkivallaksi, jolloin nainen toimisi väkivallan lopettamiseksi. Vastaajat korostivatkin parisuhteen tai miehen hyviä ominaisuuksia, joiden rinnalla yksittäinen tai yksittäiset väkivaltatilanteet näyttäytyivät vain yhtenä huonona puolena. Vastaajia kiinnittikin suhteeseen muun muassa ”rakkaus, hyvä ja toimiva perusarki”, pelon tai kyvyttömyyden lähteä sijaan.

6.2.3 Ristiriitaisuus

Kaikkien nykyisessä parisuhteessaan väkivaltaa kokeneiden vastaajien tarinat eivät olleet yhtä yksioikoisia, vaan ne erosivat muiden naisten kertomuksista sisäisellä ristiriitaisuudellaan. Vastaajat käyttivät retorisia keinoja ääri-ilmaisuja, metaforia, vahvistusta, liittoutumisasteen säätelyä sekä puhujakategorioilla oikeuttamista (ks. s. 44–47). Nämäkään aineiston naiset eivät luokitelleet kokemuksiaan parisuhdeväkivallan piiriin, vaan kuvasivat parisuhteessa esiintynyttä väkivaltaa satunnaiseksi, riitoihin liittyväksi sekä niin lieväksi, ettei fyysisiä vammoja juurikaan aiheutunut. Tätä merkityksenantoa vastaan puhuivat kuitenkin fyysisten väkivaltatekojen sekä syvien henkisten vahinkojen raportointi, kuten seuraavassa uhriuden näkökulmaa muistuttavassa synkässä kuvauksessa.

Joskus kun en koe pystyvänä täyttämään ankaria vaatimuksiani, minun tekee mieli vahingoittaa itseäni. Pahimpina hetkinä olen hysterinen ja minusta tuntuu ettei minulla ole näin huonona ihmisenä oikeutta elää. Ettei minusta ole mihinkään muuhun kuin kuopan pohjalle.

Vastaaja kirjoitti tässä selkeästi kokija-kertojan asemasta käyttäen ilmauksia ”en koe” ja ”minusta tuntuu” kuvatessaan nimenomaan omia väkivallan aiheuttamia henkisiä seurauksia. Yhdistämällä ääri-ilmaisun ”mihinkään muuhun” metaforaan ”kuin kuopan pohjalle” vastaaja kuvasi uhrin lohdutonta näkemystä omasta täydellisestä arvottomuudesta.

Naisten selontekojen ristiriitaisuus tuli ilmi myös itse sisällön vastakkaisuuksina. Tällöin vastaaja esimerkiksi korosti suoranaisen fyysisen väkivallan puuttumista toteamalla ”mutta koskaan hän ei ole käynyt kiinni minuun”, mutta seuraavaksi mainitsi miehen läimäisseen häntä. Myös alla olevassa esimerkissä nainen kuvaili väkivallan olleen ”enimmäkseen nimittelyä”, mutta kertoi kuitenkin heti seuraavassa lauseessa miehen piiskanneen tätä vetoketjullisella takilla. Sana ”piiskaaminen” on sijoitettu sulkuihin tarkentamaan lyömistä ja piiskaaminen ehkä korostaakin tilanteen alistavuutta naista kohtaan. Näissä ristiriitaisissa kuvauksissa aineiston naiset myös ottavat vastuuta miehen väkivaltaisuudesta kuten seuraavassa katkelmassa, jossa vastaaja liittää väkivaltilanteet omaan ”jäkättämiseensä”, joka voidaan nähdä miehen provosoimisena.

Satunnaista, enimmäkseen nimittelyä, liittyy yleensä hyvin pieniin riitoihin ja omaan jäkättämiseeni”; mutta ehkä n. 1krt / 2-3 kk:ssa. ... Nimittelyä ”mä voisin tappaa sut” / (eri aikaan:) ”lyöminen” (piiskaaminen) vetoketjullisella takilla / (eri aikaan:) ulko-ovesta pihalle työntäminen ja jättäminen oven ulkopuolelle ilman ulkovaatteita ja kenkiä. ... Vähän pientä kivistelyä iholla, mutta ei näkyviä jälkiä / henkisestä väkivalta. nimittelystä tietysti tosi kovaa pelkoa jatkoa ajatellen... ... Mies on hyvin kiltti ja ajattelevainen muuten, hyviä ominaisuuksia on kuitenkin niin paljon: mm. realistisesti, kova tekemään töitä, suora ja vilpitön, mukava, positiivinen, huumorintajuinen, älykäs, sosiaalinen, ei halua oikeasti pahaa muille vaan yrittää voittaa muut ja olla heitä ”kovempi” uhkailulla (tosin sitä ei koskaan tiedä, mihin se johtaa...)

Kaikki vastaajat korostivat seurausten olleen lähinnä vain henkisiä, mutta ne olivat kuitenkin jättäneet epäilyn ja pelon miestä kohtaan. Siinä missä toinen vastaaja kuvaili nimittelystä jääneen tosi kovan pelon tulevaisuuden tapahtumista, toinen kertoi kuinka ”*Epäluulot heräsivät. Mitä jos hän jatkaa siitä vielä tulevaisuudessa?*”. Näiden aineiston naisten kuvailut liukuivatkin tässä osaltaan uhriuden kategoriaan. Siinä missä muut väkivaltaisessa suhteessa edelleen elävät vastaajat kuvasivat väkivallan olleen yhdessä menneisyyteen käsitelty asia, joka ei enää toistu, nämä vastaajat eivät olleet siitä täysin varmoja. Miehen väkivalta näyttäytyikin selonteoissa hallitsemattomampana ja loppumisen sijaan se saattaisikin tulevaisuudessa muuttua vakavammaksi. Kertomuksissa käytettiin myös liittoutumisasteen säätelyä, jolloin vastaaja ei ottanut täyttä vastuuta argumenttinsa paikkansapitävyydestä. Hän etäännytti itsensä väitteestä perustellessaan väkivaltaiseen suhteeseen jäämistä kirjoittamalla ”*Hän ei kuulemma aiemmin ole ollut väkivaltainen*”, joka ilmaisi naisen osaltaan syylliseksi miehen väkivaltaisuuteen juuri tässä parisuhteessa. Vastaaja jatkoikin kokijan puhujakategoriasta ääri-ilmaisua käyttäen: ”*Ajattelen, että jos saan pidettyä itseni tasapainossa, silloin mitään sellaista ei pääse käymään.*” Käyttämällä sanaa ”ajattelen” vastaaja kuitenkin suojasi argumenttiaan väkivallan lopettamisesta kritiikiltä heikentämällä väitteen sisältöä osoittamalla, että tämä oli vain hänen oma ymmärryksensä asiasta. Nainen myös viittaa miehen väkivallan käyttöön passiivilla ”*sellaista ei pääse käymään*” häivyttämällä miehen aktiivisen tekijän roolista. Toimijuus korostui ristiriitaisuuden kategoriassa vastaajien perustellessa suhteen jatkamista omalla valinnalla, miehen ja parisuhteen hyvillä puolilla sekä sillä, että tarpeen vaatiessa he päättäisivät suhteen, kuten seuraavassa katkelmassa.

”En tunne olevani väkivaltaisessa suhteessa, mutta tulevaisuudessa aion ottaa jalat alleni jos tunnen että minua alistetaan fyysisesti”.

Mutta-sanaa käyttämällä vastaaja myös suojautui mahdollisilta vastaväitteiltä siitä, että hänen parisuhteensa todellisuudessa tai lukijoiden silmissä olisikin väkivaltainen jatkamalla, että väkivaltaiseksi kategorisoimassaan suhteessa hän ei eläisi.

7 POHDINTA

Tämän tutkielman tavoitteena oli tarkastella aineistoni yliopisto-opiskelijanaisten tapoja kuvata parisuhteissaan esiintynyttä väkivaltaa suhteessa itseensä ja parisuhteeseensa. Alunperin olin pääasiassa kiinnostunut siitä, kuinka monella yliopistossa opiskelevalla nuorella naisella on jonkinlaisia väkivallaksi määriteltyjä kokemuksia parisuhteessa. Lisäksi halusin tarkastella sitä, millaista näiden naisten suhteissa esiintynyt väkivalta on ollut ja mitä siitä on seurannut. Tästä syystä Tampereen yliopiston opiskelijanaisille lähetetty kyselylomake sisälsi sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia kysymyksiä. Parisuhdeväkivallan tarkastelu tilastollisin menetelmin paljasti aineiston kuitenkin liian pieneksi kvantitatiivisen tutkimuksen tekemiseen, joten siirryin tutkimaan väkivaltaa ainoastaan laadullisten menetelmien avulla. Tarkastelin kyselyyn vastanneiden naisten raportoiman väkivallan luonnetta ja seurauksia tekemällä taustoittavaa analyysia. Tutkielma sai analyysivaiheessa vielä uuden suuntauksen, kun kertomuksia erottelevaksi ominaisuudeksi nousi selkeästi se tapa, jolla vastaajat suhteissaan esiintynyttä väkivaltaa kuvailivat. Kuvatakseni vastaajien tapoja rakentaa selontekojaan, jatkoin aineiston analyysia vielä retorisen analyysin avulla. Koin tämän tärkeäksi erityisesti siksi, että naisten tapa määritellä väkivaltaa on olennaista ongelman havaitsemisessa ja ratkaisemisessa. Jos siis nainen itse ei näe itseään uhrina eikä kokemuksiaan parisuhdeväkivaltana, hän ei välttämättä myöskään koe tarvetta muuttaa tilannettaan tai hakea apua.

Tämän kappaleen ensimmäisessä alaluvussa vedän yhteen analyysini tuloksia myös aikaisemman tutkimuksen valossa. Toisessa alaluvussa arvioin tutkimukseni yleistettävyyttä ja luotettavuutta. Lopuksi pohdin tutkimukseni antia sekä jatkotutkimuksen mahdollisuuksia.

7.1 Päätelmät

Parisuhteessa koettu väkivalta ei osoittautunut täysin vieraaksi ilmiöksi kyselyyn vastanneille opiskelijanaisille, mutta aineiston pienen koon vuoksi tulosten yleistettävyyteen on suhtauduttava suurella varauksella. Vastaajien kokema väkivalta parisuhteessa jakautui kahteen erityyppiseen historiaan; pitkään jatkunut, toistuva väkivalta sekä poikkeuksellinen, kertalaatuinen väkivalta. Poikkeuksellisesta väkivallasta kertoneet naiset olivat pääsääntöisesti edelleen kyseisessä suhteessa. Heidän kertomuksensa vastaa monilta osin hyvin Minna Piispan (2008) parisuhdeväkivallan

tyypittelystä lyhyen väkivallan historia -tyyppiä, jossa naiset olivat yleensä nuoria opiskelijoita tai korkeasti koulutettuja ja väkivalta oli alkanut melko äskettäin. Aineistoni naiset kuvasivat parisuhteessa esiintynyttä väkivaltaa poikkeukselliseksi silloin, kun mies oli käyttäytynyt väkivaltaisesti vain yhden kerran tai useammin tietyssä tilanteessa, kuten ollessaan humalassa tai puolisoiden riidellessä. Nainen otti näissä tilanteissa vastuuta tapahtumista itselleen esimerkiksi kuvaamalla olleensa riidan toinen osapuoli ja mahdollisesti provosoineensa miestä siihen pisteeseen, että tältä loppui sanat ja turvautui väkivaltaan. Myös Minna Piispa (2004, 57) toteaa nuorten naisten kokevan syyllisyyttä väkivallasta ja ottavan vastuuta väkivallan syntymisestä sekä parisuhteen onnistumisesta. Aineistoni naisten kumppanien käyttämä väkivalta oli yleensä vaihdellut lievästä nimittelystä ja uhkailusta kiinni tarttumiseen ja lyömiseen. Sen aiheuttamat seuraukset olivat harvoin olleet fyysisiä ja silloinkin yleensä lieviä kuten mustelmia. Tulokset ovat yhteneväisiä Minna Piispan (2004) tutkimuksen kanssa, jonka tulokset osoittivat nuorten naisten kokeman väkivallan olevan tyypillisesti lievää, eikä siitä aina aiheudu fyysisiä vammoja. Kyselyyni vastanneet naiset perustelivat suhteessa pysymistä väkivallan kokemisen jälkeen väkivallan vähäisyydellä ja sen vähäpätöisyydellä, sillä väkivaltaa ei nähty ongelmana, eikä itse suhdetta väkivaltaisena. Tämän tyyppiset kokemukset vastaavat Michael P. Johnsonin (2008) luokittelemaa tilannekohtaista pariväkivaltaa, jonka ei nähty määrittävän koko parisuhdetta, vaan naiset olivat yleensä tyytyväisiä suhteessaan. Tällöin väkivalta liittyi juuri riitatilanteisiin ja oli vähäistä tai ainutkertaista, mutta siitä saattoi jatkuessaan tulla toistuvaa ja vakavampaakin. Tilannekohtaisessa pariväkivallassa ei ole kyse pyrkimyksestä kontrolloida kumppania, eivätkä aineistoni opiskelijanaisetkaan kertoneet miehensä vallan käytöstä. Muutamat vastaajat toivat esiin myös sen, etteivät hyväksyneet väkivaltaa ja tarvittaessa lähtisivät suhteesta. Aune Flinckin (2006) mukaan nainen uskookin voimavaroihinsa selviytyä silloin, kun väkivalta on ollut lievää tai lyhytkestoista.

Poikkeuksellista väkivaltaa kokeneet vastaajat näkivät väkivallan osana normaalia parisuhdetta sekä siinä väistämättä esiintyviä konfliktitilanteita ja kuvailivat kokemuksiaan pääasiassa tällaisen normaaliuden kautta. Väkivalta kategorisoitiin parisuhteessa väistämättä esiintyvien riitojen osaksi tai miehen epähuomiossa tai suutuksissaan tekemiksi poikkeuksellisiksi teoiksi kuten tilannekohtaisen pariväkivallan uhritkin tekevät (Johnson 2008). Väkivaltaa vähäteltiin ja siitä aiheutuneet vahingot kuvattiin merkityksettöminä. Erilaisten retoristen keinojen, kuten ilmaisujen värittämissä ja mahdollisilta vastaväitteiltä suojautumisen avulla vastaajat pyrkivät vakuuttamaan lukijansa siitä, että olivat vapaaehtoisesti suhteessa, joka ei ollut väkivaltainen, sillä heidän kumppaninsa eivät tarkoituksellisesti vahingoittaneet heitä ja että niin tehdessään nainen lähtisi suhteesta. Vastaajat puolustivat itse valitsemaansa kumppaniaan, mutta vain siihen saakka, kuin se

on yhteiskunnallisestikin hyväksyttävää. He toivat esiin olevansa tietoisia odotuksesta naisen toimijuudesta väkivaltaisessa parisuhteessa (Virkki & Jäppinen 2017) korostaessaan, että toista lyöntiä he eivät sietäisi.

Ainoastaan yksi vastaaja kertoi nykyisessä suhteessaan jo pidempään jatkuneesta väkivallasta. Pitkään jatkunut, toistuva väkivalta kuuluikin yleensä vastaajien menneisyyteen ja aikaisempiin suhteisiin. Näiden vastaajien kokemuksiin sekoittui Minna Piispan (2008) tyypittelystä myös parisuhdeterrorismin piirteitä, jolloin väkivalta oli yleensä lyömistä ja potkimista ja sillä oli vakavampiakin seurauksia. Lisäksi mies tällöin yleensä myös nöyryytti, kontrolloi ja rajoitti naisen elintilaa sekä uhkasi vahingoittaa itseään naisen jättäessä tämän. Näiden vastaajien suhteissa esiintynyt väkivalta olikin ollut raaempaa, siihen oli usein liittynyt myös henkistä väkivaltaa ja sillä oli ollut vakavampia seurauksia kuten masennusta, itsetuhoisuutta ja fyysisiä vammoja. Toistuvasti väkivallan uhriksi joutuminen, mahdollisesti kokonaisvaltaisen kontrolloinnin ja manipuloinnin lisäksi, sai vastaajan tuntemaan itsensä arvottomaksi, pelkäämään ja muuttamaan omaa käyttäytymistään. Samanlaisia seurauksia on Michael P. Johnsonin (2008) mukaan intiimin terrorismin uhreilla, jotka kokivat menettäneensä itsearvostuksensa ja muuttuneensa kokonaan eri ihmiseksi pitkään jatkuneen, toistuvan väkivallan ja kontrolloinnin myötä. Aineistoni opiskelijanaiset ihmettelivätkin, miksi olivat aikanaan jääneet väkivaltaiseen suhteeseen. Aune Flinckin (2006) tutkimuksen tulokset osoittivat, että naisia kiinnittää suhteisiin masentuminen, lamaantuminen, suhteen epäonnistumisen salaamisen halu sekä itsetunnon menetys. Aineistoni naiset kuvasivat kokeneensa etteivät ansaitse parempaa, pelänneensä yksinjäämistä sekä uskoneet miehen vielä muuttuvan. Lisäksi vastaajat raportoivat miesten manipuloineen heitä jäämään antamalla lupauksia paremmasta, anelemalla ja uhkailemalla. Pelko omasta ja/tai miehen turvallisuudesta esti monia jättämästä väkivaltaista miestä. Muiden ihmisten mielipide vaikutti myös vastaajan päätökseen jäädä, sillä eroaminen ja yksin jääminen nähtiin nolona. Aineistoni naiset luettelivatkin Kristiina Väänäsen (2011) esittämiä väkivaltaisen suhteen tarjoamia suojaavia merkityksiä (ks. s.19–20) vahingoittumisen pelon lisäksi. Joissakin tapauksissa vastaaja valitsi mieluummin parisuhteen hinnalla millä hyvänsä, kuin kohtasi yksin jäämisen, hylätyksi tulemisen tunteen tai muiden ihmisten mahdollisen arvostelun.

Vastaajat kuvasivat parisuhteissaan pidempään jatkunutta, toistuvaa väkivaltaa uhriuden kautta. He kategorisoivat kumppaninsa teot parisuhdeväkivallan piiriin ja kuvasivat itsensä väkivaltaisessa suhteessa eläneenä alistuneena uhrina, jonka toimijuus oli rajoitettua ja vaati siksi selityksiä. Virkin ja Jäppisen (2017) mukaan väkivallan naisuhrilla nähdään olevan vastuu väkivallan lopettamisesta,

jolloin heiltä odotetaan vastuullista toimijuutta. Jäädessään suhteeseen naisesta tulee passiivinen uhri, jonka on selitettävä toimimattomuuttaan. Vastaajien käyttämien retoristen keinojen, kuten ääri-ilmaisujen ja metaforien avulla kuvattiin väkivallan kokonaisvaltaisuutta, lamaannuttavia vaikutuksia ja naisen vaihtoehtotonta tilannetta. Vastaajat näkivät miehen teot hyväksymättöminä, mutta ne olivat vaikuttaneet naisiin niin, ettei heillä ollut mahdollisuutta niitä lopettaakaan. He käyttivätkin hyväkseen eri puhujakategorioita kuvatessaan silloista toivotonta tilanneettaan uhrina ja etäännyttäessään sen nykyisen, vahvemman kertojan kategoriasta.

Normaaliuden ja uhriuden välimaastossa tasapainoilivat nykyisessä suhteessaan toistuvaa väkivaltaa kokeneet vastaajat, joiden kertomuksia hallitsi ristiriitaisuus. Nämä vastaajat eivät luokitelleet itseään parisuhdeväkivallan uhreiksi, vaan vähätelivät kokemaansa väkivaltaa, mutta kuvasivat samalla sen pitkäkestoisia, vakavia henkisiä seurauksia sekä pelkoa tulevasta väkivallasta. Vastaajat käyttivät muun muassa liittoutumisasteen säätelyä ja ääri-ilmaisuja vakuuttaakseen lukijansa väkivallan vähäpätöisyydestä, mutta ilmaistakseen samalla tilanteen hallitsemattomuuden sekä oman toimijuutensa kaventumisen.

Minna Piispan (2004) mukaan nuorten naisten väkivaltakokemusten seuraukset ovat erilaiset kuin vanhempien naisten, sillä pitkäkestoisesta parisuhdeväkivallasta aiheutuneet sosiaaliset, psyykkiset tai fyysiset seuraukset eivät ole vielä ehtineet muuttaa nuorten naisten käsityksiä itsestä, parisuhteesta ja väkivallasta. Vaikka aineistoni nuorten naisten väkivaltaiset suhteet olivatkin pääasiassa melko lyhyitä verrattuna vuosia tai vuosikymmeniä tällaisessa suhteessa eläneisiin naisiin, olivat väkivallan vaikutukset kuitenkin jo selkeästi nähtävissä muun muassa heidän kuvassaan itsestä sekä perusteluissa suhteeseen jäämiselle. Lisäksi vaikka väkivaltatilanteita olisi esiintynyt vain yksi, oli vastaajan määriteltävä tämä jollakin tavalla vähintään itselleen sekä osaksi parisuhdettaan. Yhteiskunnallisten muutosten seurauksena ei aineistonikaan naisia kiinnitä suhteisiin perinteiset avioliiton siteet, taloudelliset pakot tai yhteiset lapset, mutta niistä irrottautumista ei kuitenkaan nähdä yksinkertaisena tai helppona vaihtoehtona. Sen sijaan vastaajia sitoi väkivaltaisiin suhteisiin halu kuulua parisuhteeseen, olla hyväksytty ja rakastettu sekä väkivallan pelko. Aikaisempi tutkimus (Piispa 2004) onkin osoittanut, ettei lähteminen kaikesta huolimatta ole nuorille naisille ilmeisin vaihtoehto, kun erilaiset tunne- ja vastuusidokset, kuten parisuhteen myötä saavutettu status, sen mukanaan tuoma tunne yhteiskunnallisesta turvallisuudesta, sitoutuminen suhteeseen emotionaalisesti sekä rakastetuksi tulemisen halu, estävät naisia tekemästä vapaasti päätöksiä irrottautua väkivaltaisesta suhteesta. Myös pelko kiinnittää vastaajia vahvasti väkivaltaisiin suhteisiin ikään katsomatta. Samat tekijät hämärtävät myös rajaa,

jolloin nainen ylipäättään tunnistaa ja nimeää tapauksen väkivallaksi. Siinä missä nykyisessä suhteessaan poikkeuksellista väkivaltaa kokeneet vastaajat vähätelivät ja selittelivät miehen tekoja, aikaisemmissa suhteissa toistuvaa väkivaltaa kokeneet vastaajat näkivät miehen teot parisuhdeväkivaltana ja etsivät selityksiä ainoastaan suhteeseen jäämiselleen.

Tutkimukseni tulokset tukevat Minna Piispan (2004) huomiota siitä, että nuoret naiset ovat herkistyneitä tunnistamaan ja nimeämään myös lieviä ruumiin loukkauksia parisuhteessa. Aineistoni opiskelijanaiset raportoivat myös henkisestä väkivallasta, kuten nimittelystä ja uhkailusta sekä lievistäkin fyysisistä väkivallanteoista, kuten riitatilanteessa liikkumisen estämisestä. Vaikka vastaajat selittivät miehen tekoa vahingoksi tai eivät omien sanojensa mukaan edes laskeneet sitä väkivallaksi, he kuitenkin raportoivat siitä. Vastaajat myös korostivat sitä, etteivät kokeneet parisuhteen olleen väkivaltainen, etteivät pelänneet miestänsä tai etteivät hyväksyisi toista väkivaltaista tekoa. Tällä tavalla heidän voidaan nähdä tuovan esille tietoisuuttaan yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyistä normeista parisuhdeväkivallasta sekä omaa toimijuuttaan. Vastaajat myös keskustelivat kokemuksistaan kumppaninsa ja lähipiirinsä kanssa sekä ilmaisivat parisuhdeväkivallan hyväksymättömyyden. Heidän voidaan siis ajatella olevan tietoisia tasa-arvosta ja omista oikeuksistaan sekä toteuttavat oikeuksiaan avoimuudella ja keskustelulla sekä omalla toimijuudellaan ja suhteen päättämisellä. Lisäksi Minna Piispan (2004) mukaan jo se, että nuoret naiset ovat halukkaita kertomaan väkivaltakokemuksistaan kyselytutkimuksissa on tulkittavissa vastustukseksi miehen kontrollin sekä väkivallan käytölle.

7.2 Tutkielman arviointia

Koska tarkoituksena oli alun perin kvantitatiivisen tutkimuksen tekeminen, olisi kyselylomakkeen muotoilussa paljonkin parannettavaa kvalitatiivisen analyysin kannalta. Nyt avoimet kysymykset olivat lomakkeessa sivuosassa ja osa vastauksista jäikin kovin lyhyiksi ja tiivistetyiksi. Tutkimus osoitti kuitenkin myös nuorten yliopisto-opiskelijoiden joukossa olleen parisuhteissaan väkivaltaa kokeneita naisia ja siksi aihe ansaitsi ehdottomasti vielä tarkempaa tarkastelua. Kyselylomaketta hedelmällisempää aiheen tutkiminen olisi esimerkiksi kirjoituspyynnön avulla, jolloin naiset voisivat vapaammin kertoa kokemuksistaan anonymisti. Haastattelu toisi omat haasteensa aiheen arkuuden vuoksi, vaikka nuoret naiset voisivat olla yhtä halukkaita kertomaan kokemuksistaan kasvotustenkin. Jotta parisuhdeväkivallan yleisyydestä opiskelijanaisten keskuudessa taas voitaisiin antaa luotettavaa tietoa, tulisi aineiston koon olla omaani huomattavasti suurempi.

Tutkimukseni aineisto on kerätty jo vuosien 2007 ja 2008 vaihteessa ja valottaa osaltaan tuon aikaisia yhteiskunnallisia arvoja ja asenteita sekä kyselyyn vastanneiden opiskelijanaisten väkivaltakokemusten laatua sekä tapaa kuvata niitä. Aihe on kuitenkin pysynyt ajankohtaisena ja tutkimusten mukaan suomalaisten naisten parisuhteissaan kokema väkivalta ei ole vähentynyt (ks. s. 8–9). Jatkotutkimuksellisesti mielenkiintoista olisikin kartoittaa parisuhdeväkivallan tilannetta yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa uudelleen nyt reilu vuosikymmen myöhemmin. Suuremmalla aineistolla olisi mielekäästä tutkia, ovatko väkivallan kokemukset yhtä yleisiä kuin koko väestön tai kaikkien nuorten naisten keskuudessa sekä onko väkivalta edelleen luonteeltaan samanlaista. Eroavatko nuorten naisten arvot ja asenteet väkivallanteoista parisuhteessa muun väestön naisten näkemyksistä nyt? Onko asenteissa ja arvoissa tapahtunut muutosta kriittisempään tai sallivampaan suuntaan? Reagoivatko nuoret yliopisto-opiskelijanaiset väkivaltaan jollakin tunnistettavalla tavalla? Rakentavatko naiset edelleen erilaista tarinaa poikkeuksellisesta ja toistuvasta väkivallasta parisuhteessa vai onko raja näiden välillä hämärtynyt? Erityisesti vakavaa väkivaltaa tarkasteltaessa poikkileikkausaineiston sijaan hedelmällisempää olisi käyttää pitkittäisaineistoa ja tarkastella laajemmin pidempään väkivaltaisessa suhteessa elävien opiskelijanaisten elämää vuosien kuluessa ja sen mahdollisia vaikutuksia elämän eri osa-alueilla opiskelun vaihtuessa työ- ja perhe-elämään. Mielenkiintoista olisi tarkastella väkivallan jatkumista myös kielellisten kuvailujen kannalta, esimerkiksi missä vaiheessa nainen määrittelee toistuvat poikkeukselliset väkivallanteot varsinaisen parisuhdeväkivallan piiriin ja miten kielellinen kerronta itsestä väkivallan kohteena ajan myötä muuttuu.

Pertti Alasuutari (2011, 250) esittää, että laadullisen tutkimuksen yhteydessä tulisi yleistämisen sijaan puhua paremminkin suhteuttamisesta. Oleellista silloin on, missä suhteessa tutkija esittää analyysinsä kertovan muustakin kuin vain omasta aineistostaan. Tutkimukseni tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkiin nuoriin suomalaisiin naisiin eivätkä kaikkiin nuoriin yliopisto-opiskelijanaisiinkaan. Ne kertovat kuitenkin jotakin siitä, että myös nuoret yliopisto-opiskelijanaiset voivat kokea parisuhteissaan väkivaltaa ja että he rakentavat tästä väkivallasta erilaisia kuvauksia. Väkivaltakokemukset puolestaan voivat osaltaan vaikuttaa heidän tapansa näiden kuvausten rakentamiseen.

7.3 Yhteenveto

Tämä tutkielma on yhteiskunnallisesti tärkeä, sillä se osoitti myös kyselyyn vastanneiden yliopisto-opiskelijanaisten parisuhteissa esiintyneen väkivaltaa, osalla hyvin vakavaakin. Lisäksi se valottaa

osaltaan näiden nuorten naisten tapaa kuvata ja jäsentää väkivaltaa suhteessa itseensä ja parisuhteeseensa, mikä on avainasemassa itse ongelman havaitsemisessa ja poistamisessa. Tulokset osoittavat, että aineistoni opiskelijanaiset tiedostavat kyllä omat oikeutensa eivätkä periaatteessa hyväksy väkivaltaa parisuhteessa, mutta koettu väkivalta saattaa myös osaltaan vaikuttaa parisuhdeväkivallan määrittelyyn ja sen myötä ongelman ratkaisemiseen. Vastaajat määrittivät parisuhteessa esiintyneet väkivaltatilanteet aina jollakin tavalla itselleen ja muille. Tärkeimpänä näyttäytyi kuitenkin tilanteen määrittely itselle, sillä nainen ei voinut olla täysin varma kumppanistaan tai parisuhteestaan silloin, kun hän ei ollut varma siitä, kuuluuko väkivaltatilanne parisuhdeväkivallan vai normaalin parisuhteen kategoriaan. Tällöin nainen jäi miettimään, toistuuko tilanne vielä tulevaisuudessakin ja millaisena. Kertalaatuista fyysistä väkivallan tekoa ei mielletty varsinaiseksi parisuhdeväkivallaksi eikä myöskään ongelmaksi. Parisuhdeväkivallaksi ymmärrettiin kumppanin toistuvasti käyttämä, mielivaltainen, fyysisiä vammoja aiheuttava vakava väkivalta, joka sai naisen pelkäämään kumppaniaan ja siksi myös jäämään suhteeseen. Yksittäinen, parisuhteessa esiintyviin konflikteihin liittyvä väkivaltainen teko puolestaan nähtiin usein normaaliin parisuhteeseen kuuluvaksi erityistilanteeksi. Tällöin vastaaja näki itsensä aktiivisena toimijana, joka pystyi koska tahansa irrottautumaan suhteesta niin halutessaan.

Niin kauan, kuin naiset eivät kategorisoi kumppaninsa tekoja väkivallan piiriin, he eivät myöskään koe tarvetta puuttua siihen. Liittäessään kumppanin poikkeuksellisen väkivaltaisen teon tiettyyn tilanteeseen tai taustatekijään, kuten riitaan tai miehen henkiseen tilaan, nainen selittää näin väkivallan ymmärrettäväksi ja hyväksyttäväksikin. Usein väkivalta parisuhteessa kuitenkin ajan myötä jatkuu ja muuttuu vakavammaksi. Väkiältä muuttuu yllättäväksi ja mielivaltaiseksi, eikä nainen voi enää ennustaa tai oikeuttaa sen käyttöä, jolloin siitä tulee myös pelottavaa. Pidempään jatkunut väkivalta lamaannuttaa naisia ja sitoo heidät väkivaltaisiin parisuhteisiin, jolloin ulospääsyä on enää vaikea löytää. Tästä syystä olisikin tärkeää painottaa väkivaltaan puuttumisen tärkeyttä jo ensimmäisestä kerrasta lähtien.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti (1999) Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, Pertti (2011) Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Flinck, Aune (2006) Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Rikottu lemменmarja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

FRA, European Union Agency for Fundamental Rights (2014a) Violence Against Women: An EU-wide Survey. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Giddens, A. (1992) The Transformation of Intimacy. Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies. Cambridge: Polity Press.

Hamner, Jalna (1996) Women and Violence: Commonalities and Diversities. Teoksessa Fawcett, B. & Featherstone, B. & Hearn, J. & Toft, C. (eds.) Violence and Gender Relations. Theories and Interventions. Thousand Oaks, London & New Delhi: SAGE Publications.

Hearn, Jeff (1998) The Violence of Men: How Men Talk About and How Agencies Respond to Men`s Violence to Women. London: Sage.

Heiskanen, Markku & Piispa, Minna (1998) Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Tilastokeskus. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Oikeus 1998:12. Sukupuolten tasa-arvo. Helsinki: SVT.

Husso, Marita (2003) Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.

Hydén, Margareta (1995) Kvinnomisshandel inom äktenskapet. Mellan det möjliga och det omöjliga. Falköping: Liber.

Jallinoja, Riitta (1997) *Moderni säädyllisyys. Aviosuhteen vapaudet ja sidokset*. Tampere: Gaudeamus.

Jallinoja, Riitta (2000) *Perheen aika*. Keuruu: Otava.

Johnson, Michael P. (2008) *A typology of domestic violence: intimate terrorism, violent resistance, and situational couple violence*. Boston: Northeastern University Press.

Jokinen, Arja (2016) Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. s. 337–368. Teoksessa *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Toim. Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suominen, Eero. Tampere, Vastapaino.

Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (1999) *Argumentti ja kritiikki: lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.

Kainulainen, Heini & Niemi, Johanna (2017) Parisuhdeväkivallan tunnistaminen rikosoikeudellisessa järjestelmässä. s. 138–155. Teoksessa *Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Toim. Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi. Tampere: Vastapaino.

Keskinen, Suvi (2005) *Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt*. Tampere: Tampere University Press.

Liljeström, Marianne & Anttonen, Anneli & Lempiäinen, Kirsti (2000) Nykyfeminismin ajattelijoita. s. 9–18. Teoksessa *Feministejä -aikamme ajattelijoita*. Toim. Anttonen, Anneli & Lempiäinen, Kirsti & Liljeström, Marianne. Tampere: Vastapaino.

Lehtonen, Anja & Perttu, Sirkka (1999) *Naisiin kohdistuva väkivalta*. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Marttala, Pia (2011) Parisuhdeväkivallan monet muodot. s. 37–50. Teoksessa *Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta*. Toim. Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli. Hämeenlinna: Ensi- ja turvakotien liitto ry.

Matero, Johanna (1996) Tieto. s. 245–269. Teoksessa Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Toim. Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne. Tampere: Vastapaino.

Nevala, Sami (2015) Innovations in prevalence research. The case of the 28-country survey by the European Union Agency for Fundamental Rights. s. 31–41. Teoksessa Critical issues on violence against women: international perspectives and promising strategies. Toim. Johnson, Holly & Fisher, Bonnie S. & Jaquier, Véronique. New York: Routledge.

Notko, Marianne (2000) Väkipalta parisuhteessa ja perheessä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Nousiainen, Kevät & Pentikäinen, Merja (2017) Naisiin kohdistuva väkipalta Ihmisoikeuskysymyksenä. s. 51–67. Teoksessa Sukupuolistunut väkipalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Toim. Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi. Tampere: Vastapaino.

Piispa, Minna (2004) Väkipalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkipallan määrittely surveytutkimuksessa. Tilastokeskuksen tutkimuksia 241. Helsinki: Yliopistopaino.

Piispa, Minna & Heiskanen, Markku & Kääriäinen, Juha & Sirén, Reino (2006) Naisiin kohdistunut väkipalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225. Helsinki.

Piispa, Minna (2008) Väkipallan muodot heteroseksuaalisissa parisuhteissa. Teoksessa Paljastettu intiimi. s. 106–128. Toim. Näre, Sari & Ronkainen, Suvi. Tampere: Juvenes Print.

Piispa, Minna (2011) Parisuhdeväkipallan todellisuus. s. 15–36. Teoksessa Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkipalta. Toim. Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Piispa, Minna & Heiskanen, Markku (2017) Sukupuoli ja väkipalta tilastoissa. s. 68–86. Teoksessa Sukupuolistunut väkipalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Toim. Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi. Tampere: Vastapaino.

Potter, Jonathan (1996) *Representing Reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: Sage.

Ronkainen, Suvi (1998) *Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa. Tutkimuksen katveet valokeilassa. Naistutkimusraportteja 2/98*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Salmi, Venla & Lehti, Martti & Siren, Reino & Kivivuori, Janne (2009) *Perheväkivalta Suomessa. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Verkkokatsauksia 12/2009*.

Schreier, Margrit (2012) *Qualitative Content Analysis in Practice*. London: SAGE Publications Ltd.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Latvia: Livonia Print.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Virkki, Tuija & Jäppinen, Maija (2017) *Gendering responsibility. Finnish and Russian helping professionals' views on responsible agency in the context of intimate partner violence*. s. 107–121. Teoksessa *Interpersonal Violence. Differences and connections*. Toim. Husso, Marita & Virkki, Tuija & Notko, Marianne & Hirvonen, Helena & Eilola, Jari. New York: Routledge.

Väänänen, Kristiina (2011) *Miten selviytyä väkivallasta?* s. 109–132. Teoksessa *Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta*. Toim. Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Wallace, Harvey & Roberson, Cliff (2016) *Family Violence: Legal, Medical, and Social Perspectives*. New York: Routledge.

Muut lähteet

Pietiläinen, Marjut & Nikander, Timo. (9.12.2013) *Alussa asutaan yksin tai kaksin – lopussa uudestaan yksin. Hyvinvointikatsaus 4/2013*.

www.tilastokeskus.fi/artikkelit/2013/art_2013-12-09_001.html

LIITTEET

Liite 1: SAATEKIRJE

10.12.2007

Hei,

Naisiin kohdistuva väkivalta parisuhteessa on Suomessakin edelleen kovin yleistä. Tuoreen tutkimuksen mukaan eniten ja kasvavassa määrin parisuhteissaan väkivaltaa kokevat nuoret, 18-24-vuotiaat naiset. Riskiryhmään kuuluvat erityisesti opiskelijat, työttömät ja pienituloiset naiset. Teen Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitokselle pro gradu -tutkielmaa nuorten yliopisto-opiskelijanaisten parisuhdeväkivaltaa koskevista käsityksistä ja kokemuksista. Olen kiinnostunut siitä, millaisia mielipiteitä ja kokemuksia Sinulla on parisuhteissa tapahtuvasta naisiin kohdistuvasta väkivallasta.

Pyydän Sinua täyttämään oheisen sähköisen kyselylomakkeen. Lomakkeen täyttäminen vie aikaasi vain muutaman minuutin, mutta asia on erittäin tärkeä. Vastauksesi on nimetön ja käsittelen aineistoa ehdottoman luottamuksellisesti ainoastaan omaan tutkimustarkoitukseeni. Vastaan mielelläni mahdollisiin tutkimustani koskeviin kysymyksiin sähköpostitse.

Tutkimukseni ohjaajana toimii sosiaalipsykologian professori Irmeli Järventie.

Kiitos vaivannäöstäsi!

Nimi- ja osoitetiedot saatu Tampereen yliopiston opiskelijatietojärjestelmästä

Kaisa Juusela, Marttilankatu 4 A 3, 32200 Loimaa

kaisa.helin@uta.fi

Liite 2: KYSELYLOMAKE YLIOPISTO-OPISEKELIJANNAISILLE

KYSELYLOMAKE YLIOPISTO-OPISEKELIJANNAISILLE

1) Syntymävuosi: _____

2) Oletko tällä hetkellä:

- a) Kokopäiväinen opiskelija
- b) Osa-aikainen opiskelija

3) Opintojen aloitusvuosi: _____

4) Tiedekunta: _____

5) Oletko tällä hetkellä:

Suhteen / liiton kesto:

- a) Naimaton / Sinkku
- b) Seurustelusuhhteessa _____
- c) Avoliitossa _____
- c) Avioliitossa _____
- e) Eronnut
- f) Leski

6) Kuinka monta kertaa olet ollut parisuhteessa (nykyinen mukaan lukien)?

_____

7) Minä vuonna nykyinen kumppanisi, avo- tai aviomiehesi on syntynyt?

vuonna _____

8) Onko kumppanisi, avo- tai aviomiehesi suorittanut: (Merkitse korkein koulutustaso.)

- a) Ammattikoulututkinnon
- b) Ylioppilastutkinnon
- c) Ammatillisen opistotutkinnon
- d) Ammattikorkeakoulututkinnon

- e) Korkeakoulututkinnon
- f) Ei mitään näistä

9) Miten hyvin nämä ominaisuudet kuvaavat nykyistä kumppaniasi, avo- tai aviomiestäsi?

1= Ei lainkaan 2=Jonkin verran 3=En osaa sanoa 4=Hyvin 5=Erittäin hyvin

- a) Hän on mustasukkainen, eikä halua sinun puhuvan muiden miesten kanssa
- b) Hän yrittää rajoittaa sinua tapaamasta ystäviäsi tai sukulaisiasi
- c) Hän vaatii saada tietää, missä liikut, kenen kanssa ja milloin palaat
- d) Hän nimittelee sinua lannistaakseen tai nöyryyttääkseen sinua
- e) Hän estää sinua päättämästä perheen tai omista raha-asioistasi ja tekemästä itsenäisesti ostoksia
- f) Hän kieltää sinua menemästä kodin ulkopuolelle töihin tai opiskelemaan
- g) Hän uhkaa vahingoittaa lapsia
- h) Hän vahingoittaa tahallaan yhteistä tai sinun omaisuuttasi
- i) Hän uhkaa tehdä itselleen jotain, jos jätät hänet

10) Onko nykyinen kumppanisi, avo- tai avomiehesi käyttäytynyt joskus väkivaltaisesti sinua kohtaan, kuten: Kyllä Ei

- a) Uhkaillut sinua väkivallalla:
    - Viimeisten 12 kuukauden aikana:
    - Aikaisemmin:
  - b) Estänyt sinua liikkumasta tai tarttunut kiinni:
    - Viimeisten 12 kuukauden aikana:
    - Aikaisemmin:
  - c) Läimäissyt:
  - d) Heittänyt sinua jollakin kovalla esineellä:
  - e) Lyönyt nyrkillä, kovalla esineellä tai potkinut:
  - f) Kuristanut tai yrittänyt kuristaa:
  - g) Ampunut tai lyönyt teräaseella:
  - h) Hakannut päätäsi johonkin:
  - i) Painostanut, pakottanut tai yrittänyt pakottaa seksuaaliseen kanssakäymiseen:
  - j) Käyttäytynyt väkivaltaisesti jollain muulla tavalla, miten?
-
-

11) Onko nykyinen kumppanisi, avo- tai aviomiehesi: Kyllä Ei

a) Pakottanut sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen uhkailemalla sinua, pitämällä sinusta kiinni tai satuttamalla sinua: - Viimeisten 12 kuukauden aikana:

- Aikaisemmin:

b) Yrittänyt pakottaa sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen uhkailemalla sinua, pitämällä sinusta kiinni tai satuttamalla sinua:

- Viimeisten 12 kuukauden aikana:

- Aikaisemmin:

c) Ollut tai yrittänyt olla kanssasi seksuaalisessa kanssakäymisessä, kun et pystynyt kieltäytymään, esimerkiksi, kun nukuit tai olit sammunut, tajuton tai sekavassa tilassa:

- Viimeisten 12 kuukauden aikana:

- Aikaisemmin:

12) Onko joku aikaisemmista poikaystävästäsi, avo- tai aviomiehistäsi: Kyllä Ei

a) Ollut mustasukkainen, eikä halunnut sinun puhuvan muiden miesten kanssa:

b) Yrittänyt rajoittaa sinua tapaamasta ystäviäsi tai sukulaisiasi:

c) Vaati saada tietää, missä liikut, kenen kanssa ja milloin palaat:

d) Nimitellyt tai mustamaalannut sinua:

e) Estänyt sinua päättämästä perheen tai omista raha-asioistasi ja tekemästä itsenäisesti ostoksia:

f) Kieltänyt sinua menemästä kodin ulkopuolelle töihin tai opiskelemaan:

g) Uhannut vahingoittaa lapsia:

h) Vahingoittanut tahallaan yhteistä tai sinun omaisuuttasi:

i) Uhannut tehdä jotakin itselleen, jos jätät hänet:

13) Onko joku aikaisemmista poikaystävästäsi, avo- tai aviomiehistäsi: Kyllä Ei

a) Uhkaillut sinua väkivallalla:

b) Estänyt sinua liikkumasta:

c) Läimäissyt:

d) Heittänyt sinua jollakin kovalla esineellä:

e) Lyönyt nyrkillä, kovalla esineellä tai potkinut:

f) Kuristanut tai yrittänyt kuristaa:

g) Ampunut tai lyönyt teräaseella:

h) Hakannut päätäsi johonkin:

- i) Painostanut, pakottanut tai yrittänyt pakottaa seksuaaliseen kanssakäymiseen:
- j) Käyttäytynyt väkivaltaisesti jollain muulla tavalla, miten?

---

14) Onko joku aikaisemmista poikaystävästäsi, avo- tai aviomiehistäsi: Kyllä Ei

- a) Pakottanut sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen uhkailemalla sinua, pitämällä sinusta kiinni tai satuttamalla sinua:
- b) Yrittänyt pakottaa sinut seksuaaliseen kanssakäymiseen uhkailemalla sinua, pitämällä kiinni sinusta tai satuttamalla sinua:
- c) Ollut tai yrittänyt olla seksuaalisessa kanssakäymisessä, kun et pystynyt kieltäytymään, esimerkiksi, kun nukuit, olit sammunut, tajuton tai sekavassa tilassa:

Jos et ole kokenut väkivaltaa parisuhteissasi, siirry kysymykseen 23.

15) Kuinka monta kertaa nykyinen kumppanisi, avo- tai aviomiehesi on käyttäytynyt väkivaltaisesti, mukaan lukien seksuaalinen väkivalta, sinua kohtaan?

- a) Viimeisten 12 kuukauden aikana: _____
- b) Aikaisemmin: _____

16) Milloin hän käyttäytyi väkivaltaisesti sinua kohtaan ensimmäisen kerran?

---

17) Milloin hän käyttäytyi väkivaltaisesti sinua kohtaan viimeksi?

---

18) Kuvaile parisuhteessa kokemasi väkivallan kestoa, jaksottumista, systemaattisuutta ja poikkeuksellisuutta.

---

19) Oletko keskustellut parisuhteessa kokemastasi väkivallasta: Kyllä   En

- a) Ystävän kanssa:
- b) Naapurin kanssa:
- c) Työ- tai opiskelutoverin kanssa:
- d) Puolison kanssa:
- e) Lastesi kanssa:
- f) Äitisi kanssa:
- g) Isäsi kanssa:
- h) Sisaresi tai veljesi kanssa:
- i) Muun perheenjäsenen tai sukulaisen kanssa:
- j) Muun läheisen henkilön kanssa:
- k) Jonkun muun kanssa:

20) Kuvaile vakavinta väkivallantekoa, jonka kohteeksi olet joutunut.

---

21) Millaisia seurauksia ja vaikutuksia tällä väkivallanteolla sinulle oli?

---

22) Mitkä tekijät ovat saaneet sinut jäämään väkivaltaiseen parisuhteeseen?

---

23) Ovatko seuraavat seurustelukumppanin, avo- tai aviopuolison teot mielestäsi

parisuhdeväkivallan muotoja?

Kyllä

Ei

- a) Hiuksista repiminen
- b) Nimittely, huonoon valoon saattaminen yms.
- c) Tönäiseminen tai läpsäisy
- d) Sanallinen uhkailu, uhkaava käyttäytyminen
- e) Kuristaminen tai kuristamisen yrittäminen
- f) Yhteisen tai toisen omaisuuden vahingoittaminen
- g) Nyrkillä lyöminen
- h) Vaikeneminen, ”mykkäkoulu”
- i) Potkaiseminen tai potkiminen
- j) Valehtelu, luottamuksen pettäminen
- k) Pään hakkaaminen seinää, lattiaa tms. vasten
- l) Aseiden säilyttäminen kotona
- m) (Sairaalloinen) mustasukkaisuus, syyttely, epäily
- n) Ampuminen tai teräaseella lyöminen
- o) Lapsiin kohdistuvat uhkaukset
- p) Seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottaminen tai sen yrittäminen
- q) Ystävien, sukulaisten ym. tapaamisen estäminen
- r) Kovalla esineellä lyöminen
- s) Aseella tai teräaseella uhkaaminen
- t) Kiinni tarttuminen, liikkumisen estäminen
- u) Lemmikkieläinten vahingoittaminen
- v) Esineellä heittäminen